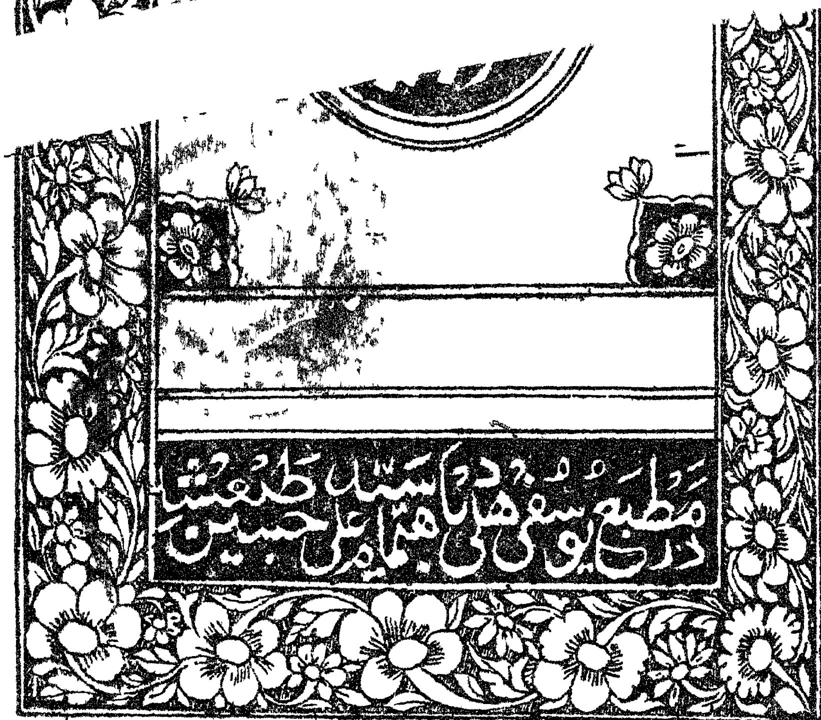
الا ان اولیاء اللہ لا خوف علیہم ولا ہم یحزنون

در مطبع یوسفی دہلی باہتمام علی حسین طبع شد

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله الذی کلّم موسیٰ تکلیما و جعل الانسان کلیما والصلوٰة علیٰ ابی القاسم
خاتم النبیین بشیرا و نذیرا و رحمة للعالمین مبارکا و سراجا منیرا و
السلام علیٰ ائمة الدین و اولیاء الله المهتدین ۞ اما بعد
میگوید بندهٔ عاصی محمد قاسم علی کلیمی بن حافظ سید مبارک علی صاحب عفی الله عنهما - که
چون این اقل الخلیقه را از بدو شعور بذکر و مذکور صاحبدلان و اولیاء الله رغبت بسیارست
و طبع این نیازمند باستماع حالات بزرگان خیلے مانوس و مسرور مے باشد لهذا درین آوان
سعادت اقتران که خاتمهٔ صدی سیزدهم ست برائے استفاده و استفاضهٔ طالبان حقیقی اتفاق
طبع این اوراق موسوم بمکتوبات کلیمی که هر ورقش دفترے از معرفت کردگارست افتاد
بر مجمل احوال حضرت ایشان میگوید - بدانکه حضرت شیخ الاسلام والمسلمین المتخلق
باخلاق الله والمتصف باوصاف الله فانی فی الله باقی بالله حضرت شیخ کلیم الله صاحب
شاهجهان آبادی چشتی قدس سره العزیز بن حضرت شیخ نور الله مهندس رحمة الله علیه
در اوائل عمر از کتب درسیه فقه و حدیث فارغ شده بتلاش مرشد عازم کعبة الله زادالله

بشرفاً و تعظیماً شدند حضرت شیخ الاسلام شیخ یحییٰ مدنی چشتی قدس سرہ موافق الہام غیبی درسلک خود آوردہ در مبلغے مدت بنعمت حقائق و فیضِ سبحانی مشرف و ممتاز فرمودہ باز بقطبیت شاہجہاں آباد سرفراز کردہ واپس بہندوستان فرمودند حضرت ایشاں موافق ارشادِ مُرشد خجستہ بنیاد شاہجہاں آباد را بقدوم میمنت لزوم خود بارِ دیگر شرف بخشیدہ در ہدایت خلق اللہ و اعلاء کلمۃ اللہ تا دمِ واپسین کوششِ بلیغ بکار بردند و اتقائے ظاہری و باطنی بحدّے رسانیدہ بودند ؛

از تصانیفِ حضرت ایشاں بسیار کتبہاست امّا اسماء کتبِ مشتہرہ خاص و عام تبرکاً بحیطۂ تحریر مے آید اوّل تفسیرِ کلیمی کہ مطبوع گردیدہ بزبانِ عرب برگزیدہ و پسندیدہ جمیع مذاہب است دوم عشرۂ کاملہ سوم سواء السبیل چہارم کشکول پنجم مکتوباتِ کلیمی ۔ و ایں ہمہ کتب در علمِ تصوّف حجّتِ تام دارند ششم کتاب ردِّ روافض کہ در جواب اہلِ تشیّع تصنیف فرمودہ اند لائق مطالعہ است ہفتم نسخۂ متبرکہ مرقعہ کہ حضرت ایشاں در عملیات و اوراد و نوافل رقعہ رقعہ تحریر فرمودہ بسیار مجرب است ؛

۱۰۶۰

حضرتِ ایشاں بتاریخ بست و چہارم شہرِ جمادی الثانی در سنہ یک ہزار و شصت ہجریہ از عالمِ روحانی بعالمِ جسمانی رونق افروز شدند چنانچہ تاریخ تولیدِ شریفِ حضرتِ ایشاں ۱۰۶۰ از لفظِ غنی برمے آید تا ہشتاد و یک سال در صدرِ حیات بودند چوں ندائے طلب بگوشِ ۱۱۴۱ حق نیوشِ حضرتِ ایشاں در دادند بتاریخ بست و چہارم شہر ربیع الاول سنہ یکہزار و یکصد و چہل و یک در جواب لبیکِ اجابت گفتہ عالمِ فانی را پدرود نمودہ مسند آرائے ملکہا جاودانی گردیدند ۔ مادۂ تاریخ از مصرعۂ آخری ایں قطعہ برمے آید ؛ قطعہ

کلیم اللہ عارف پاک بودہ		باقلیم بقا زو قدس زبودہ	

بپرسیدم چو تاریخ وصالش	خرد گفتا - کہ ذاتِ پاک بودہ

برخے از اولادِ حضرتِ ایشاں میگوید کارکنانِ قضا و قدر ہر دو پلّہ ترازوئے اولادِ ایشاں مُساوی الاوزن وہم پلہ بیافرید یعنی پسراں و دختراں تعداد مُساوی بودند - از فرزنداں سہ فرزند داشت اوّل صاحبزادۂ ابوسعید جلال الدین حامدؒ دوم صاحبزادہ محمّد فضل اللہ سوم صاحبزادۂ محمد احسان اللہ و از دختراں سہ دختر اوّل حضرت بی بی رابعہ دوم حضرتِ بی بی فخر النّساء سوم حضرتِ بی بی زینب الحیوٰۃ عُرف بی بی مصری کہ حضرتِ ایشاں بایشاں بسیار نظرِ التفات مے داشتند وتاحال فیضے کہ باولادِ ایں معصومہ و عفیفہ روزگار ست بدیگراں دیدہ نمے شود عجبے نیست کہ اَقَلُّ جِبَالِ الْاَرْضِ طُوْرًا و اِنَّہٗ لَاَعْظَمُ عِنْدَ اللّٰہِ قَدْرًا وَمَنْزِلًا شاہد آنست ؛

برخے از احوالِ سلسلہ حضرتِ ایشاں میگوید کہ بطریقِ سلسلہ چشت اہلِ بہشت از حضرتِ سرورِ کائنات خلاصہ موجودات حضرتِ محمد مُصطفےٰ صلّے اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلّم اجمعین بواسطہ خواجگاں بحضرتِ ایشاں رسید خرقہ خلافت پوشانید آنحضرت رسالت پناہ صلّی اللہ علیہ وسلّم از دستِ مُبارکِ خود امیر المؤمنین حضرت علی ابن ابیطالب کرّم اللہ وجہہٗ را وحضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجہ حسن بصری رضی اللہ عنہ وحضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجہ عبد الواحد ابن زید رحمۃ اللہ علیہ وحضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجہ فضیل ابنِ عیاض رحمۃ اللہ علیہ وحضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجہ ابراہیم ابنِ ادہم رحمۃ اللہ علیہ وحضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجہ حذیفۃ المرعشی رحمۃ اللہ علیہ وحضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجہ ممشاد علو دینوری رحمۃ اللہ علیہ وحضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجہ ابو اسحاق شامی چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجہ ابو احمد چشتی رحمۃ اللہ علیہ وحضرتِ

ایشاں بحضرتِ خواجۂ ابو محمد چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجۂ ابو ناصر یوسف
چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرت خواجۂ مودود چشتی رحمۃ اللہ علیہ حضرتِ
ایشاں بحضرتِ خواجۂ حاجی شریف زندانی چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں
بحضرتِ خواجۂ خواجگان خواجۂ عثمان ہارونی چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں
بحضرتِ شیخ الاسلام والمسلمین خواجۂ خواجگان حضرت خواجۂ معین الدین حسن سجزی
ثم الاجمیری چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجۂ خواجگان خواجہ قطب الدین
بختیار کاکی اوشی چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ شیخ الاسلام والمسلمین
خواجۂ فرید الدین گنج شکر اجودہنی چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ شیخ الاسلام
خواجۂ سلطان المشائخ محبوب الٰہی حضرت خواجۂ نظام الدین احمد بن محمد بدایونی چشتی
رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ شیخ الاسلام مخدوم نصیر الدین محمود چراغ دہلوی
اودہی فاروقی چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجۂ شیخ کمال الدین علامہ
چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجۂ شیخ سراج الدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ
و حضرتِ ایشاں بحضرت خواجۂ شیخ علم الدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ
خواجۂ شیخ محمود عرف راجن چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجۂ شیخ
جمال الدین عرف جمن چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ خواجۂ شیخ حسن محمد
چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ مدینۃ المعرفتِ والحقیقتِ والعرفان
شیخ الاسلام والمسلمین حضرت خواجۂ شیخ یحییٰ مدنی چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں
بحضرت شیخ المشائخ المتخلق باخلاق اللہ والمتصف باوصاف اللہ فانی فی اللہ
باقی باللہ حضرتِ شیخ کلیم اللہ جہان آبادی چشتی رحمۃ اللہ علیہ ۔ وصلی اللہ تعالےٰ

علیٰ خیر خلقہ محمد وآلہ واصحابہ اجمعین ؛

مخفی نماند کہ حضرتِ ایشاں را سوائے حضرت شیخ الاسلام حضرت نظام الدین اورنگ آبادی چشتی رحمۃ اللہ علیہ خلفاءِ کثیر اند اما اسامی مشتہرین تبرکاً بحیطہ تحریر مے آیند اول از اعاظم خلفاءِ راشدین حضرت شیخ الاسلام مولانا شاہ نظام الدین اورنگ آبادی چشتی است قدس سرہ دوم حضرت شاہ محمد ہاشم کہ نسبت خویشی نیز بحضرتِ ایشاں مے داشتند سوم مولانا شاہ ضیاء الدین چہارم مولانا شاہِ جمال الدین جیپوری پنجم مولانا شاہ جلال الدین ششم مولانا شاہ محمد علی ہفتم مولانا شاہ عبد اللطیف ہشتم مولانا حافظ محمد عبد اللہ رحمہم اللہ ؛

برخے از نسبتِ ظاہری و باطنی خود بحضرتِ ایشاں مے گوید عاجز ترین اقدامِ درویشاں کہ بنام کنندہ نکو نامے چند است بہ چہار واسطہ از نسبتِ مادری بحضرتِ رابعہ عصر عفیفۂ زماں بی بی زینت الحیوۃ عرف بی بی مصری رحمۃ اللہ علیہا مے پیوندد کہ صبیۂ خورد و موردِ عنایات و فیوضاتِ حضرتِ ایشاں بودہ اند و بہشت واسطہ از نسبت باطنی ارادت و اجازت بکفش برداری حضرتِ ایشاں میرسد ہمچنانکہ خرقۂ خلافت پوشانید از دستِ مبارکِ خود شیخ الاسلام والمسلمین حضرت شیخ کلیم اللہ جہاں آبادی چشتی قدس سرہ مر حضرتِ شیخ المشائخ خواجۂ نظام الدین اورنگ آبادی چشتی رحمۃ اللہ علیہ را و حضرتِ ایشاں بحضرتِ محبِ نبی مولانا محمد فخر الدین چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ مولانا محمد عظیم چشتی رحمۃ اللہ علیہ و حضرت ایشاں بحضرتِ سید السادات مولانا محمد حسین علی عرف مولوی حسنو محدث دہلوی چشتی القادری رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ سید السادات سید محمد شرف الدین

شہید چشتی القادری رحمۃ اللہ علیہ و حضرتِ ایشاں بحضرتِ مرشدنا و مولانا شیخ
الاسلام والحقیقت والمعرفت حضرت سید السادات قاضی سید محمد زبیر چشتی القادری
مَتَّعَ اللّٰہُ الْعَارِفِیْنَ بِجُوْدِہٖ وَ وُجُوْدِہٖ وَاَدَامَ اللّٰہُ عَلَی الْعَالَمِیْنَ فُیُوْضَانَہٗ و حضرتِ ایشاں ایں
عاجز را کہ ہیچ وجہ لیاقت ایں نعمتِ عظمیٰ نداشت مشرّف و ممتاز ساخت ؛
امّید از صاحبدلاں و عارفانِ حقیقی آنکہ ایں عاجز را بجزاے آنکہ ایں فیض خاص را
عام کردہ ام بدعاے خیر وُصُول اِلَی اللّٰہِ عَزَّ شَانُہٗ وَالتَّرکُ مَاسِوَی اللّٰہ یاد مے فرمودہ باشند
وَالسَّلَامُ تَمَّتِ الْکَلَامُ ؛

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مکتوب الاوّل شیخ الاسلامی شاہ نظام الملّۃ والدّین سلّمہ اللّٰہ تعالیٰ از خادمِ درویشان
خاک راہِ ایشان کلیم سلام محبّت اتمام مطالعہ نماید امروز کہ بستم شہر صفر ختم اللّٰہ بالخیر
والظفر است محرر میگردد کہ از ابتدائے آمدن شما در لشکرِ بادشاہی کہ تا تاریخ حال ہفت
ہشت ماہ گذشتہ باشد دو کتابت رسیدہ یکے در اولِ آمدن کہ ہنوز جائے مجلس
مقرر نشدہ بود و بجانۂ نصیب خان قراول انعقادِ مجلس بود و یکے دیگر بدستِ ابراہیم خان
بہ تبتِ مہر شاہ یار بیگ۔ و فقیر بشما چندین کتابت ارسال داشتہ شاید رسیدہ باشد
اما زبانی بعضے مردم شنیدہ شد کہ صوفیان در حال وجد از لباسِ خود بطرفِ قوالان
مے اندازند و آن را بقوالان عطا نمے کنند بلکہ باز بجہلِ واہب عطا میشود اند کے
بظاہر بطورِ صوفیہ کہ بذلِ وصف لازم ماہیتِ ایشان ست دور مے نماید باید کہ صوفی
از خانہ کہ بدر مے آید باز آن در نرود۔ و اگر برائے غرض بلکہ جامۂ صوفی کہ در وی چندین
عبادت کردہ باشد متبرکے کہ ہمیشہ بمہیات ارتکاب دارد نادر تر است و ناروا باشد علاجِ
دیگر باید اگر حقِ قوّال است بمقتضائے حدیث مَنْ قَتَلَ قَتِیْلًا فَلَهٗ سَلَبُهٗ کہ مراد از سلب

انجا لباس و یراق اوست مستند فرقه ایست که لباس صوفی بقوال میدهند بهر
وکیف برآمدن صوفی و بازدرآمدن او بجهان جامه طبع انصاف پسند این معنی نمیکند۔ اوّلاً
باید که بقوّال دهند مَنْ قَتَلَ قَتِیْلًا فَلَهٗ سَلَبُهٗ مؤید این هست واگر بقوّال ندهند
درمیان خود پاره بسازند و بطریق تبرک هرهر قطعه او را یاران بگیرند واگر پاره نسازند
درست بیارے بخشند وآنچه مرقوم شد به همه شواهد در کتب مرقوم یافته میشود وَالْاَمْرُ
اِلَیْكَ وَالْحُکْمُ لَدَیْكَ آنچه شما در یاران خود قرار خواهید داد دستور خواهد شد۔ اما درخاطر
فقیر چنین میرسد دیگر مرقوم بود که دل از ذکر جهر و خفیه و مراقبه همه خاسته است مجلس
سرود را هم دل نمیشود عجب نیست که باوجود این همه داعیه محبّت دل ازین امور برخیزد ظاهرا
قبض خواهد بود و این صوفیه را پیدا شد علاج آنست که در همه اوضاع بضد عمل باید کرد
دیگر معلوم باشد که ملا ابوالفیض مجلس عالی برائے یاران کرد روزے با یاران منجانهٔ او
رفتم انواع تکلیفات بجا آورده جَزَاهُ اللهُ خَیْرَ الْجَزَآءِ مقدمهٔ تکیه همچنان ملتوی است
این سال دوم شروع شده واجب باید داد وحل این کار از ملا نمی آید معلوم مدخل و
مخرج او میان عبداللطیف بغایت فدویت در جناب شما دارند مرید چنین باید وصاحب شوق
درین ایام عزم لشکر کرده اند اگرچه سفارش مهربانی حاجب نیست زیرا که بر ما مهربان تر از
مادر و پدر هر دیست اما نوشته مے آید که در هر باب لطفے عظیم در کار ایشان دارند والسلام

مکتوب بیست و دوم۔ شیخ الاسلامی شاه نظام الدین والدنیا سلّمه۔ از درویش کلیم مدام
مطالعه نمایند اے برادر ترقی در هر مرتبه مرجو هست درویش را مرتبه نمیرسد که درآن منزل
از جمیع وجوه ترقی را مجال نباشد شنیده باشند که بایزید قدس سره میگفت۔ قوله تعالی
نَفِدَ الشَّرَابُ وَمَا رَوِیْتُ پس اعمال اطوار ذکر و فکر و مراقبه و امثال آن که۔ حسب

واجب الاحتراز است و ایضاً در تربیتِ سالکان این قسم اہمال مجوز نیست اما معلوم چنین
میشود که باعث برین قبض امرے دیگر خواہد بود من جانب اللہ سبحانہ طور آفی تمیم امر اولیاء
للہ سبحانہ آن برادر را دیرگاہ دارد کہ امر را بجدِ اقصےٰ رساند والسلام

مکتوب سوم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الدنیا والدین۔ از درویشِ کلیم سلام۔ مطالعہ
نمایند کہ محبِ صادق العقیدت محبوبِ اہل اللہ اخوند ملا ابوالفیض کہ بصفا محبتِ خلوص
مؤرت مخصوص اند در تواریخ ماہِ ذوالحجہ مجلسے عظیم انعقاد کردہ بودند و خلوتِ خاص برائے
راحتِ فقرا با تکلفاتِ شایستہ آراستہ فقیر شما را استدعا شد چون اخوند نہایت مصروفِ
عقیدت اند مسئولِ ایشان مقبول افتاد و این مجلس از اول تا آخر بطورِ خواہشِ فقراء
صورت بست و ہیچ مکروہے واقع نشد باز در تواریخ ماہِ صفر با یاران بدرگاہ حضرت
خواجہ قطب الدین رفتیم اخوند جمیعت سرود و طعام سرانجام دادند و ہمہ مسرور و محظوظ شدند
و دو روز و شب انجام گذرانیدم و حالاتِ شگرف بر یاران رو داد از اول تا آخر این بار نیز
ہیچ مکروہے نبود بارہ نوبتِ سوم ہشتم ماہ ربیع الاول مجلسے انعقاد یافت بر دستور مجلسِ ذوالحجہ
لیکن قریب دوپہر نظام امجد پسر دلاور خان با چند اوباش بے اذن در خلوت آمد و حالتِ
بسطِ یاران با نقباض انجامید بتقریبِ نمازِ ظہر از مجلس برآمدہ بخانہ آمدیم بخیال آنکہ این
بیگانہ را اخوند دیدہ و دانستہ راہ دادند قسم خوردم کہ باز درین مجلس نیایم چون اخوند را
بر نفرتِ طبعِ فقیر اطلاع شد برہنہ پاے از خانہ آمدہ استغفار خواستند اول خود صورتِ انقباض
بود چون صدقِ عقیدت و نفاقِ النیخ در سیماے ایشان نمایان بود کفارتِ یمین دادم
و بمجلس در آمدیم تا آخر روز یاران محظوظ و مسرور بودند در روزِ آخر قمیص از بر کشیدم و با خود
بدستِ خود پوشانیدم اگر شما را این سرگذشت بطورِ دیگر رسانند اعتبار نخواہند کرد برائے ہمین

تمام احوالِ سابقه نوشته شد والسلام بعد از چند روز نظام الدین امجد را برائے استغفار آوردند اَلْعَفْوُ عِنْدَ الرَّسُوْلِ مَبْذُوْلٌ آن دادم و رخصت نمودم ؀

مکتوب چہارم ۔ الله اکبر شیخ الاسلام والمسلمین نظام الدین والشرع والحق والدین اوام الله فیوضانه علی العلمین ۔ از درویش کلیم سلام محبت انجام مطالعه نمایند مکتوب شما که مصحوب میاں محمد مقیم بود رسید نادر شاه ضیاء الدین و شاه اسد الله متوجه حرمین الشریفین شدند الحمد لله والمنت لے عزیز شما ہمین حج ہست که متوجه بارشاد طالباں باشند زنہار قصدِ حج نخواہند کرد ۔ دیگر برادرِ من شما ہمیشه در ایصالِ فیضِ حقیقی بکوشید امورِ دنیوی اعتبارے ندارد سلسله را چناں به سلوکِ طریقت محکم سازند که تا قیامِ قیامت برائے ما و شما ہا دعایائے فواتح بہم رسد رعایاتِ دنیوی سہل ہست سہل در آں کوشش زود کوست و آنچه مسطور بود وقتے که ملاقات خواہد شد حرف تکیه و خانقاه و حویلی خود ند کور خواہم کرد بلکه مقرر خواہم کرد که آنجا ہمیشه چیزے رسانیده باشد اگر مصلحت خواہم دید ایں حرف خواہم گفت والاخیر او درار را مقرر نباید ساخت که درویش بد خو میشود علی التیسر ہر چه میسر آید فرستاد و اگر میسر نباید نفرستاد ایں خوب ہست وظیفه دار شدن طریقه مردم دیگر است طریقه مامردم آنست که ناگاه ہر چه رسد بہتر است مقرر به روز مره خوب نیست ہر کارے و ہر مردے شعر

نه ہر که سر بتراشد قلندری داند	نه ہر که آئینه سازد سکندری داند ؀

دل ایں ہیچخواہد بیشتر تقدیر دیگر والسلام ؀

مکتوب پنجم ۔ الحمد لله تعالیٰ عَلٰٓى اَنْ يَّجْعَلَكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا وَّبَعَثَكَ لِلْاِرْشَادِ السَّالِكِيْنَ هُمَامًا ائے برادر مکاتیب متواتره و مراسلات متکاثره از شما رسید و حقائق و دقائق یک بیک ظاہر و باز گردید و برائے ہر مکتوب جواب نوشته آمد و آنچه از بعضے

اشیا سوال رفته بود جواب ہمہ نوشته شد۔ العاقل تکفیه الاشاره مصرعه دل که
روشن شد کتاب و دفترے درکار نیست ❊ اما رحمت خدا تعالے بر شما باد که بے اجازت
قدم بر ما ارزانی کرده بدولتے رسید ہمیں ادب رسید۔ آنچه از نا اہلی بعضے حرفے رفته بود و جواب
نوشته مے آید درویشے ہمیں جفا و خفا کشیدن از خلق ہست و برداشت و صبر نمودن بر آن والا
زنده بودنی ہر ناشسته رو ہم میتوانند کرد و اگر کسے غیبت شما کرد در نفس الامر اگر شما خوب ہستید
بدی آن کس سرایت به شما نخواہد کرد بلکه ہمیں بدی گرفتار خواہد بود وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ
السَّيِّئُ اِلَّا بِاَهْلِهٖ مَنْ حَفَرَ بِئْرًا لِاَخِيْهِ فَقَدْ وَقَعَ فِيْهِ مقرر ہست و اگر
در نفس الامر شما خوب نیستید پس غیبت او موافق ارشاد شما شد شعر

تو که در نفس خود زبون باشی ❊ عارف کردگار چون باشی

غرض خدمت خلائق بر خود متحتم دانسته موافق شریعت و طریقت و حقیقت کار باید
درین صورت ضرر ہرگز عائد نخواہد شد وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُوْرِهٖ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُوْنَ
البته حامی وقت شما باد و دیگر معلوم باد که سیادت پناه صلاح آثار میر عبد الرشید از جمله
مداحان صوریه شما اند ظاہر آنست که از پدر خود رسیده اند۔ یا از عزیز دیگر شغلے یافته اند اما این نادره
طریقه شما که امروز کبریت احمر و عنقاے مغرب ہست در روزگار خود یافته نمیشود مگر در سینه
بے کینه شما لہذا سه کتابت اجقیر نوشته اند که شیخ الاسلام و الدنیا و الدین میخواہند که مرا اہل
شغل راہم الطریق خود آشنا سازند لہذا برعایت خاطر عبد الرشید نوشته مے آید که ایشان را
موافق استعداد ایشان بہره ور سازند که دریافته ام که ایشان در ظاہر فانی در شما اند اما البته طلبگار
از جمله اشغال ما قبل معزول شوند و از سر نو ابجد این دفتر خوانند و الا معنی ندارد که شہرے از اسرار
این راه بمقام ایشان دہند و اگر نوشتن ایشان سفارش سائر خلائق ہست نه براے خود

مسئولِ ایشان باجابت مقرون نیست شما از همه بیگانه بیگانه باشند که طوریا نیست آیه
قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى
میان محمد افضل کتابت نوشته اند اگر توجه بکارِ ایشان مبذول دارند هل جزاء الاحسان الا الاحسان
از حق تعالی اجر خواهند یافت ❊

مکتوب ششم شیخ الاسلام والمسلمین نظام الحق والدین متع الله الطالبین بلقائه
از درویش کلیم الله سلام مطالعه نمایند بهرحال مشتاقِ خود تصور نمایند. آنچه از حقائق
و رویداد فیمابین و حقیقتِ فرستادن اعظم شاه کتاب نعام در ردِّ آن و باز فرستادنِ او
برای صوفیان و باز ردِّ آن و منعِ او از ذکر جهر در مسجدِ جامع با دو صد سه صد کس وقتِ
مغرب همه معلوم شد برادرِ من آنچه شما کردید خوب کردید فقیر که از دولتمندان چیزی قبول
می کند باعثِ تالیفِ ایشان میگردد و در عدم قبول وحشت می افزاید سلف صالحین
هر دو طریق ورزیده اند الهدایا لا ترد بعضی گفته اند ❊ **بیت** ❊

زر که ستانی و نیفشانیش	بهتر از آنست که نستانیش

حاصل هر دو واحد است یعنی هرچه باشد برای خدای تعالی باشد قبول و ردّ اگر برای
خداست محمود است والا مذموم و آنچه مرقوم بود که طبیعت از صحبتِ دولتمندان گریزانست
اگر فرمایند از صحبتِ ایشان اجتناب ورزیم برادرِ من هرچه بخاطر شما میرسد عین صدق
آن کنید که در آن مرضی خدای تعالی و رسول صلی الله علیه وسلم باشد و نیاز هست
اگر نفرت از ایشان برای حق باشد و گر صحبت با ایشان بهمین سبب باشد دین است
معیار در همه کار نیت نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ از نیت است که ساده عمل بنیت است
اِنْ خَيْرًا فَخَيْرٌ وَاِنْ شَرًّا فَشَرٌّ بهرحال در اعلاء کلمة الله کوشیده و نشر آن تا مغرب

همه اسلام حقیقی بر کنید دیگر آنکه تقسیم اوقات معلوم شد اگرچه ذکر جهر برائے گرمی باطن
خوب ست اما مختلف فیہ ست وکذالک مسئلہ سماع بین متفق علیہ جمیع سلاسل و جمیع ہذا
ائمۂ علم ذکر خفی و مراقبہ بہیئت حضور و توحیدِ عزیمت است کہ درین احداثے خلاف
نیست پس آنچہ مستحق اشاعتِ آن و ترویج آن بصواب اقرب خاصہ درین زمان بادشاہ
ہندوستان کہ از اولادِ امیر تیمور اند بطریق حضرتِ نقشبندیہ بغایت آشنا اند زیراکہ امیر
تیمور را بحضرت خواجہ بہاؤ الدین نقشبند ارادتِ تمام بود پس روزے تمام برایں کار
ہم موضوع باشد خوب ست و در طرفی النہار باعث کثیر مراقبہ کردن تا یک پہر روز برآمدہ
بہتر ست وکذالک در آخر روز و درمیانِ مراقبہ کیفیتِ بیخودی بیہوشی اگر بر بعضے فرود آمد
بغایت لطف دارد چنانچہ شوق و رقص در وقتِ سماع زیباست والحمد للہ والمنۃ کہ شما
طریقۂ نقشبندیہ نیز دارید اہمالِ او چرا روا میدارید خصوصاً مردم تورانی مارا ہمین از
سلسلۂ نقشبندیہ مشرف مے ساختہ باشند و در جواب بدایام نوشتہ آمد کہ مواظبت
بہ درود نبی صلی اللہ علیہ وسلم بسیار نمایند کہ سرمایۂ ہر سعادت این ست دیگر مطالعۂ کتب
سلوک و تواریخ چون نفحات و تذکرۃ الاولیاء و رسائلِ حقائق چون لمعات و شرحِ لمعات
و لوایح و شرحِ آن در مطالعہ داشتہ باشند اما احدی از بیگانگان مطلع نشود - شاہ
ضیاء الدین را کہ باآشتی آوردہ اند خوب کردند محمد میرزا یار بیگ را خلافت دادید خوب
کردید بیت خدائے جہان را ہزاران سپاس + کہ گوہر سپردہ بگوہر شناس
از رقعۂ ایشان کہ بفقیر نوشتہ بودند معنیِ عشق مے ریخت الحمد للہ والمنۃ علے ذالک
دیگر حاملِ رقعہ میانِ رحمۃ اللہ داخل سلکِ این طرف ست دیگر مقصود از دخول اہل
نہ آنست کہ ایشان طے مراتبِ درویشی کنند و در مجلسِ سماع ذوق و شوق ربود و مشاہدہ

در مجلس ذکر ہمچو درویشاں ذکر نمایند بلکہ مقصود آنست کہ بسبب دخولِ ایں مردم
اکثر مردم دیگر داخل میشوند و در نظرِ عوام دخولِ ایں مردم اعتبار تمام دارد و یقین
بدانند کہ مشاہیر سلف ہمہ بادشاہاں و وزرا و وکلاء و امراء ارتباط داشتند اکثر
در عرف و عادت اشتہار فقرا و رجوعِ خلایق بآشنائی ایں گروہ دست داد و سفارش
بایں نمط مستحسن است کہ اگر مصلحت باشد بکنند والا فلا حضرت گنجِ شکر قدس سرہ بپادشاہ
زمانہ نوشتہ اند عَرَضْتُ حَاجَتِیْ اِلَی اللّٰہِ ثُمَّ اِلَیْکَ فَاِنْ اَعْطَیْتَ فَاللّٰہُ ھُوَ الْمُعْطِیْ
وَاَنْتَ مَشْکُوْرٌ وَاِنْ مَنَعْتَ فَاللّٰہُ ھُوَ الْمَانِعُ وَاَنْتَ مَعْذُوْرٌ وَالسَّلَامُ

مکتوب ہفتم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الاسلام والشرع والدنیا والدین اندرونِ شہر
کلیم سلام مطالعہ نمایند امروز کہ بست و دوم ربیع الاول است مرقوم میگردد مرقوم بود
کہ دل از صحبتِ دولتمنداں تنگ آمدہ میخواہم کہ بطرفے روم و نیز مرقوم بود کہ سماع
و سرود ماند کہ سرد است ہر چند یاراں التماس مے نمایند اما دل نمیخواہد اے جانِ برادر
معلوم باد کہ صحبتِ دولتمنداں کسے را کہ بالطبع خوش مے آید از فرقۂ فقرا نیست زیراکہ
تفاوتِ تمام است درمیان اوضاع غنی و فقیر ہیچ میدانید کہ شما چندیں آزار از دماغ
ایشاں چرا مے کشید مے خواہید کہ نفس پروراں مانند فقرا و مساکین بذوق ذکر و فکر و مراقبہ
و تلاوتِ قرآن و اوراد و عمارتِ اوقات و سائرِ حسنات چوں ذوق و شوق و سماع و وجد
مشرف گردند و ایں خود محال و از قوت بفعل ایں تلاش نمے آید و در آخر بے مزہ میگردد القصہ
للثرید رجال و للحرب رجال از یں گروہ اینہمہ در خواستن محض محال و عدم امکان است زیراکہ
مردم ہمیں قدر بس است کہ ایشاں از آں رعونت و فرعونیت کہ دارند یک مرتبہ فرود آمدہ
بخانہ ہمچو شما عاجزی مسکینی قدم نہند و شما را آدم شمرند و در حقِ شما ایں قدر اعتقاد کنند کہ شاید

ازدعاے این کس در مرتبهٔ دنیاوی افزونی پیدا شود و بشما نوعے از التجا پیش آیند لیکن
مدعا ایشان ہمین نہایت پست طالبِ آخرت کجا ذکر و فکر کجا۔ این قوم را خدا ہمین مال
مراد است و بس و حرف و حکایت قیامت و حشر و امثال ذلک پیش این قوم طامعے
بیش نیست که چندے برائے زجر و توبیخ انگیخته اند فردا که دیده است مقولهٔ ایشان است
از ایشان اوضاع اولیاء الله خواستن دور از امکان و بر عدم حصول این ملول
گشتن نہایت بعید زینهار ازین فرعونیان توقع خصائل موسیٰ نداشته باشند غنیمت
نمیدانند که ایشان بآن جرأت از مرتبهٔ خود افتاده گاه باشند که بشما بیعت کنند و دست
زیر دستِ شما نهند و توبه از افعالِ ماضی کنند تا در سلف و خلف درویشے شنیدیم و ندیدیم
که قاطبهٔ اہلِ دول بر دستِ ایشان و از صحبتِ ایشان بفلاحِ فقراء رسیده باشند
در لشکرے که شما ہستید اکثر شنیده میشود که معتقداتِ رفض بغایت رائج است این اصلا
اثباتِ ولایت از غیر دوازده تن نمیکنند. و اہلِ سنت را بدتر از کافر میشمارند چنانچه از
رسائل و فتاوائے ایشان مذکور است که سنی بدتر از کافر و سگ است پس این گروه که
معتقد چنین داشته باشند اگر شما را سنی میدانند خود معلوم و اگر نوعے دیگر خیال کرده اند
و طورِ ظاہر شما را محمول بر تقیه میدانند تا شواہدِ دیگر که چون سبِ شیخین و لعنِ معاویه
نعوذ بالله ببینند فرضی تقیه ہم بکنند شنیده اند که بدبخت سیّد غلام محمد روح الله
در خلوت چه نوشتها که نمیخورد از آنست که امروز در شیراز محفوظ است و ہمین شما ہم درین
ایام ہزار روپیه شیراز برائے او فرستاده اید چنانچه این معنی از دیار ام که قبل ازین با شنیده
طلاب ملاقات نموده بطرفِ جاگیر رفته و از آنجا مکرر بخدمتِ گرامی شما کتابت نوشته و ہمین
نوشته که خواہم فرستاد و وقتِ ارسالِ کتابتِ او حاضر نمے باشد شنیده ام که فلان ابنِ فلان

طالب جاه اند با ایشان تلقین ذکر و فکر بے مزه آری اسمے برائے کشایش در دوزخ یعنی
دنیا با ایشان باید فرمود تا عمداً او مستِ او در درکِ اسفل السافلین با وی قرار گیرند و گرنه همیشه
بوعده و وعید کج دار و مریز بسر باید برد آری انتفاعِ خلائق اگر از ایشان بوقوع در آید همین قدر
برائے ایشان ذکر و فکر ست و آنچه قصهٔ خواجه محی الدین مرقوم بود این چنین کار ہا نیز
هر شیخے که با این بازیچه ها بازی میکنند مے آید باک نیست وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ
وَالْحَقُّ يَعْلُوْا وَلَا يُعْلٰى

بیت

تو حامیِ شرع و حامیِ تو شارع — تو حافظِ قرآن و خدا حافظِ تو

و آنچه از سردیِ دماغ مرقوم بود اے برادر کثرتِ سماع هم خوب ندارم بلکه تعین هر روز
هم نباید — علی الاتفاق اگر میسر آید رونقے دیگر دارد و اما حلقهٔ مراقبه بکثرتِ اتصال
با ذکرِ خفی یا جلی این بر دوام احسن است و خیر الاوضاع بعد از تقید بشرائع و صلوٰةِ خمسه
و نوافلِ اشراق و ضحی و تهجد و مراقبه بعد از نمازِ صبح تا اشراق و بعد از عصر تا مغرب و
احیائے مغرب تا عشاء با اوابین و نوافلِ دیگر اند کے بکتبِ حدیث و فقه و سلوک چون
احیاء و کیمیا و امثالِ ذلک چون تواریخِ مشائخِ چشتیه بهتر است و گاه گاہے برائے اہلِ
درد اگر سماع باشد که در آن خبرِ محرم راز نباشد اقرب بصواب است و تاکیدِ صوم و فرض
و صوم نفل چون ایامِ بیض و عشره ذالحجه و غیره و خمسهٔ هزاری و مانند این نگاه داشتن
بغایت نافع و خود چله نشستن از غرهٔ آخر شعبان تا روزِ عید و مخلصان را این طریق
نشاندن آمده است نه آنکه دولتمندان را باین کار دلالت باید کرد این کارِ دردمندان است
که کمر برہمیں بسته اند و در چلهٔ اربعین چند درم سنگ طعام مجوز است اما نه هم و شوربا و غیر
باشد و دیگر معلوم از مکاتیبِ شما میشود که شما را با قبیلهٔ خود ارتباطے نمانده چنانچه این معنی بکرے

نوشته اند بناءً علی ذالک مرقوم میگردد که بدایتِ فقر مبنی بر سلوک و تجرید و تفرقه و قطع
تعلقات است و نهایتِ فقر مبنی بر ازدواج و تمکین و با اهل و مباشرتِ اسباب است این معنی
بطریقِ اکثریت نوشته می‌آید الحمد لله رب العالمین که شما مراتب قلق و اضطراب قطع نموده‌اید
اکنون نوبتِ تمکین است اگر درین صورت ازدواج و مباشرتِ اسباب شود آن بود نیست
معهذا اگر ازدواج باشد با قبیلهٔ خود چنان مالوف نیستند اینجا فکرے کرده آید
سخنِ صریح تر آنکه میان امام الدین که برادر عموزادهٔ فقیر اند دخترے در سن چهارده ساله
فی الحال بصلاحِ نماز و روزه و تلاوتِ قرآن آراسته دارند و خالی از صباحت و
وجاهت هم نیست و از طرفین عجیب اینقدر است که داد و ستد در میان نیست نمیدهند
چیزے و نمیخواهند چیزے بر کاسهٔ آب انعقاد میسّر میشود و اگر اشاره نمایند علی الرسم یک
نشان از طرفِ شما داده آید بعده بتقریبِ ملاقات بیایند و در عرصهٔ یک هفته انصرام
کار نموده متوجه آن طرف گردید و اگر هنوز بے تعلقیت سر افراخته باشند و استغنا جلوه گر
است بے اشاره رود که حرفے ازیں باب زیاده گفته نشود خطِ خواجهٔ نورالدین از اورنگ آباد رسید
بسیار با ادب مریدانه بود که از خطِ این مردم بشاش مے آید از خطوط اکثر مخلصانِ شما مے آید
غیر شاه یار بیگ التماس نموده بود که امید وارم که مرا محبتِ پیرِ خود سلمه الله عنایت فرمایند
که همه سعادت ثمرهٔ محبتِ پیر است چهار سال است که در غلامی قبول کرده اند اما میخواهم که
آنقدر محبتِ آنحضرت سلمه الله بر من استیلا کند که جان و مال و دنیا و آخرت برای حضرت
خود بیارم و نثار کنم این خواجهٔ نورالدین متحقق بوده است چه حرفِ عاقلانه میزند بارک الله
من بغایت مشتاقِ جمالِ این صاحب کمالم که محبت با پیرِ خود میخواهد این مریدان بے ارادت
نتیجِ کار نیابند مرید آنست که محبتِ پیر سرمایهٔ سعادتِ کونین سازد شیخ فریدالدین گنج شکر

قدس سرہ میسر شود کہ روزِ قیامت اگر حضرت جل شانہ بصورتِ خواجہ قطب الدین کہ پیر
است تجلی خواہد کرد خواہیم دید والا نہ معلوم شد کہ ضد سرود و سماع مردم پیر کا نو در واقعہ
بحضورِ بادشاہ بودند آخر بادشاہ مسلم داشت پس برایں دستور خود را دست نباید داد
شنیدہ باشند والسلام ؛

مکتوب ہشتم - شیخ الاسلام شاہ نظام الحق والدنیا والدین سلمہ اللہ تعالے از فقیر
خاکپائے درویشاں کلیم دہلی سلام مطالعہ فرمایند امشب ہفتم ماہ شوال یک پہر
ویک گھڑی شب ماندہ از نمازِ تہجد فارغ شدیم و علی الصباح رخصتِ قراول خاں حیوات
کہ درآں وقت فرصتِ نوشتن دو کلمہ نیست ہمیں وقت بدو کلمہ شوق متصدعہ وقت
آں جانِ جاناں میگردد شوقِ ملاقاتِ گرامی نہ چنداں نست کہ قلم دو زبان شرحِ آں
تواند کرد سنِ ایں فقیر بپنجاہ و پنج رسیدہ بلکہ ازیں گذشتہ و وہنِ عظام و سستی و کاہلی
روز بروز افزوں گردیدہ و حرارتہا بہ برودتہا مبدل گشت دل از تربیتِ خلائق
کُند گردیدہ و انزوارِ تام و قطعِ کلام نمایاں گشتہ - و داعیِ سفرِ حجاز و مجاورت درآں
مقام متبرکہ کہ الی یوم الفراق والوصال ہجوم نمودہ اما چہ تواں کرد کہ قید الماء اشد من
الحدید چوں ارادت اللہ متعلق شود ہمہ اسباب جمع آیند و ہمہ موانع مرتفع شوند -
حال متعلقات بخدائے تعالی روشن است فرزند حامد سعید کہ دریں پریشانی عطا شدہ
دہ سالہ است چنداں دل بخواندن نمی دہد ہزار محنت کتاب منشعب در صرف میخواند اگر
ایں را مہمل گذارم ضائع شود و اگر ہمراہ برم وقت را تباہ کند ہمہ خود جمعیت ماند کہ بصحبتِ
والدہ باز بہندوستان میل نماید دیگر دو عاجزہ دارم یکے شش سالہ دوم سہ سالہ - بارے
آں دو قرآن خواندہ باشند کہ لَہٗ ذُرِّیَّۃٌ وَاَصَابَہُ الْکِبَرُ آنچہ در تقدیر رفت تغیر نیست

مصرع تا در میان خواستہ کردگار چیست *

مکتوب نہم شیخ الاسلامی شاہ نظام الدنیا والدین سلمہ اللہ از درویش کلیم سلام مطالعہ فرمایند معلوم باشد کہ خلافت را دو قسم باید ساخت خلافت زبانی و خلافت سلوک اول ہر کہ حیثیت فقر اردا شتہ باشد باید فرمود من غیر امتیاز بین اکون عالماً او جاہلاً اما قسم ثانی کہ مثال بنویسند و بر و مہر بکنند ایں قسم مخصوصاً با ہل علم دارند اما طور دیگر اختیار نمایند خلافت را دو قسم سازند خلافت عظمیٰ و کبریٰ و خلافت صغریٰ و خلافت کبریٰ قسم اول کہ مخصوص با ہل علم دارند و ثانی عام بہر حال آزردہ کردن دلہائے راغبان ایں کار اند کے محمود نمے نماید کار خود ہم باید کرد ہم کار طالب اے برادر اگر جاہلے باشد کہ مصطلحات را نورزیدہ باشد لیکن معنی عشق و تقویٰ داشتہ باشد بہ از عالمے کہ معرا ازیں باشد اما چوں علم چراغے است شاید دیگرے را نفع رساند۔ حامل رقیمہ میاں محمد عاقل و میاں محمد شاکر از یاران قدیم اند میاں محمد شاکر فاضل جیّد اند و میاں محمد عاقل اگر از تحصیلے ندارند اما علم فقر اندک بہتیں گوش زدہ اند مرحمت و لطف کہ عام انعام است خاص الخاص مدارند والسلام *

مکتوب دہم شیخ الاسلامی شاہ نظام الاسلام والمسلمین الدنیا والدین سلمہ اللہ از درویش کلام سلام محبت انجام مودت التسام مطالعہ فرمایند مرقوم بود کہ قبل بعضے یاران ناخواندہ کہ استدامت شوق و ذوق داشتند فجار گردیدہ اند و اکنون ہجوم علما است از آن اجازتہا نادم است میخواہم کہ منع کنم برادر من مصلحت و صواب دید آں نمے نماید کہ در منع آں گروہ ہیجان فتنہ و انبعاث شعب ستا بہتر ہمانست کہ از ما سلف قطع نظر کردہ و اجازتہائے آں طائفہ را بر محل نیک توجہ معقول فرود آوردہ مرفوع القلم و کان لم یکن شیئاً تصور باید فرمود و من بعد بہیچ ناخواندہ اول ارشاد نباید داد اقل علم ایں قدر مشروط باید داشت

کہ اعراب و صیغہ و لغتِ عرب تواند دریافت و ظاہر را موافق شریعت تواند نگاہداشت +

مکتوب یازدہم - شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدین والدنیا والشرع والحق ادام اللہ ظلالہ علیٰ رؤس المرشدین از درویش کلیم سلام محبت انجام مطالعہ نمایند برادرِ من کارِ دنیا سہل است شما در اصلاح دلِ محجوبان بکوشید کہ بعز وصال و قرب رسند و بریاضت و مجاہدہ و عشق و بیخودی مریدان و طالبان را تربیت کنید کہ تا قوام قیامت برائے دشنا قوارتح باہم و متصل برسد رعایتِ ایں جہاں سہل است مرقوم نمودہ بودند کہ حرفِ تکیہ و خانقاہ و حویلی مذکور خواہم کرد کہ آنجا ہمیشہ چیزے رسانیدہ باشند اگر مصلحت خواہم دید خواہم گفت والآخیر - برادرِ من مقرر ساختن خوب نیست کہ درویش بدخو میشود بلکہ بدنام علے حسب الاتفاق ہرچہ میسر آید بہتر است مصرعہ بجنتائے درے کہ من ندارم خبرش دل ایں میخواہد باقی ہرچہ در تقدیر ہست آن را تبدیل نیست میاں رحمۃ اللہ قبول نکردند عدم قبول ازیشاں بعید نیست مصرعہ نہ ہرکہ چہرہ برافروخت دلبری داند - شاہ ضیاء الدین و شاہ اسد اللہ روانہ حرمین شریفین شدند الحمد للہ والمنت کہ خوب شد شما ہرگز ایں عزیمت را در دل راہ ندہید ہردم شما را یک حج است متوجہ باطنِ مریداں باشید کہ سیر سلوک نہ عبارت از پیمودنِ کوہ و دشت و ہاموں است بلکہ سیر از صفات بشریت بسوے صفاتِ الوہیت - و با بدمذہبان رفضہ و زندقہ بکرم داری و نغم باید گزرانید اِذَا مَرُّوْا بِاللَّغْوِ مَرُّوْا كِرَامًا اما چناں باید نمود کہ ایں مردم پے بتحقیق مذہب خود نبرند در حدیث است ــــــــ

استر ذہبک و ذہابک و مذہبک گفتگوے توحید کار نذکر و فکر و مراقبہ باید کرد مجاہدہ با نفس شرط است و سفارش و صدارت بہر وضعے کہ مناسب حالِ خود دانید بکنید اما ابرام براں کار نمیکنم آسے مشاہدہ در مجاہدہ نخواہید کرد مجلس را بذکر و عشق گرم داشتہ باشند

قبول مردم نوعے از قبولیتِ حق ست و بهر سلسله کسیکه پیش شما آید مشغول کنید سلسلهٔ نقشبندیه و شهروردیه و کازرونیه و کبرویه و شطاریه همه از شماست +

مکتوب دوازدهم شیخ الاسلامی نظام الحق والدنیا والدین از درویش کلام سلام خواسند و مشتاق خود دانند الحمد للہ علے ذالک اللہ تعالیٰ شما را بتقرب خاص خود زیاده ترقی دهاد که این مدد بر وقت بود که درین بار سه چهار سال است که قحط است و جمعی کثیر متعلق این طرف است اگرچه وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا مقرر است ما این فتح هم از دست و بیده الملکوت کل شیء و الیه ترجعون بارے ما بهر حال انبارِ ان خداطلبی میخواهیم یاران در دنیا طلبی بدروازهٔ دولتمندان طواف مے نمایند الله الله مصرعه فکرِ هر کس بقدرِ همت اوست - درین راه فقیری برابر شاهی باید اختیار کرد اما کجا این مذاق بهر کس نمیدهند قال النبی صلے اللہ علیہ وسلم من کان هجرته الی الله فهجرته الی الله و من کان هجرته الی الدنیا او امرءة یتزوجها فهجرته الی ما اجر الیه وطریقهٔ مراقبه را مشق و ورزش بسیار نمایند که مراقبه در همه سلاسل باب منتهی است فی بعضه گرکه در اواخر وانتها کنند و اگر نکنند بداه المدایة بینةً ‌+

مکتوب سیزدهم - شیخ الاسلامی شاه نظام الدین از درویش کلیم مطالعه نمایند امشب که ۹ ۱۱۰۹ شب محرم الحرام است قلمی میگردد صحبت میان اسد الله با بهادر خان کوکلتاش میگویند محکم نشست والله اعلم میان غلام یحیٰے نوشته بودند که میان اسد الله هر الله دیه گرفته متوجه شدند و یک اسپ به بهادر خان بخشید غرض مقصود آنست که یاران بوضع مشائخ قدیم باشند یعنی فقر و فاقه نگذارند و سعی در شیوع سلسله نمایند و مردم را از و رطهٔ غیبت بمقصودِ حضور رسانند و بدل بندگانِ خدا محبت دنیا سرد گردانند و میل بجانب فقر

دهند تا آنکه برائے گدائی بخانۂ امیران نروند گرے ایں گدائی ہم آمدہ است اگر برائے خود نباشد گدائی برائے غیر عبادت ہست شما نوشتہ بودید کہ در عدم فتوحات سلسلہ خوب جاری میشود و در قبول فتور در جریانِ سلسلہ است لے درویش خدائے تعالی شمارا عقلِ معاش وعقلِ معاد ہر دو دادہ ہست آں کنید کہ درآں اجرائے سلسلہ باشد. اگر قلتِ وناگر قلتِ نے دائیم اگر رونق سلسلہ از عدم قبول ہست عدم قبول بہتر از قبول درویشانِ ماضی کہ قبول بعضے فتوحات کردہ اند اغلب کہ برائے استالتِ خاطر معتقدان کردہ اند والا بضرورتِ احتیاج خود کم کسے قبول کردہ باشد. در مراقبہ کوشش نمایند کہ سلسلہ نقشبندیہ نیز جاری شود مراقبہ آرام بخش ہست و ذکر جہر سوزندہ دراول بسوزانید و خروشانید و در آخر بیار امید و خموشانید ایں طریقہ ہمیشہ مرعی باید داشت والسلام ؛

مکتوب چہاردہم بشیخ الاسلامی نظام الدین والدنیا از درویشِ کلیم سلام مطالعہ نمایند بخدمتِ نقادۂ اخوان الصفا وخلان الوفا مرزا یار محمد بیگ از فقیر سلام رسانند و بگویند کہ درسلسلہ ما پیر پرستی بہتر از جملہ عبادت ہست اہر رونقے و قبولے و تاثیرے کہ دریں سلک محسوس میگردد بسبب پیر پرستی ہست پیر پرستی بر ہمہ عبادت مقدم است کہ اصلِ کار اینست باقی فروتر ازیں نعوذ باللہ آنکہ ازیں محروم است از ہمہ دولت محروم دیگر معلوم شد کہ ازیں امیران و منصبداراں کہ شما بیعت نمودہ اند بایشے تلقین فکر و شجرہ درمیان میباشد یانہ ایں را مفصل خواہند نگاشت والسلام ؛

مکتوب پانزدہم ۔ السلام علیکم وعلی من لدیکم ہوالملک المقتدر عالم عارف محبت و محبوب فقرا مولانا نظام الاسلام والدین از فقیر سجر ص و ہوا اسیر کلیم اللہ سلام محبت انجام خوانند و مشتاقِ خود دانند رسیدہ ملاطفہ لطیفہ کہ از فرطِ اخلاص و محبت و استیلا مودت قلم کیسہ

صفحہ اختصاص صحیفۂ اخلاص گردیدہ بود دراسعد اوقات قرۃ العین وشرح صدر گردید
توقع کہ تا رفع جلبابِ دوریِ ظاہری مخبر از احوالِ خیر مآل خود باشند مرقوم بود کہ دل از دنیا
واہلِ آں کشیدہ شدہ الحمد للہ والمنۃ شکرِ ایں نعمت بکدام زبان شرح تواں داد آنکہ دنیا را
نیک شناختہ گرد آں نگشتہ و آنکہ گشتہ نیک نشناختہ شیخ ما قدس سرہ ایں دعا اکثر بزبان درربیان
خود میگذرانیدند اللھم صغر الدنیا وحقرھا فی عیون عبادک و
کبر جمالک فجلالک فی عیون عبادک ہر کہ از دنیا رست باللہ کہ او واصل ہست مصرعہ
چیست دنیا از خدا غافل بودن ؛ چوں غفلت رفت واصل ہست آنقدر کہ منقطع غیر است
واصل باوست ایں اصل کلی ہست فان الوصال عندنا ھو الانقطاع ما سوی اللہ
ہر چند تحریر بیش کار بیش ایں ورق نہ جائے شرحِ ایں سخن ہست - خوب کردید کہ سفرِ حجاز
موقوف کردید رفتن از خود چہ مبارک سفر یست نیکو گفت آنکہ گفت ٭ بیت

نجود اگر سوے خود نظر نکنی	بملکِ دل نرسی تا ز خود سفر نکنی

اما خوب معلوم نشد کہ اوقاتِ گرامی بکدام توزیع مصروف ست آیا برنگِ طالب علماں - یا
درویشاں یا نہ ایشاں و نہ ایشاں بہر حال وبہر رنگ درایصالِ نفی وجلی نرود آں بود
والا ما تاب لے اہلہا سخت گیرست والسلام ٭

مکتوب شانزدہم - شیخ الاسلامی شاہ نظام الدین والدنیا والحق والشرع از درویش
کلیم سلام مطالعہ نمایند اخوی مرزا محمد یار بیگ را از فقیر سلام رسانند وبگویند کہ اسے برادر
طریقۂ ما قبول ہمیں قبولِ پیر است پیر پرستی شیوہ باید کرد ہمہ سعاداتِ دارین دانستہ
ایں قبول است اگر پیر قبول کرد مقبول عالم است والسلام علیکم وعلی من لدیکم ٭

مکتوب ہفتدہم شیخ الاسلامی نظام الملۃ والدین والدنیا از درویش کلیم سلام مطالعہ

نماید الحمد للہ رب العالمین کہ دریں سالہا کہ از تنگی باران صورتِ قحط دریں ملک شدہ بود
و بانُہ دہ نفر سوار مہمان گذران میشد گاہ بیگاہے قرضدار میشدم از جملہ اقراض خلاصی
بیشتر شد الحمد للہ رب العالمین آنچہ مرقوم بود کہ از ذکر و مراقبہ و سماع ہمہ مطبوع است
و مرغوم دوام لطف دارد و معلوم شود کہ شما وضع آں قرارداد یدکہ چیزے از کسے نستانید۔
اسے برادر ایں طور رنجایت نیک است درویشِ مجرد را قاریا تقوم صلبہ کفایت میکند طعام پختہ
ہر قدر کہ بیاید بگیرند و بخورند و بخورانند و از جنسِ نقد روا نیست کہ بگیرد آرے متاہل محتاج
است با و ہمہ روا است قلیلاً و کثیراً مگر آنکہ اہلِ او را نیز ورزش توکل بکمال باشد کہ بریں
تقدیر طعام التفا نماید محمد شفیع فوت کردند رحمۃ اللہ علیہ ایشاں مجرد بودند و با اینہمہ ہر چہ
مفتوح میشد قبول میکردند

مکتوب ہنیر دہم۔ شیخ الاسلام نظام الحق والدنیا والدین سلمہ اللہ علی رؤس الطالبین
از درویشِ کلیم بصر اللہ بعیوب نفسہ سلام مطالعہ نماید ملاطفہ نمایق کہ سہ عریضہ از شما
و یک عریضہ دیگر بود رسید مضامینِ مکاتب معلوم شد آنچہ گفتگوے حقائق مرقوم بود ہمہ
بموقع و صواب نمودلے برادر از یک تخم چندیں بر پیدا میشود و ہر یک بنوعے و رنگے یکساں
نیستند بعضے میگویند کہ شغلہا بجا بسیار رسیدہ و بدیگراں کم ایں حرف ممنوع نیست چہ فقیر
ہمہ معمولاتِ خود را نسخہ ساختہ بیک و تیرہ ماندہ قطعِ نظر ازیں بر تقدیر تسلیم از آں کم شغل
عالمے را روشن کردند یاراں با وجود آں ہماں کثرتِ اشغال عالمے را بدخلق کردند پس
ایں قلت بہ از کثرت است آنچہ مرقوم بود کہ صحبتِ دولتمنداں نمیتوانم داشت الحق
صورت ہمیں است اما قصور ایں بود در رواج ایں سلسلہ و اشاعتِ ایں سلاک صحیح و حق
صریح نشود و عوام یا از خوارق انقیاد پیدا میکنند یا از آمد و رفتِ اہل دول مقصود از آمد و رفت

وملاقاتِ این گروه نه آنست که ایشان بطور صوفیان صاحبِ وجد وحال یا صاحبِ ذکر وفکر
باشند بلکه اینها آلتِ رجوعِ خواص وعوام اند هیچ دولتمنداں در زمانِ سابق ولاحق
شنیده اند که در خدمت وارادت هیچ شیخی در عینِ منصب وجاه بدولتِ وجد وحال وذکر
وفکر مشرف شده باشند آرے بعضے قطعِ علائق کرده در کسوتِ فقر در آمده اند شما معظمم
نمے شمارید که از باعثِ دولتِ صحبتِ شما بعضے دولتمنداں بذکر مشغول میشوند با وجودِ اینهمه
اگر شما را خوش نمی آید آں کنید که خوشی شما باشد تصوف وسلوک کسے بلند تر از تصوف و
سلوکِ محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم نخواہد بود وضع شریف استمالت رجال
بود دولتمنداں را تعظیم واحترام وامتیاز میکردند باقی اختیار دارید دیگر چوں اوقات را
مامور بذکرِ جهر ومجلسِ سماع دارید وقتے را مقرر کنید که دراں مراقبه نموده باشند ونقشبندیان
هم دراں حاضر ساخته باشند ذکرِ جهر برائے مبتدی است ومراقبه برائے منتهی شما هم اکثر اوقات
مراقبه وحضوری کرده باشند هر شخصے را که خلافت داده اید بفرمائید که عریضه بسوے فقیر مشتمل
بر تفصیل حالِ ابتداء وانتها بنویسند که از آں حیثیتِ هر کدام معلوم نمائیم کتاب شما رسید
آنچه در بابِ ارسالِ هدیه مرقوم بود آں را سعادتِ خود دانسته در روزِ قیامت همیں قدر
شفیع من است که این همه لطف بر فقیر فرموده اید درویشِ من عارفِ من این سخن فهمی شما
مارا بغایت محظوظ کرد فی الواقع این بے تکلفی که این عاصی را بآں زبدهٔ اولیا وصفوهٔ عرفا نسبت
با عزیزانِ دیگر نیست این قسم بے تکلفی که با شما میرود بکسے نرفته با خصوصیتے خاص است خدا
شاهدِ حال است وکفیٰ باللہ شهیدا دیگر معلوم شد که از لشکر دو جوان بسیار از وضع شما محظوظ
بودند وتعظیمے از مذاقِ شما میکردند معلوم شد که کمال رشد شناخته اند لیکن آں قدر توفیقِ رفیق
نبود که بیعت نمایند بهر حال مداح شما بودند واشتیاق فقیر نیز از رهگذرِ شما پیدا کرده بودند

و توفیق بعیت نیافته اند حقیقت مجلسِ سرود و سماع آنست که همه متروک شد زیرا که احوال نسبت
و به تقریب عرس حضرت شیخ اگر قوّالان مے آیند مجلس از افسردگی دل میشود حظ نمے یابم
مصرعه بهارِ عمر ملاقاتِ دوستداران است ؛
مکتوب نوزدہم۔ عارف معارف ربانی سالک مسالکِ سبحانی متع الله الطالبین بطول
بقائه از درویش درویشان تراب اقدام ایشان کلیم الله بصر الله عیوب نفسه و وفقه
لخیر مافات سلام محبت التئام مؤدت التیام مطالعه نمایند داعیهٔ زیارت حرمین شریفین زادهما الله
شرفاً و تعظیماً اکنوں چه طور است اگر سست است اینجا باید بمشیئت الله سبحانه بعد فراهم
آمدن اسباب باتفاق سیر آن طرف میروم اگر قوی است پس دریں ایام حجاج از هر طرف
به بندر سورت رو نهاده اند و راه مفتوح شده چرا نشسته اند و اگر محتاج خرچ هستند از دلی
که برآمده بودید برائے ایں داعیه کدام خرچ برداشته بودید بر قدم توکل برآمده بودید اینجا ایں
حرف مشهور شده که برائے حج برآمده اند و داخل لشکر مجاور شده اند خیر گاه عذر عدم
فتح راه بود اکنوں باتفاق همه مخبران راه مفتوح است چه عذر است مگر اینکه فقیر شما را طلب داشته
که ایں قدر طریقت منظور است طور توکل و فقر از دست نداوید خوب کردید مے باید که ایں
وضع را بهر حال انجام تا لب گور باید کرد و ایں که فتوح شود آں فتوح لاید از غیب هر چه
رسد بے عیب است والسلام ؛
مکتوب بستم۔ السلام علیکم و رحمة الله و برکاته علیکم ایها الفائزون الی اقصے مآرب الشهود
و اعلی مطالب الوجود از چگونگی احوال رقعے بر آمد که اطلاع نیست بهر حال اقتران خیر مسئول
درگاه صمدیت آنچه مرقوم بود که اهل دول بعد از داخل شدن اخفاء ایں امر میخواهند و من اظهار
آں را موقوف بر ظهور بعضے آثار میدارم همه موجه و معقول است باید اخفا کرد تا ظهور آثار

بے مباشرت اذکار و افکار و مراقبات میسر کمتر است و ایں طائفہ را فرصت ایں کار کجا ست
لہذا ظہور ایں امر جلیل القدر و رسیما ایں معطلاں کمتر است اما بہر حال بر استمالت خاطر
ایں قوم باید کوشید و منتظر ظہور تاثیر ازیں دم سرد اں کمتر باید بود حقائق میاں اسد اللہ و
میاں ضیاء الدین بتفصیل معلوم شد شما ہرگز مخالفت با ہر دو عزیز نخواہید کرد و ایشاں را
بکارہائے خود بگذارید و شما متوجہ کار خود باشید اگر شما را کار خوب خواہد بود فساد یاری انس
قول و فعل یاراں اثر در و نخواہد کرد اگر خوب نیست پس معلوم حقیقت میر نور علی ایں است
کہ ایشاں ہر تربیت بہت میخواہند و تربیت بہت عنایت است از اینکہ شخصے بمجرد رسیدن
بخدمت درویش بے خود و محو و متلاشی شدہ بہ نہایت رسید و یقین است کہ تربیت چنیں
است تربیت عام مردم بسلوک است با ذکار و افکار و مراقبات و امثال ذالک و ایشاں را
فرصت دماغ سوزی ایں کار نہ اگرچہ تاحال کہ ۲۸ - شوال است بپیش نیامدہ از فحوائے
کلام بعضے ہمصحبتان او چنیں معلوم میشود والسلام ؁

مکتوب بست و یکم - خلاصۂ اخوان الصفا و خلان الوفا مولانا نظام الدین والحق
متع اللہ العاشقین بطول بقائہ از خادم درویشان کلیم شاہجہاں آبادی سلام مطالعہ
فرمایند بعد از شرح اشواق معلوم نمایند مرقوم بود کہ طالبان حق بہ بنگ و شراب و افیون
آلودہ اند باوجود آں صدق طلب میکنند چہ حکم است برادر من تلقین ذکر بعد بیعت
بکنند کہ نام حقتعالی تاثیر خواہد کرد زود یا دیر دیگر مرقوم بود کہ بعضے درویشاں دعوت
میکنند و بخواہش تمام بخانۂ خود یا برائے عرس بزرگاں مے طلبند فقیرنے رود ہر چہ امر
عالی شود برادر من فقیر شما جائے نمی رود و درویشی را نمے طلبد اگرچہ بظاہر ترک سنت
مے نماید اما اگر بنظر تحقیق بنگرید ہمیں سنت است آرے بعضے از مشائخ کہ استغنا از شما مکنند

ومعروفِ افاده شما میشوند روا باشد که برائے استمالتِ خاطر وگاہے احیاناً قدمے رانده شود
والّا امروز خیر وبرکت در مجلسِ مشائخ نمانده است دیگر در کتابها مرقوم بود که طالبِ صادق
مثلاً پیرِ او فوت شده و اورا از و نعمتے نرسیده یا مثلاً در واقع شده که ایں طالب نمیتواند رفت
اما از پیرِ خود نعمتے باو نرسیده اگر همچنیں طالب طلب ذکر و شغل نماید چه امر است جواب ایں
سوال مکرر نوشته شد و تفصیل او ایں است که کلیه در ایں امر بفقرا ایں است که سالک
چوں مسترشد دو مرشد شود احتمال اضاعت دارد زیرا که اگر بگفتۀ اول کند تلقین ثانی
لغو واقع میشود و اگر گفتۀ ثانی بکند تلقین اول لغو واقع میشود و جمع پیر بوسئے از انکار اول
دارد که بر آں قناعت نکرده و آنرا بسیار نکرده و ناپخته طالبِ دیگر میشود و بہان نقصان
و بوالہوسی خود اقامت میکند چوں در ایں سوال مذکور ایں است که از پیرِ خود چیزے
نیافته پس دریں صورت مانع برخاست گویا ساده لوح است هر چه نقش کنند زیبا ست
بخلاف تختۀ منقش که تصرف در و خالی از بیمزگی نیست ÷ دیگر در رقیمه مکتوب بود که زنان را
بیعت کنم یا نه برادرِ من همه زناں را بیعت کنید اما با زنانِ جواناں خلوتهائے طویله
که موجب فتنۀ مردم بشود نکنند و در صحبتِ اولی وقتِ بیعت دامنے بر دستِ خود پیچیده
دست بر دستِ او دارند که مسِّ اجنبیه حرام است ـ دیگر محمد قایم میگفت که دو دختر
نابالغه را بگفتنِ ذکر امر فرمودند برادرِ من ذکور اناث چوں مراهق شوند ذکر تلقین
میتواں کرد اما قبل ازیں منع است که خوفِ هلاک است من بعد پسر و دخترِ خود را تلقین
نکنند که هلاکِ جانست ـ دیگر یارانے که بسیار بذکر گفتن مشغول باشند خوفِ جنونِ آنها
باشد بقدر باید که موے سر نگاه دارند و آنرا چرب دارند و چرب خورند که از جنون در امان
باشند ـ دیگر امرِ خلافت آساں ندانید کسے که فاضل یا طالبِ علم اقلاً عبارتِ عربی

درست توانند خواند برائے او شان نبویسند چوں میاں عبداللہ خاں۔ واگر عاری باشند و حال عالی دارد و در ریاضت شاق باو ہم جائز است و عاری محض باشند فلا فان امر الخلافۃ فقد لہ شان عظیم و عند اعطاءہا المجھد یستھان فعلیکم ان تغمضوا ھذا الامر فان الخلیفۃ تمثال المستخلف والناس یقیسون حال المستخلف من حال الخلیفۃ ٭

و دیگر ہر توم بود مہیہ دیارام و ہندو ہائے دیگر بسیار در ربقۂ اسلام در آمدہ اند۔ اما بامردم قبیلہ پوشیدہ مے مانند برادر من اہتمام نمایند کہ آہستہ آہستہ ایں امر جلیل از بطون بظہور انجامد کہ موت در عقب است مبادا احکام اسلام بعد از رحلت بجا نیارند و مسلمانان حقیقت را بسوزانند دیارام اگر خطے مے نویسد خطے نوشتہ خواہد شد میاں اسداللہ و میاں ضیاء الدین برادران شما اند باید کہ اصحاب یک دو پس بایکدیگر فانی باشند و اگر از یکے خلاف مرضی امرے شد دیگرے از کرم عفو نماید و بمحبت زندگانی کنند شما را اللہ تعالیٰ صاحب ولایت دکن ساختہ است ایں کار را تمام نمائید قبل ازیں مے نوشتم کہ بلشکر بروید اکنوں ایں امر است ہر جا باشید در اعلاء کلمۃ الحق باشید و جان و مال خود صرف ایں کار کنید والسلام ٭

مکتوب بست و دوم۔ نظام الاسلام والدنیا والدین از فقیر خاکپائے درویشان کلیم اللہ سلام کہ سنت اہل اسلام و مفتح کلام و مونس التیام و مؤید انضمام محبت است اخوام مطالعہ نمایند و متوجہ احوال خیر المآل خویش تصور نمایند ملاطفۂ گرامی رسید بے تعلقی از دنیا عنوان مفہوم و مضمون او بود شکر حضرت واہب العطایا بجا آوردہ شد۔ اے برادر سفتوت دنیا نیست مگر میمون۔ شنیدہ باشند کہ احبا و علما یاں کشنیدہ کہ اگر کسے وصیت کند

وقتِ موت ال مرا باعقل الناس بدہند کدام کسے را باید گفتہ اند تارکِ دنیا باید داد کہ زیر
آسمان آنکس عقل الناس است ہر عالم و جاہل قباحتِ دنیا میداننداما ترک گفتنِ آن را
قدرت درخود نمے یابند چہ ایں تفصیل دانستہ بہشت خوشحال کسے کہ ایں فضل شامل
حالِ او شد۔ اما معلوم شد کہ تمام اوقات شب و روز در چہ میگذرد محض بیجا ست
ومخالطتِ مردم میگذرد یا ضبطِ اوقات ہم دارید ضبط اوقات آنکہ ندارد خسر الدنیا
والآخرہ است زنہار باین کوچہ نباید رفت انچہ قدر و قیمت دارد اعراض عن الدنیا والتوجہ
الی اللہ تعالیٰ دارد اگر جزءِ ثانی نباشد یقین دانید کہ جزء اول ہم نیست چہ دنیا پیش ما
ماسوی اللہ۔ دیگر معلوم نیست کہ لباس چہ اختیار کردید بعضے سالکان بر حال میدانند
وبعضی میگردانند و ہر یکے نفعے خاص دارد اینقدر مقرر است مدار فقر بر دل است
و باطن نہ کل است و نہ ظاہر۔ دیگر واضح باشد کہ مرتبۂ فقر پیشِ خدا و رسولِ خدا بیشتر
از مراتب جمیع طوائف است چہ ایشان را اہل اللہ میگویند و ایں اضافت چہ شرف
بخش است فعلیٰ ہذا توقع کہ شما خود را متمکن ہمیں طور بسیار زند کہ رسم طالبِ علمی مایۂ غرور
وتکبر و خود بینی است از خود بردارند بلکہ تغیر لباس ہم بکنند کہ مبادا طالبِ علمان چوں
لباسِ شما را لباسِ طالبِ علمان بینند شما را فریب دادہ از راہِ خدا براہِ دنیا برند و
ارشادِ از خلق دریغ ندارند وجہدِ بلیغ نمایند کہ مردم در سلکِ شما داخل شوند و بمرتبۂ فقر
رسند و محبتِ دنیا از دل سرد شود و در سماع و وجد شریکِ شما گردند و شیطنتِ باطنی آنہا
بکلی برحمانیت مبدل شود و اذکار و افکار شائع سازند امابا اہلِ نہ بنا اہل کہ ایں حرام
است والسلام ؎

مکتوب بست و سویم شیخ الاسلامی نظام الدنیا والدین سلمہ اللہ تعالیٰ از فقیر حقیر کلیم

سلام محبت انجام مطالعه نمایند انچه نوشته بودید که مردم در جنابِ حضرتِ شما چیزے میگویند
که گفته شدن صواب ہمے نماید لهذا اخفاے اسمِ شما میکنم وگاه اسمِ شما عبد الله وملیک الله
وفلاں سیاح وفلاں میگیریم ونامِ حقیقی می پوشیم اما پیشِ محبانِ حقیقی ظاهر میکنیم اینهمه
مضمون کلام کم اے برادر ما که باشیم وچه باشیم وچه لائق باشیم که کسے ما را بدشنامی ہم یاد کند
که هر که ما را بد یاد میکند ما مستحق زیاده از آنیم که او لطف کرده کم دشنام میدهد ما عفو کردیم
شما ہم عفو کنید ودر آنچه جناب شما را عیب نرسد وکسرِ شانِ شما نشود ہماں کنید ما را ہم
قبول است لیکن پوشیدنِ اسمِ شیخ اصلاً ومطلقاً یمن ندارد واین معنی شاید بر شما گراں
آید اما زنهار الف زنهار که دغدغهٔ پوشیدنِ اسمِ شیخ فلاح وصلاحِ دارین میسر نشود
هرچه مصلحت وصوابدیدِ شما خواهد بود شاید نیکو خواهد بود اما خیر خواه هستیم نمیخواهیم که اسمِ شما
پوشیده شود وبعضی ناهنجاراں میگویند روبروے من که حضرتِ یحیی قدس سره حقائق
ومعارف نداشتند زهدِ خشک بود که من ازیں آزار چه بگویم که من مرید فلاں سیاح
یا فلاں مجذوب یا فلاں ارواح هستم ایں معنی را طریقتِ مشائخ بر نمی آید باقی اختیار بدست
شماست اے برادر چوں شیخی مشهور میشود براے سوختن او طائفه توفیق آزار می یابند واین
عادت الله جاری است ودر زمانِ مشیخت حضرت سلطان جیو دشنام وطعن سلطان جیو میکردند
مریداں بخدمتِ سلطان جیو نالش ایں معنی کردند که مردم حضرت را بر سر منبر دشنام میدهند
ما کشته خواهیم شد حضرت سلطان جیو سفر مودند که ما عفو کردیم شما نیز عفو کنید واین دو
بیت خواندند + بیت

هر که ما را رنجه دارد راحتش بسیار باد … هر که ما را یار نبود ایزد او را یار باد
هر که خارے بر نهد در راهِ ما از دشمنی … هر گلے کز باغِ عمرش بشگفد بے خار باد

سوختن ساختن کارِ درویشان است والسلام ؛

مکتوب بست وچهارم - شیخ الاسلام شاه نظام الدنیا والدین سلمہ اللہ تعالی من جمیع الآفات والبلیات از درویش کلیم سلام محبت انجام مطالعہ فرمایند باید کہ در ایصال نامجات تسامح نورزند کہ المکتوب نصف الملاقات است مرقوم بود کہ مردم بجد اندکہ بپادشاہ ملاقات کنید بلکہ فلان شیخ جیو بجد انکہ من تقریب نیک میکنم ملاقات بکنید اے برادر ملاقاتِ بادشاہ ہیچ نیست آخر خفیف میشود درویش - کہ بادشاہ تا امروز ہزار درویش را دیدہ باشد اما اعتقادے واخلاصے ہیچ یکے پیدا نکرد وعقوبتِ صحبت بخیرنے انجا بد باقی اختیار است مجرب چنین است کہ گفتم دیگر مرقوم بود کہ بعضے امرا ترس بادشاہ نمیتوانند پیشِ شما آیند میخواہند کہ شما پیشِ ایشان رفتہ تلقینِ ارشادی کنند اے برادر ظاہر این ہیچ نمی نماید اگر مرید را این قدر ہم گرمی این کار باشد کہ مخالفت نفس کردہ یک روز بخانہ شما بیاید پس بہتر خواہد شد اما اگر دانید کہ صاحب خیر است روا باشد کہ برائے رواشدن حاجت دیگرے دل کشیدہ بخانہ او بروید شاید روے نیکبختی پیدا کند دیگر مرقوم بود آزار ہا ہم دارم ظاہر وباطن اللہ یشفعکم جمیعکم اما ہیچ وسواس نکنند کدام شخص کہ خالی از بلا خواہد بود - دیگر مرقوم بود کہ مردم بجد اند کہ تاہل کنند اے برادر تاہل جنجال است بے ضرورت نباید کرد والضّرورۃ یقدر و بقدرہا اگر داعیٔ گرفتہ قضائے حاجت نمودہ آزاد کنید شاید اقرب باشد ازانکہ ہمیشہ درین بند گرفتار گردید - دیگر مرقوم بود کہ سید عبدالرحیم اکل وشرب نمیکند اے برادر چہ باک اگر دل مشغول بحق است ترک دارد انشاء اللہ تعالی این فاقہ آسیب نخواہد رساند والسلام ؛

مکتوب بست وپنجم شیخ الاسلامی شاہ نظام الحق والدین والدنیا ادام اللہ شوقہ وذوقہ

و وافی علی العالمین برہ و احسانہ از درویش محمول بر اولیہ ذہول کلیم اللہ بصرہ اللہ بعیوب
نفسہ کما ہی و وفق بما الحبہا جہا آنکہ سلام مؤدت التسام مطالعہ نمایند ذکر و تاہل کہ شان
فقیر و سابق بالخیر است از آں مبر است نگر دید ایں علاقہ آخر درویش را از وضع استغنا
مے اندازد و اگر خواہ نخواہی از دواج باشد آنہم بعد انقضاے طریق سیر و انزوا و در شہرے
میسر خواہد آمد و برائے انزوا کہ مسئلت از یں فقیر نمودہ بودند مصلحت دیدہ من آنست کہ
اللہ اللہ دریں روزہا در برہانپور خوبہا ست وطن اختیار نکنید اما بر لب آب اگر صحرا
باشد انشاء اللہ تعالیٰ آبادی ہم آنجا خواہد رفت و آنچہ ایما رفتہ بود کہ بخانہ بعضے دولتمندان
باید رفت تا داخل سلک شوند لے برادر نیت مقدم است بر عمل صحت و فساد عمل مبنی بر فساد
نیت ہست اگر نیت شما صالح است انشاء اللہ تعالیٰ اعمال باصلاح راجع اند غم مخورید و آنچہ
ایما رفتہ بود کہ ملاقات خلیفہ را امروز باعث اند لے برادر مارا بتجربہ معلوم شدہ صحبت ہیچ
درویش تا آخر کار با خلیفہ برابر نشدہ زیرا چہ محال طلبہاے خلیفہ بر درویشان شاق
مے نماید و مدارت خو ... باد اللہ از درویشاں بر خلیفہ دشوار مے نماید انجام بقبح صحبت
میگردد مگر باشد برحمہ شیخ محمد وارث مرحوم کہ ایشاں برائے کسے خلیفہ را تنگ نکردند خلیفہ ہم فرصت
محال طلبہا نیافت کہ از دہلی بدر رفت۔ ملاقات خود آسانست اما برائے آمدن صحبت مشکل
واللہ الموفق بہر طریق اگر دریں ملاقات کار عاجزی از شما بر آید سعادت خود خواہند دانست
حافظ شیراز علیہ الرحمۃ میفرمایند بیت

چو قصد بادہ کنی جرعہ فشاں بر خاک	از آں گناہ کہ نفعے رسد بغیر چہ باک

بارے ایصال فیض بغیر عبادت متعدی است شاید اقرب الے القبول باشد والسلام
مکتوب بست و ششم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الدنیا والدین سلمہ از فقیر کلیم اللہ

سلام محبت انتسام مطالعہ فرمایند مکتوب محبت اسلوب مدتہاست کہ نرسیدہ چشم نگران است
اے برادر یک کلمۃ اللہ کہ از زبان بندہ از بندگان برمے آید از ثواب آن از مرکز خاک تا محدب
فلک اعظم پر میشود لیس طوبیٰ لمن قال و طوبیٰ لمن قال من قال و طوبیٰ لمن قال من
قال من قال [illegible] اجراالی اول من قال بس والسلام

مکتوب بست وہفتم۔ شیخ الاسلام والمسلمین نظام الدنیا والدین سلمہ اللہ تعالیٰ از درویش
کلیم سلام مطالعہ فرمایند امروز کہ چہارم ربیع الثانی سنہ ۱۲ جلوسی است محرر میگردد پسر
حافظ اسحٰق تنہا متوجہ لشکر شدہ بدستِ او کتابت مطول مشتمل حقائق دیگر نوشتہ خواہد رسید
انشاء اللہ۔ از جملہ آن حقائق این حقیقت است کہ اگر شمارا قصد ازدواج باشد بخانۂ ابن
عم فقیر صبیہ ہست اشارہ کنید کہ چیزے بطریق رسم برسانم واگر داعیہ این کار نیست فہو المراد
کہ درویش در تاہل از عادتِ باطن تفاوت میکند دیگر معلوم شد کہ انچہ از ہجوم دولتمندان
وقضیہ خواجہ محی الدین وسرای مجلس سرود ہمہ معلوم شد اے برادر این چنین واقعات
باختلافِ دولتمنداں میشود باک نیست فاللہ خیر حافظ وھوارحم الراحمین و یقین تمنا سازید
کہ دولتمنداں ہرگز در ہیچ عصرے مرید ہیچ شیخی نشدہ اند اگر شدہ دولتمند نماندہ ہمہ را
گذاشتہ لنگ بستہ اند واما دولتمنداں کہ ہنوز بر رسم خود باشند و مرید خود را گیرند مرید
نیستند اے برادر مریدی ایشاں ہمین است کہ باوجود فرعونیت از جاہِ خود فرود آمدہ
بتواضعِ شما صحبت داشتند اینقدر سلوکِ تمام است اگر بر ایشاں بولایت رسیدند از ایشاں
ذکر و فکر و اوضاع درویشاں چشم داشتن نہایت غلط است ایشاں کہ بیعت کردند در قلب
ایشاں چہ ماند از ایشاں ہمین قدر مطلوب است کہ بمحتاجے چیزے برسانند والا ہیچ
اذا خلوا الی شیطینہم قالوا انا معکم انما نحن مستہزءون صفتِ ایشان است

و در مجلسے بگویند کہ شما مرید فلاں شیخ اید روی ایشاں سیاہ مگردد و عیب خود مید انند
ذکر و فکر لازم در می طلب است کہ دلقِ درویشاں بپوشند و از کارِ دنیا معطل شده
بکارِ عقبیٰ بکوشند۔ و مجلسِ سرود با احتیاط گاه گاه بکلیہ ترک ندہند و مقرر ہمیشہ نکنند والسلام
مکتوب بست و ہشتم۔ شیخ الاسلامی شاه نظام الاسلام والمسلمین و الدنیا والدین سلمہ
اللہ تعالیٰ از درویشِ کلیم سلام مطالعہ نمایند امروز کہ بست و ہشتم ذالحجہ سنہ ہزار صد
است الحمد للہ والمنة کہ بہمہ وجوه عافیت است زمین تکیہ وسیع تر مے باید اکنوں دو صد و
چہار ده گز دارم بلکہ دو منزلہ کرده ام ہنوز تنگ و دقت ست کہ آں را بر اسلوب حویلی
ساختہ ایم اگر بر اسلوبِ تکیہ بکنیم بغایت دق مے نماید آرے ہزار گز زمین تکیہ میتواند شد
و از مرسول تکیہ اگر نزدیکِ قدم مبارک یا روضۂ شاه بایزید بالا بہ فیروز شاہی یعنی دور
از آبادی بگیریم ہم سرانجام میشود اما اقول کہ کسے را مطلوب ایصال فیضی باشد انیقدر
دور دست چرا رود و گاه بخاطر میرسد کہ اکثر عمر در ہمیں تنگی گذشت اکنوں معلوم چہ قدر
باقی ماند کہ کشایش درخواست چہ تواں کرد اما چوں ایں کل نعمت متعدیست شاید
عزیزانِ دیگر نیز ازیں نعمت فیضمند شوند من نمیخواہم زیرا کہ شما را کار بزرگ ایصالِ فیض و
اعلاء کلمة اللہ فرموده ام و شما ہم دریں کار گرم آمدید می ترسم کہ مبادا از ایجنیں فراغش
کہ از آں جہت است تعطل و اہمال راه یابد و در وضعِ بے نیازی نیازمندی پیدا گردد
انچہ از امورِ دنیاوی بشما نوشتہ می آید و نوشتہ خواہد شد کلیہ آنست کہ اگر در خود تاب
طاقت آں بہ بنید و دانند کہ بآسانی و بیسروسے بے لجاج کثیر میسر مے آید کرده باشید و اگر
دانید کہ در آں ہتکِ حرمت طورِ درویشی و خروج از وضعِ مختار آں را بذمۂ شما گذاشتیم
اگر خواہید بکنید و اگر خواہید ترک دہید کہ چنیں کرده اند والسلام ؟

مکتوب بست و نہم شیخ الاسلامی شاہ نظام الاسلام والدنیا والدین از درویش کلیم سلام مطالعہ نمایند خطیکہ بمعرفت میاں عزت علی چرمینہ فروش مرسول بود رسید مرقوم بود کہ آزارِ نزلہ و ذکام و سوزاک غالب مے آید حلاوت نے یابم و ہجوم خلائق سببِ پریشانی خاطر میشود اے درویش اللہ حافظکم و ناصرکم از شنیدن آزار خاطر ایں عاجز کو فتہ شد شفاءً عاجلاً ذکام و نزلہ شمارا انجام ہم بود انچہ درباب سوزاک حکما میگویند بمشورت صحب الفقرا محمد علی خوشنویس کہ عقیدتِ تمام در محاربِ شما دارند و من دریں باب مکرر بشما نوشتہ ام بتفاصیل و دریں ورقہ باجمال نیز مے نویسیم کہ تا ممکن باشد گرد زن نباید گشت بیت

	در راہِ خدا کہ رہ زناں اند		آں راہ زناں ہمیں زنانند	

و بر تقدیرِ ضرورت والضرورات تبیح المحظورات باید کرد اما تقدیرِ ضرورت اگر کنیزکے بخرند تا دفعِ مضرت کہ سوزاک نمودہ فارغ شوند اقرب بصواب مے نماید و اگر کدخدا ہم شوید باید کہ دخترِ محتاجے کہ دنبالۂ گراں نداشتہ باشد باید خواست ایجاد در قبیلۂ ما دو سہ دختر بودند میخواستم کہ یکے نامزد شما بکنم اما بعضے موانع کہ موجب تشویش ما و شما بود اندیشیدہ ازیں داعیہ فارغ گشتیم اگر ہما نجا صورتے پیدا شود جائز است و انچہ از کثرتِ ہجوم خلائق مے نویسید اے برادر علمے در امیدِ قبول سر گردانست شما سر از قبول میگردانید ہمچوں بیت بیتِ بکری الغشال باید بود اگر قبول دہند قبول باید کرد و اگر خمول دہند خمول باید کرد و عمدہ دریں کار فنا از باست خوش است ؛ بیت

	ور نغمہ ای ہم خموشاں تو ئیم		وف گفت کہ ماز پوست پوشان تو ئیم	

ردّ و قبول عنایتِ اوست ہرچہ عنایت شود بہماں باید ساخت و شکوۂ ایں نباید کرد والسلام

مکتوب سیم[۳۰] - شیخ الاسلامی شاہ نظام الدین سلمہ اللہ تعالےٰ از درویش کلیم اللہ سلام

مطالعہ نمایند مکتوبِ شمار سید کہ مرقوم ماہِ صفر بود مرقوم بود کہ عجب صورت روے داده است کہ اصلاً و مطلقاً دل را جمعیتِ ذکر و فکر نمے شود بلکہ پریشانی طور دیوانہ دار جمعیتِ ذکر و فکر نمیشود سابق روز و شب سوائے ذکرِ الٰہی و ذوق و شوق و ذکر و احوالِ بزرگاں چیزے دیگر نبود معلوم نیست کہ چہ سبب است مگر آنکہ حضرت شاید بفقیر کم توجہ باشند بہر حال امیدِ توجہ است انتہٰی کلامکم معلوم شد کہ بحکم من استوا یوماہ فھو مغبون ترقی لازم حال صوفی باید پس آنکہ در ترقی است سالک است و آنکہ در یک حال ماند واقف و آنکہ نعوذ باللہ عود بآنچہ ازاں برآمده بود کرده راجع است انچہ شما نوشتہ اید در ظاہر بقسم ثالث مشابہ است اما نہ چنین است بلکہ چوں صوفی را ترقی می نماید اورا دراں کہ بود منحط می نماید و ہر مرتبۂ تحتانی ذکر مرتبہ فوقانی است جائیکہ ہنوز مع اللہ باشد ذکر و فکر آمرزش ندارد و اما اگر فی الواقع حضور نیست و ذکر و فکر ہم نیست پس دریں صورت جائے ماتم داشتن است و ایں برجوع بہلو بزند در علاجِ آں باید کوشید کہ ہر شغلے مانع ذکر و فکر است چوں توجہ بخلائق و دنیاے سیہ ہمہ گذشتنی و گذاشتنی است و دل بستنی بوے ہمت آو یختنی است پس حیف باشد کہ توجہ الی اللہ را کہ باقی است او را بتوجہ الی الخلائق کہ فانی ہست باید فروخت اتستبدلون الذی ھو ادنیٰ بالذی ھو خیر مرگِ خود باید حاضر داشت و کار مولا افتاده نصیب العین باید نمود بیت

مرگِ ہر دم تر واعظِ تو بس است	مجلس وعظ گر ترا ہوس است

فرموده اند کہ چوں صوفی در کارِ خود ترقی نہ بیند باضدادِ حال پردازد یعنی اگر مقیم ست مسافر شود و اگر سیر میخورد گرسنہ باشد و اگر خوب میپوشد درشت پوشد و اگر متوجہ خلائق شود معتکف شود بہر حال بہ تہذیبِ نفس و بسیاستِ آں کوشیدن از جملہ مغنماتِ وقت

سالک ست دیگر مقدمہ کہ خدائی نوشتہ بودند یارے از یاران شما اینجا رسیدہ بود
سگفت کہ میاں محمد علی جائے منسوب شدہ اند میخواہند شاہ نظام الدین جیو درمیان قبیلہ
منسوب شوند فتوائے ما در آں کار است کہ اگر احتیاج نباشد ہرگز کدخدا نباشد برائے یکدم
شہوت کہ خاک بر سر اوست اسیر زن نتواں شد بعبرہائے دراز الضرورت تقادر و بقدر ہا
دائے درم خریدہ پیدا باید کرد یا خاتونے کہ مہرِ آں زیادہ از دہ درم شرعی کہ مقدار
سہ روپیہ باشد تخمیناً نباشد در ہائے دعویٰ زناں نباید افتاد کہ ایں قوم رہزنانِ دین اند
عیاذاً باللہ واباءُ عن ھذا الھالک والسلام ؛

مکتوب سی و یکم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الحق والدین والدنیا از درویش کلیم سلام
بہجت انجام مطالعہ فرمایند کہ مکاتباتِ شما متواتر رسیدند و بعضے یاراں را احوالِ گرم
دیدہ شد الحمد للہ علیٰ ذالک در اواخرِ ماہِ صفر قدوۃ الاصفیاء والاصحاب و زبدۃ الاحباب
خواجہ نورالدین محمد خلجی کہ نوشتہ بودند عجب صاحبِ توفیق ہست اللہ تعالیٰ طفیل شما در عمر و
حیات و منصب و محبت الٰہی ایں مرد بیفزاید کہ از جان و دل در شما فانی است و ہرگاہ کہ بمن
نوشتہ ہمیں نوشتہ کہ حضرت لطف فرمایند کہ مرا محبت حضرتِ پیر دستگیر شاہ نظام الحق
والدین زیادہ از زیادہ دست دہد خود را فدائے خاکپائے حضرت شاہ صاحب تمام و
گاہے از مطالب دنیوی وا نمود۔ نکردہ اند عجب استغنا بلند دارند ہمچنین مرد اگر مجرد
شدہ در کارِ درویشی در آید عالمے از درویش شود خدا تعالیٰ محبتِ شما در دلِ آں مرد
روز بروز زیادہ کناد آمین یا رب العالمین ؛

مکتوب سی و دوم۔ شیخ الاسلامی والمسلمین نظام الدنیا والحق والشرع والدین از
درویش کلیم سلام مطالعہ نمایند مکتوبِ شما از لشکر رسید کہ در آں مذکورِ مجلس بخانۂ

نصیب خان قراول و بنوبت خانہ محب الفقراء محمد علی خوشنویش بود من بعد ہیچ کتابت
نرسیدلاے برادر وقت راغنیمت داں آنقدر کہ بتوانی مشغولی بحضرت تعالی بغایئے
عمر است برد و قبولِ خلق متوجہ نباید بود در ایصالِ فیض ہمت باید بست و آنچہ در آں
آفتِ قبض باشد از آں احتراز مستحتم - باید دانست وانچہ مدد ایں کار باشد باید پرداخت
درویشے کہ مقبول جمیع خلق اللہ باشد ہیچ کس را از درویشاں دست نداد مقبولِ خدا
باید بود و از قبولِ خلق چہ سود والسلام
مکتوب سی و سوم - اخوی اعزی شیخ الاسلامی شاہ نظام الدنیا والدین از درویش
کلیم اللہ مطالعہ نمایند مدتِ مدید و عہدِ بعید برآمدہ کہ نمیقۂ شما نرسیدہ اگرچہ بعضے از
مخلصان خبرِ خیر و عافیت رسانیدہ اند چوں محل و منزل ما متعلق است و شما اکثر حال
در سیر و بتفریدِ عذرِ نوشتن کتابت از طرفِ ما اگر باشد مقبول است و مسموع و از
طرفِ شما نامقبول و نامسموع چنانچہ شما را از مکاتیبِ ایں درویش التذاذ است
ہمچناں فقیر را از مکاتیب شما ابتہاج و اہتزاز ہر جا باشند بعافیت باشند و بخدا
بشغول و بخلقِ خدا بسوے حق راہ رو و نوشتہ می آید کہ امروز روز تحریر ۱۱ ذالحجہ است
قرضدار یک درم نیستم بحکم اما بنعمت ربک فحدث ایں سخن گفتہ می آید وللہ ذالک
اگر چیزے از غیب مفتوح میشود آں حرام و بیم نیست چنانچہ کریم نیست اما اگر در میان تا
پیغام باخانِ مذکور واقع میشود باعث رعایتِ بعضے از مخلصان است چوں میاں نور محمد
ومیاں محمد یار و میاں محمد حسن از مخلصانِ شما آنجا رسیدہ اند و بفقیر ہم آشنا اند بشما نوشتہ
می آید کہ توجہ باطنی در حق ایں ہر سہ عزیز باقصی الغایت مبذول دارند و توجہ ظاہری
خود تابع توجہ باطن است آنکہ توجہ باطنی دریغ ندارد توجہ ظاہر چوں دریغ خواہد داشت

بہر حال شرم و شکرے مفتوح برعایتِ ایشاں داشت شاہ ضیاء الدین ہمراہ
لشکرِ اعظم شاہ بہ شہر کانور رفتہ اند و شاہ اسد اللہ لشکر را نخواہد گذاشت یحق
الحق وھو یھدی السبیل واللہ متم نورہ ولو کرہ المشرکون بہر طریق
بودنِ شما در لشکر موجب رحمت علی عباد اللہ ست دیگر میاں عبد الرشید معلوم
نیست کہ کجا تا بکجا ترقی کردہ اند اگر سلوک تمام کنند وطلبِ رخصت ارشاد نماید
و شما در ایشاں قابلیتِ ایں یعنی احساس نمودہ رخصتِ ارشاد بنویسند دیگر
بندہ زادہ حامد سعید سلام میرساند

مکتوب سی و چہارم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین سلمہ اللہ
تعالیٰ ازو روبیشِ درویشاں خاک راہِ ایشاں کلیم اللہ سلام محبت انجام مطالعہ
فرمایند مکتوبے کہ ملفوف درکتابت بود رسید حقائق معلوم گشت و در اینجا عزیزے
ہستند کہ فضیلتِ چند چیز دارند اسمِ ایشاں عبد الولی از مردم سنگھانہ قریب
نارنول از قبیلۂ قضات چوں دولتِ فقر داشتند بعنایتِ درویشاں اہتمام
یافتند قبل ازیں میاں محمد شفیع کہ مدرس علی الاطلاق اند از فرزندان شاہ عیسیٰ سندھی
اولاً فاتحہ فراغ از فقیر گرفتہ بودند اکنوں بعد از برآوردن چلہ ہا فاتحہ ایں کار
ہم گرفتند الحمد للہ علیٰ ذلک لے برادر از خود کارے نمیتوانم کرد یاری می شاید
دیگرے بایں طور مشرف گردد ایں بے ادبیہا نمودہ میشود والا چہ لائق شما نیز
در اعلاء کلمۃ اللہ حق سعی بجامے آرید و خواہند بجا آورد شاہ ضیاء الدین محمد مدظلہ
میگویند اگر جائے را گرم سازند و یار اشکستہ جائے بنشینند خوب باشد اما چہ علاج
کہ تقدیر چنیں رفتہ ما و شما را کار فراہم آوردن ٹنکہ و نقد و جنس نیست فراہم آوردن

دلہا مطلوب است تا دلہائے عاشقان صادقان از اطراف و اکناف عالم جمع آریم
و آنچہ در نظر ما جلوہ دارد بندبی در کام جان ایشان بریزیم شاید کسے کہ افتد ہزار
در ہزار فراہم مے آریم شاید از ہزار یکے بر عنائی و زیبائی عالمگیر شود مصرعہ بہر یک
گل منت صد خار می باید کشید ؛

مکتوب سی و پنجم۔ الحمد للہ والمنۃ کہ مکاتیب شما پیوستہ از شہر کانور رسیدند اما
مدتے است کہ در پردۂ توقف اند تقسیم اوقات و توزیع مجالس کہ مرقوم بود ہمہ
بر نہج صواب دارند این قدر یقین دانید کہ نیت نیک لازم است در ہمہ حرکات
باید داشت و آنچہ قیمت دارد از اعمال آن عمل است کہ دایم است اگر قائل باشد و
گاہ عملے کردن و گاہ ترک آن کردن از نہج صواب بعید است تلون از آثار بدایت
است و یکرنگے از آثار نہایت و بیرنگی تمام مقصود این سفر تا ممکن باشد بیرنگ باید بود
تزئین مجلس و ترتیب خلفہا از عالم ارشاد است و بیخود بودن در ہمہ اوقات از عالم
دیگر رزقنا اللہ و ایاکم ہذا المقام علی الدوام مرقوم بود کہ میان عبدالرشید مشغول اللہ
الحمد للہ علی ذالک اگر مشغولی ایشان محسوس باشد اذن بخواہند داد و اگر طمع اختلاط
بدنیا از ایشان محسوس باشد اذن نخواہند داد و اگر انقطاع از دنیا دریابید اذن
خواہید داد ہیچ آفت بالاتر از اختلاط بدنیا نیست ما و شما ہم اختلاط بدنیا و ابنائے
دنیا میکنیم اما الحمد للہ ہمچوں سوزن در آب مے باشیم مرقوم بود کہ غازی الدین خاں
طلب ملاقات کرد و نرفتم خوب کردید کہ نرفتید اگر او را فنا در خدمت فقرا بودے خود می آمد
و خود آرائی نمی کرد بیت

از سادگی و سلیمی و مسکینی
وز سرکشی و تکبر و خود بینی

بر آتش اگر نشاندت بنشینی   بر دیدہ اگر نشاندت ننشینی

اما نوشتہ بود کہ او خطے باین طرف درباب اذن ملاقات باصلے خواہند نوشت بلکہ نوشتہ است خواہد رسید تا حال ۲۰۔ ذوالحجہ است اثرے ازآں پیدا نیست بر تقدیر کہ بنویسد اذن علی العموم نخواہم داد آرے بر طویۂ فنا در خدمتِ فقرا اذن است کہ فقرا نیز متوجہ ایں قوم باشند والا فلا۔ دیگر رقم حویلی از جانب محل اندروں قریب ہفصد وہزار خرچ شد الحمد للہ اکنوں یک درم ذمہ نماندہ ذالک فضل اللہ یؤتیہ من یشآء واللہ ذو الفضل العظیم اگر ملا ابوالفیض دریں باب تصریح میکشید تصدیع اورا روا ندارند واگر بلا کلفت ست واللہ غنی عن العالمین ولکن یقبل التوبۃ عن عبادہ شما در بیعت کردن باعورات چرا اہمال مے ورزید اگر جوان اند واگر پیر اگر حسین اند واگر قبیح ہمہ را بجاے محرمات پنداشتہ کلمۂ حق بگوشِ ایشاں باید رسانید دیگر شنیدہ شد کہ شما چوں سفارش پیش دولتمنداں میکنید اگر او کارِ شما کرد خوش شدید واگر کارِ شما نکرد آزردہ قطعِ رشتۂ اخلاص میکنید اگر ایں معنی حق است خود چیزے نیست طریقِ سفارش ایں نیست کارِ شما ہمیں سفارش است اگر او کارِ شما میکند کارِ خود میکند واگر نمیکند کارِ خود نمیکند شما چرا آزردہ میشوید اگر سفارش صد بار میکنید و او صد بار نمیکند باز سفارش باید کرد و آزردہ نباید شد ایں طریقِ مستقیم است کہ بزرگانِ بے نفس بریں طریق بودہ اند و در انچہ معمولِ شما ست بوے از نفس باقی است والسلام *

مکتوب سی و ششم۔ شاہ نظام الدنیا والدین از درویشِ کلیم سلام مطالعہ نمایند از اورنگ آباد شاہ نور الدین شما عریضہ نوشتہ اند کہ مشتمل بر طلب فنا

فی الشیخ دارد یا محبتِ پیرِ دستگیر دریں معنی دلیلِ واضح است و محبت ساطع است
بر بلندیِ استعدادِ ایشاں کہ ہر کہ دریافت از حسنِ اعتقاد یافت پیرِ من خس است
اعتقادِ من بس است ہمیں معنی دارد و ارادت بیار و سعادت بگیر ہمیں معنی
دارد سلف کہ بسیار کراماتِ پیراں میگفتند از صفائی اعتقاد بود و اگر در بزرگی
پیر متردد باشد کہ شاید ولی باشد یا نباشد و ایں را ہرگز مرتبۂ ولایت ندانند۔
بنا برآں نوشتہ می آید کہ شما توجہ و حسنِ تربیت از خواجۂ نور الدین مذکور دریغ
ندارند و بمراقبۂ تصورِ صورتِ خود تاکیدِ ابلغ نمایند کہ انشاء اللہ تعالیٰ مقصود
حاصل خواہد شد الدنیا مزرعۃ الآخرۃ ہمین است معلومِ شما باشد کہ در زمانِ
نبوت علیہ السلام نفاق پیشہ نماز و روزہ میکردند و در احکامِ مسلمانانِ حقیقی و
در ایشاں تفرقہ یافت نمے شد حق تعالیٰ زکوٰۃ را فرض کرد کہ دادنِ مالِ بسیار
مشکل است چوں زکوٰۃ واجب شد مسلماناں قبول کردند و منافقاں ایں حکم را
قبول نمودند و مختار گشتن از مسلماناں ہمچنیں مرو زر در راہِ خدا از دست زر را
دل جدا کردن دلیلِ قوی است بر رسوخِ اعتقاد البتہ متوجہِ ایشاں خواہند بود
ایشاں سفارش از فقیرِ شما خواستہ بودند بنا برآں مزید تاکید نوشتہ آمد والسلام

مکتوب سی و ہفتم ۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین از فقیرِ
فقیراں کلیم اللہ ستر اللہ عیوبہ و غفر ذنوبہ سلام خوانند و واضح باد کہ یاراں
چوں قراول خاں و میر محمد سعید ہمہ بخیر ہستند و آنچہ نوشتہ بودند کہ مردِ عامی
ناخواندہ طلبِ اجازت نامہ میکند دریں باب چہ مصلحت است حق ایں است
کہ اجازت باہلِ علم باید داد اما برائے رعایتِ دل ایں مردم ہم گونہ اجازت

خاص معتقد باید داد بسا ناخوانده کہ ایں از ایشاں خوب سرانجام شده و انچه نوشته بود دید که فلاں شخص کسبِ فقیری بتیں شما کرد و رخصتِ ارشاد از شیخ عبد الحمید گرفت ایں معنی خوب نیست چرا خود نداده ید اگر خلافتِ کبریٰ و رخصتِ عظمیٰ نمیدادید بارے خلافتِ صغریٰ میدادند شاید در سلک و چراغے روشن گردد که با ہمه را روشنئ او کفایت کند والسلام +

مکتوب سی و ہشتم شیخ الاسلامی شاه نظام الملة والدنیا والدین سلمه الله از درویش درویشاں و خاک راهِ ایشاں کلیم سلام مطالعه فرمایند مکتوبے که بدستِ شوقاً فقیر مرسول بود رسید مسطور که عبد الکریم نامی در موضعِ فلاں خانقاهِ عظیم ترتیب داده و از جهتِ علمِ غیر از قرآن مجید شاید سوادے نداشته باشند مردم آنجا قاطبةً بہ بیعتِ آں ہمت کمر بسته در معرضِ قبول استاده اند دریں باب چه حکم است رخصتِ ارشاد باید نوشت یا نه بدانکه اقسامِ فقر مختلف اند چنانچه در دیباچه و مقدمه نفحات الانس و حضرت القدس بنظر آمده باشد که بعضے ازیں طائفه خدام طائفه ایست که خدمتِ مخلوقات را اختیار نموده بپیوسته حظِ نفسِ دیگر بر حظِ نفسِ خود ایثار کرده اند پس دریں مرتبه ایصالِ سالکاں از وادیٔ غفلت و غیبت بسوادِ عظیم انتباه و حضور در کار نیست بلکه همت ایں قدر داشته باشد که از سرِ حظِ خود برخاسته در خدمتِ دیگرے ایستد و خدمتِ مالی و جانی صرفِ او نماید پس آنچه دریں باب ظاهر میرسد که مردمِ ناخوانده اگر صوفی مرشد مکمل نبیند اند شد بارے از خدام باشد اینهمه رتبه دارد پس اجازت بخدمات خدامت باید نوشت والسلام +

مکتوب سی و نہم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین از درویش کلیم سلام
مطالعہ فرمایند مرقوم بود کہ میاں بہاؤ الدین بہمہ وجوہ لائق خلافت است برادر
من از حکم شما چارہ نیست و مجرد خلافت بچہ کارے آید تا کمر ہمت باعلاء کلمۃ اللہ
نہ بستہ شود و کمر ہمت بے اختیار درویشی مستحسن نیست و مرضی والدہ ایشاں ہمین است
کہ چیزے از دنیاوی پیدا کردہ صرف وابستہ ہائے خود کند کہ خبر گرفتن مراہل خود ہم را
بہ از درویشی است دیگر مرقوم بود کہ بعضے مردم را خلافت ما قبل دادہ بودم اکنوں
معلوم شد کہ لیاقت آں ندارند منع بکنم یا بگذارم بہتر آنست کہ منع نباید کرد کہ در منع
فتنہ انگیختہ میشود باقی ماند علاجِ آں کنند کہ خلافت دو قسم کنند خلافتِ مطلق
و خلافتِ کبریٰ آنانکہ در و لیاقت و استحقاق خلافت است لفظِ خلافتِ کبریٰ
یا عظمیٰ زیادہ کنید و مردمِ سابق را خلیفۂ عام بگذارید کہ قیدِ کبریٰ و عظمیٰ
آں داشتہ باشید امتفاوت پیدا خواہد شد والسلام ٭

مکتوب چہلم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الحق والحقیقت والدنیا والدین سلمہ اللہ تعالیٰ
سلام منسوبِ ایں درویش خوانند مدتِ مدید و عہد بعید برآمد کہ مکاتیبِ شما
نمیرسد ازیں طرف ہر کتابت کہ نوشتہ می آید جواب نمی فرستند ظاہر مکاتیب با
بشما نمیرسد المکتوب نصف الملاقات واقع است و اینجا خود در حکم تمام ملاقات است
باید کہ در رفعِ جلباب مفارقت مقصر نباشد والسلام ٭

مکتوب چہل و یکم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الحق والدین سلمہ اللہ تعالے
سلام مطالعہ فرمایند مکتوب مخبر از وصولِ مکاتیب رسید الحمد للہ علیٰ ذالک اما
چوں جوابِ شما را کہ بعرفِ ابو طالب خاں بود نخواندم ازینجا معلوم کردم کہ شاید

این مرد بشما نوشته کہ مرا اجازت سہ سلسلہ شدہ بر تقدیرے کہ این مرد کذب صریح نو
باشد شما اعتبار و اعتماد نخواہید کرد کہ من اجازت بے علم را نمیدہم الا ما قد سلف از
بعضے اشغال قادریہ نقشبندیہ تقریباً گفتہ شدہ و اگر ہمیں قدر را اجازت میگویند
فلا مساحۃ لاصطلاح و مردم این طرف را از آمدن خود امیدوار ساختہ باید کہ البتہ بلکہ
الف البتہ خود را برسانند والسلام ٭

مکتوب چہل و دوم ۔ انا للہ و انا الیہ راجعون کل نفس ذائقۃ الموت
واستعینوا بالصبر والصلوۃ مخفی نماند کہ بتاریخ بست و چہارم شہر ربیع الثانی
فرزند عزیز خواجہ محمد از دار الفنا بدار البقا رحلت نمود داغ جدائی بر سینہ دوستان
گذاشت انا للہ و انا الیہ راجعون ما ہمہ صبر نمودیم و شکیبائی ورزیدیم شما ہم
مصابرت نمائید و درازی عمر و کمالیت فرزند عزیز حامد سعید از حضرت واہب العطایا
خواہید و این مقدمہ را بشکر میاں اسد اللہ و ضیاء اللہ ہم بنویسید کہ مبادا ایشان
سلام بآں متوفی بنویسند و معصیت گرفتگی سامعین گردند حضرت حق قادر مطلق
بنعم البدل ما را مشرف سازد و متوفا را ذخیرۂ آخرت و فرط ما گرداند دیگر معلوم باشد
کہ طریقۂ پیغمبر علیہ الصلوۃ والسلام مواسات با ہمہ بود تا این کس بایں مرتبہ نرسیدہ
ناقص است باید کہ با ہر آشنا و بیگانہ باید نشست و در مشغولی و در حضوری فتور
واقع نشود گریختن از آمدن دولتمنداں چیزے نیست با ایشاں صحبت باید داشت
و کشش این طرف باید کرد اگر میسر آید فہو المراد و الا نیت خیر مثمر ثواب است لیکن تلقین ذکر
بہمہ نیک و بد کہ اعتقاد داشتہ باشد باید اسم اللہ بخاصیت خود از باب منہیات
تارک خواہد ساخت دیگر عورات را تلقین باید کرد و از مکر آنہا دراماں باید بود مبادا

بزبا ہند دیگر ایں فقیر در دعوتِ درویشاں منیر و دشما ہم نہ دیدہ کہ دعوتِ ایشاں
بطریقِ مشیت نیست کہ از ترکِ آں ترک سنت لازم آید و دیگر اجازتِ ارشاد را
اند کے علم باید بے علم راند ہند اقلاً عبارتِ عربی تواند خواند تا حال نافع داشتہ باشد
بہ دیارام یعنی شیخ فیض الله اگر کتابت مے نویسد جواب مینویسیم والسلام ؎
مکتوب چہل و سوم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین از درویش
کلیم سلام مطالعہ نمایند امروز کہ ۳۔ شوال است مرقوم میگردد کہ حقیقتِ مجلس
گذشتہ ملا ابوالفیض آنست کہ ایں مردِ فقیر با یاراں باہرام دعوت کرد قبول کردیم
بشرطِ خلوت ایں مرد چوں با نظام الدین امجد آشنائی از دیر داشت بسببِ بعضے
مردم دیگر نظام الدین امجد با یک مرزا و دیگر باچندے اوباش داخلِ مجلس بے
اذن شد فقیر از مجلس برخاستہ در حجرہ رفتم و ملا را گفتم کہ اینہارا شما طلبیدہ اید ملا
قسم خورد کہ ما نطلبیدہ ایم بلکہ از جائے سراغ یافتہ آمدہ گفتم بہر تقدیر یا ایشاں را
رخصت کنید یا ما را گفت حالا چہ طور رخصت کنم علی الفور توانم کرد دریں باب متامل
شدہ ماند مرا ایں معنی بمذاق موافق نیفتادہ گفتم برائے نماز بمسجد خواہم رفت ہنوز
وقت ظہر نرسیدہ بود کہ بتقریبِ مسجد بے ہمراہیِ عزیزی تنِ تنہا از خانہ او بدر زدم
القصہ ہمہ مجلس پریشان شد و نظام الدین امجد و اوباش ہمہ پراگندہ شدند من
بخانۂ خود آمدم از عقب از خانۂ عابد خاں تا خانۂ فقیر ملا ابوالفیض گریہ کناں پابرہنہ
و بحالِ مرگ رسیدہ آمد و گریہائے سرشار کرد و تمام مجلس تفضیحِ او گشتند۔ و فقیر قسم
خوردہ کہ بخانۂ او نرود و آنقدر زاری و بیقراری کرد کہ دلِ یاراں و عزیزاں
بر و سوخت آخر ہمہ یاراں از طرفِ او بہ پائے فقیر افتادہ والتماس باز مجلس و رفتن

خواستن گفتم قسم خورده ام ملا گفت که من دو کنیزک خریده ام آں را در کفاره
آزاد میکنم یا آنکه آنرا موطؤه او بوده چوں اینهمه خاکساری کرد از طرف خود طعام
ده مسکین داده عمل بر قولِ سعدی قدس سره که کفارت یمین سهل و آزردن
دلِ دوستاں جهل سوار شده بخانهٔ او رفتم چوں او دریں روز خیلے لت خورده
در پہلوے او بجاے رسیده در آخر مجلس برائے استمالتِ خاطر او پیراهن تبرکاً
باو عطا کردیم ایں پیراهن تبرک ست پیراهنِ خلافت بے ارشادنامه که او را
در اضلاع قوم مثال گویند نمی باشد اکنوں که فدویتِ کمال بهم رسانیده و انکه
در حفظِ جان کوشش نموده میخواهم که شما او را دستارِ خلافت با ارشادنامه در سلک
چشتیه بفرستید و با خرقهٔ تبرک به بسیاری از مردم معتقد میدهم اما خرقهٔ خلافت
خصوص بچندے مخصوص است چنانچه در خانهٔ معتقداں فرزندے متولد میشود
خرقهٔ تبرک میبرند و بچہیں اگر کسے که دل را با و لطف و رحمت پیدا میشود خرقهٔ
تبرک داده مے آید از آنجمله ست که در ماهِ شوال حال بتاریخ ۵ شخصے متوجه لشکر
بود شیخ محمود نام بدست او برائے خلاصهٔ اخوان الصفا و خلان الوفا خواجه نورالدین
یک نیمه آستین که مکرر پوشیده بودم فرستادم و برائے شما خرقهٔ خلافتهاے دیگر
با شجرات متعاقبت میفرستیم بحسب طلب شما که شجرهٔ سابق اندکے محسوس از آب شده بود
خرقهٔ تبرک تواں داد و خرقهٔ خلافت مخصوص است در و احتیاط است بهر کس
نباید داد در حقِ بهاؤالدین لطف خواهید کرد او را منع کنید که نااهلی با اهل خود بکنند
که موجب رضاے ما نیست و آں نااهلی بر وشاید که واضح تر باشد اگرچه از ما مخفی است
ایں سخن نگفته به والد ایشاں نوشته شده والسلام ؟

مکتوب چہل و چہارم - زبدۃ العاشقین و عمدۃ الواصلین نظام الاسلام والمسلمین
ادام اللہ برکاتہ و ضاعف اللہ درجاتہ و کثر اللہ تجریدہ و اوفر تفریدہ از عاجز درویشی
گرد راہ ایشان کلیم شاہجہان آبادی سلام مطالعہ نمایند و پیوستہ متوجہ حالِ خود
تصور فرمایند اخوی محمد ضیاء الدین در ہر رقیمہ سلامتیِ احوالِ شما و رونق و گرمی
یاران شما ہم در مکاتیب مے نویسد و موجب شکر میگردد امید کہ برخلاف سابق
لاحق دارند۔ میاں اسد اللہ بقصدِ حرمین شریفین عازم برہانپور شدہ بودند
اکنوں شنیدہ شد کہ ایشاں بسبب تراخی فرصت حج قصدِ لشکر دارند بلکہ
در لشکر داخل شدہ معاملہ را بجاے رسانیدہ اند کہ بادشاہ وقت فتح محمد جیلہ را بخدمت
ایشاں فرستادہ طلب ملاقات نمود اگرنہ از طرفِ ایشاں اباء ماسولِ بادشاہ میبود
جاے مواخذہ بود [illegible] اصلی [illegible] درویشی ثابت نیست
[illegible] کافی بودن است از خود و باقی بودن [illegible]
بحق آنانکہ در شہرتِ خود کوشیدند نام آنہا بر صفحہ اعتبار باقی نماندہ ایں شہر
عظیم است کہ کسے ایں سخن را بکار می برد بارے رحمتِ خدا برہمت شاہ اسد اللہ
کہ در مقابلِ طلب بادشاہ فی الجملہ بے نیازی کرد اما اگر الحال از لشکر بدر زنند
بہتر است کہ ما ابرئ نفسی ان النفس لامارۃ بالسوء عذر خواہ است دیگر
واضح باد کہ نسخہ کشکول بدستِ میاں غلام یحییٰ بشما فرستادہ شد و معلوم شد کہ
ایشاں اشعار رسانیدند منع از ذکر نباید کرد و دہن موئی سر و چرب خوردن نافع
جنون است انشاء اللہ تعالیٰ دو عرس مقرر دارند عرس حضرتِ سرورِ کائنات
و عرسِ حضرتِ شیخ یحییٰ مدنی۔ اما عرسہا کہ کنند یعنی مرہر صنف را طعام باید کرد
و عورات کہ اخلاص صادق آرند مرید کنید اما در خلوت تنہا صحبت ندارید کہ جاے بدنامی است

وجائے قرب شیطان واگر بالجزم امن باشد تو دافع کار تو دیگر بہر کس خلافت
ندہید کہ بے اعتبار میگردد واقلاً شرط علم داشتہ باشد کہ بے علم رونق ارشاد نیست
واگر در حال غلبہ داشتہ باشد ہمہ برائے خلافت جواز دارد اما دریں باب علم بہ از حاست
برائے میاں عنایت اللہ کہ در حویلی خواجہ محمد سعید باندند در چاندنی چوک عقب حمام
بیگم مثال نوشتہ شد واللہ الموفق دیگر ملاقات سلاطین کہ بدر درویش آیند
روا باشد اما بدر آنہا نباید رفت مگر آنکہ مرید شوند آں زماں ہم گاہ گاہے احوال
میاں اسد اللہ و میاں ضیاء الدین انچہ شما شنیدہ باشید بتفصیل بنویسید
کہ نوشتن شما سد است و موجب اطمینان خاطر و باید کہ برادراں در یکدیگر فانی
باشند و مناکرہ و مناظرہ درمیاں نباشد و محبت و مودت باشد کہ یکے تعریف
دیگرے کند نہ آں کار رو دو روز عرس اگر خواہید مجلس براگ عام کنید اما بہتر
آنست کہ شب مجلس براگ باشد و روز طعام و ختم مصحف و ذکر تسبیح و تہلیل والسلام
علی من اتبع الہدیٰ ؂

مکتوب چہل و پنجم - شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین از درویش کلیم
سلام محبت التسام مطالعہ نمایند خطے کہ بعد از سیر بیجاپور ۲- شوال مرقوم بود رسید
بعضی حقائق مکتوب بوضوح انجامید بعضی حقائق معلق ماند انچہ از کیفیت حالات
معمور خاں مرقوم بود بوضوح پیوست ایں مرد موضوح برائے ہمیں کار ہا ہستند
از ایشاں طور عدالت و صلاح از جملہ محالات از یشاں ہمیں قدر کہ دست بیعت
بدر ویشے دہند نہایت صلاح آنست کہ دریں عنایت قہر نفس کردہ باشند کہ بالفرض
یکسے بیعت کردہ باشد تدبیر ہیچ مردم عادم صحبت بالمشافہہ بلکہ صحبت بمکاتیب و رسل

دمیر جعفر خویش اورا چیز بسیار بجود جاذب کردید که دریں آزردگی خان و دختر
خان باشد نعم الخیر فیما وقع و یقین دانید که دولتمندان ذکر و اشغال را عبث
کاری و هرزه کاری میشمارند دولتمنداں را تعویذے برائے منصب جاه یا اسمے
برائے زیادتی دولت و حکمت از جفر جامع امام جعفر صادق رضی باید گفت که ایشاں
بغایت رضامند ازیں هستند ٭

مکتوب چهل و ششم۔ شیخ الاسلامی شاه نظام الحق والدین والدنیا از فقیر کلیم الله
سلام خوانده عجب حال است که از بعضے مکاتیب شما بوئے آنکه شاید عزیزاں چیزے
نگاشته باشند می آید و حالانکه من مکرر بسکر نوشته ام و اکنوں باز مینویسم بالله
والله که در حق شما کسے چیزے اکنوں نے نویسد و بر تقدیرے اگر نویسد بالله
والله که اثر ندارد و نخواهد داشت آرے قبل ازیں برادر خورد و بار دوم کلمه چند
که از راه حسد و ضیق النفس میباشد نوشته بودند و من آں را بعینه بشما نوشته
بودم و چوں شیخ سونده ها از پیش شما آمد کتابت طویل الذیل از من دریں باب
نویسانیده و بشما فرستاده حالا شما هرگز در خاطر ایں قسم دغدغه ها را راه ندهید
بعضے یاران خلیفهٔ وقت را دریافته اند و ماجرای بینها و شما نزدیک هستند
شنیده باشند للخاتمة والسلام ٭

مکتوب چهل و هفتم۔ شیخ الاسلامی شاه نظام الملة والشرع والدنیا والدین
سلمه الله از درویش کلیم الله سلام مطالعه نمایند مفاوضهٔ شما که در و برخے از ذکر
مراودت متعلقان سلطان وقت و طلب ملاقات سلطان بود رسید خوب
کردید که قبول ایں معنی نکردید که همیں طلب سلاطین دلیل رعونیت و جباری است

اگر در طبیعتِ ایشان شکستگی و فدویت فقرا باشد ابرام بسلطانیت نکنند بلکه خود
از سر قدم ساخته بخدمت شتابند تا ممدوح جنابِ صمدیت که نعم الامیر علی باب الفقیر
باشند و مصلحت آں می نماید که چند گاه از لشکرِ بادشاہی بطورِ سیر متوجه سمتِ
دیگر شوید که ایں مطالبه سرد شود ایں سلطان اگرچه بحسب ظاہر تعلم شرائع بسیار
میکنند اما چوں کارِ طریقت موقوف بر مربی است که قاہر حالتِ مرید باشد و
آں مقصود ہزاراں طوفاں گیر د عجب و خود بینی خصوص بعلاقهٔ سلطنت پیدا
می آید منصب فقیری و سلطنت منحصر در ذاتِ خود میدانند و بفقرا باستحقار پیش
می آید بہتر آنست که برائے سیر بسمت شہرے بشتابید و نزاع بایں مردم موجب
تشتتِ خواطر فقرا میباشد تغافل بہتر است و دیگر آنچه در بابِ طلبِ شجراتِ
سلاسل و خرقات و تبرکات و احکامِ دیگر نوشته بودند جوابِ آنہا علی التفصیل بعد
اعتمادی خواہم فرستاد جمله آنکه مردمی که محض سوادِ قرآن دارند و بعلوم نحو ہیچ
بہره ندارند باید دید که صورتِ درویشی دریں مردم چه قدر جلوه نموده است اگر
بریاضاتِ شاقه بقہرِ نفس اشتغال دارند که میتواند طالبی فریفتهٔ ریاضت و غلبهٔ
حال و وجہ سخاوتِ ایشاں باشد چه مضائقه میتواں اذن داد بے نوشتنِ مثال
و اگر طریقهٔ ریاضت ندارند و چنداں سخاوت ندارد ہم باو اذن نباید داد که او
بطال است دیگرے ہم در صحبتِ او خراب میشود و خواہد شد اما آنکه عالم باشد بمجرد
فقیر شدنِ او میتواں اذن داد بلکه مثال ہم نوشته باید داد که چوں عالم است
در صحبتِ او ضلالت رواج نخواہد گرفت و در درویش سخاوت عجیب جوہر است ہمه زیور
حال اوست بارے اگر خوانده نیست ضیافتِ روح نمیتواند کرد ضیافتِ جسم خود خواہد کرد

واگر بمنصب مشیخت نخواہد رسید بمنصب خدمت خود سرفراز خواہد شد اینہم بجلائے نفع خواہد رسانید چوں بر قاصداں جرم نمیباشد کہ ملاحظہ خواہند رسانید شجرات سلاسل نوشتہ نشد انشاء اللہ تعالیٰ بوقت نوشتہ خواہد شد۔ باید دانست کہ سلسلۂ قادریہ کہ از جانب حضرت شیخ یحییٰ المدنی قدس سرہ دارم ایں سلک مشتمل است بر سلسلۂ قادریہ سہروردیہ و ہمدانیہ و کبرویہ و نوربخشیہ و سلک نقشبندیہ جدا خواہم نوشت اولاً و آخراً ابوالفیض لائق خلافت است برائے او تبرکی بفرستند کہ از طرف شما با وخلافت چشتیہ و قادریہ دادہ آید والسلام +

مکتوب چہل و ہشتم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الدین والدنیا سلمہ اللہ تعالیٰ

از درویش کلیم سلام محبت انجام مودت التسام مطالعہ فرمایند امروز کہ ۱۷ محرم الحرام ۱۱۳۳ھ ہجری مرقوم میگردد کہ میاں شیخ نور محمد خادم شما از اولاد حضرت مخدوم بہاؤالدین ذکریا کتابت شما آوردہ اند و حقائق فحوی نمیقہ حقائق باشرہ از کتابت ہمہ معلوم شد چوں ایں مردمتہا بخدمتگاری شما سربلند بود احوال بسیار نقل کرد موجب شکر الٰہی گردید الحمد للہ کہ حال درویشانہ شما در اکثر امور از سلف بیماند الحمد للہ والمنۃ کہ در اعلاء کلمۃ اللہ سعی موفور مبذول است مرقوم بود کہ در حین وضع اعلاء بیشتر است بہ نسبت آں وضع اے برادر بہرحال مقصود ایصال فیض فقر محمدی است بعالمیاں بہر وضع کہ بیشتر ایں کار سرانجام یابد باید کرد دیگر خوب کردید کہ چندگاہ در خجستہ بنیاد توقف کردید خصوصاً رعایت خاطر عاطر خواجہ نور الدین از جملۂ فرض است کہ در قبا پوشاں ایں قسم فنافی الشیخ شاید کم بہم رسد سلام فقیر ہم خواہند رسانید اللہ تعالیٰ ایشاں را بفنا اتم رسانیدہ باقی بخود دارد دیگر بخدمت عاشق صادق

فاقی از خود یعنی محقق شاہ محمد جعفر و شاہ یار بیگ سلام رسانند مشیخت پناہ سوزنہا
آنقدر طلب ایشان توجہاتِ شماست کہ در شرح نیاید اگر لطفِ شما مددگارِ ایشان است
بسے کارہائے مشکل آسان خواہد شد چہ جائے سفارش است مصرعہ کہ خواجہ خود
روش بندہ پروری داند والسلام ؛

مکتوب چہل و نہم - شیخ الاسلامی شاہ نظام الاسلام والمسلمین و الدین از درویش
کلیم سلام مطالعہ نماید امروز کہ ۲۶ شہر شوال است مرقوم میگردد کہ نوامیق
مکررہ قبل ازیں نوشتن در جوابِ مکاتیبے کہ در آں مذکور اشتیاقِ خلیفہ وقت
بود رسید - مکرر آنچہ خوب کردید کہ نرفتید کہ صحبتِ ایشاں باہیچ درویش آنقدر گیرا نیفتد
مشہور است کہ شیخ عبداللطیف انقیاد داشتہ اند در باب او سفر مودند کہ ما حسن ظنی
پیش شیخ عبداللطیف نداریم پس عزیزانِ دیگر معلوم کہ حسنِ ظن ہم آنجا تکلیف است
باقی چوں سخن سرود و سماعِ شما بایشاں رسانیدہ اند و خلیفہ لشرع دارد و مشائخ
سرہند ہم در لشکر از حج رسیدہ اند بہتر آنست کہ مجلس سرود و سماع موقوف دارند
تا ہیجانِ مخالفاں نشود ملا ابوالفیض راسخ الاعتقاد در خدمتِ شماست لیاقتِ آں
دارد کہ اگر اجازت نامہ در سلسلہ چشت باو نوشتہ آید با یک دستار سہ گز فقیر چوں در مجلسے
از مجالسِ سابقہ از و آزردہ شدہ و او حقِ بے نفسی بجا آورد برائے استمالتِ خاطر و
سرخروئی او در جملہ پیراہنے تبرکا پوشانیدم اما ایں پیراہن پیراہنِ تبرکا بود نہ
پیراہن اجازت کہ بے اجازت نامہ نمیباشد و ایں موقوف بر شماست چنانچہ امسال
خواجہ نورالدین کہ مکرر اخلاص ورزیدہ نیمہ آستین تبرکا بدستِ شیخ محمود بایشاں
فرستادم مشاہدہ بر سد والسلام ؛

مکتوب پنجاہم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الاسلام والمسلمین شاہ اہل الدنیا والدین
از درویش کلیم سلام مطالعہ نمایند امروز کہ ۱۳ محرم الحرام است مکتوب میگردد تا معلوم
باشد اذن سوالے اہل علم بدیگرے نباید داد اگر قابل این باید دید یک نوع اذن
باید داد کہ دل شکستہ نگردد و کجدار و مریز نباید رفت شما مثال خبر بعلماء نباید داد
و ما مراد ہمیں داریم از علماء مگر آن شخصے کہ قادر بر کتابت عربی باشد و صرف و نحو را درست
تواند خواند این قدر بس است والسلام ؛

مکتوب پنجاہ و یکم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدولۃ والدنیا والدین
سلمہ اللہ تعالیٰ از درویش درویشان خاکراہ ایشان کلیم سلام محبت انجام
مطالعہ فرمایند الحمد للہ والمنۃ کہ حالات مستوجب شکر است شنیدہ شد کہ شما از
بنگاہ بہ خجستہ آمدید اہلاً و سہلاً و مرحباً بکم خوب کردید حالات اینجا مفصل خواہید نگاشت
اما باحتیاط خواہد نوشت کہ بعضی میگفتند کہ بزمانے قاضی محمد اکرم قاضی این شہر بود شاہ
نور محمد درویشے توغل در اشاعت راگ داشتہ آخر الامر رجوع او بمعونت مرید اللہ نام
شخصے بدار العدالت شد و آنجا بعد ہتک حرمت بتوبہ گرائید زنہار صد زنہار کہ کار
ناہنجار پیش نباید والسلام ؛

مکتوب پنجاہ و دوم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین سلمہ اللہ تعالیٰ
از خاکپاے درویشان کلیم سلام محبت انجام مطالعہ نمایند و بہمہ حال داعی ترقیات
ظاہری و باطنی خود دانند خواجہ عبد اللطیف بر سر نامہ کتابتے نوشتہ بودند کہ شاہ نظام الدین
چیو باورنگ آباد تشریف بردند ما از رسیدن کتابت از جانب شما دل نگران بود معلوم
شد کہ ہنوز بجاے مقرر نشدہ براے مجلس انشاء اللہ تعالیٰ باحسن وجوہ مقرر خواہد شد

چند روز اقامتِ شما در اورنگ آباد مصلحت است اقامت بکنید در زمانِ قضای محمد اکرم شاہ مرلیہ اللہ نام مردے مردِ روستیے کہ راگ بسیار می شنید اعلا میکردہ بود و کار بنا خوشی درویشی کشید بارے ازیں مردم خدای تعالیٰ در حفظ و حسن خویش نگاہ دارد کہ راگ را در خلوت باید شنید کہ ایں فتنہ از ہجوم عام مبتنی گردد شنیدہ باشید کہ در زمانِ دولت مشیختِ حضرت نظام الدین سلطان المشائخ ایشاں را نیز اعلا میکردہ در محکمۂ قاضی حاضر ساختند و رفت آنچہ رفت کل کذالک انما بعثت من مداخلۃ الاجانب فعلیکم الاحتراز عنہا و انتم اعلم النافی رعایۃ ہذا الامور والسلام ؎

مکتوب پنجاہ و سویم شیخ الاسلامی شاہ نظام الحق والدنیا والدین از فقیر کلیم سلام محبت انجام مطالعہ فرمایند امروز کہ ۴ شہر ذیقعدہ ۱۱۴۰ھ است برائے عبد اللہ خاں در شولاپور مردِ طالبِ علمے را میفرستند اگرچہ زوِ گمنامی و بے تعلقی و توکل مزہ خاص دارد من ذاق فاق و لم یذق لم یذق۔ شما را با مردم دکھن ارتباط ازلی است استمالتِ ایں قوم خدمتِ خود دانید بکنید کہ آں رسیدگی چہ بود و ایں خانہ روی چیست مردِ چہ سخن بندہ سیگوید باشنیدہ ام کہ میخواہند فیروزآباد را صرفِ فقر کنانند قبول بکنید و مرسلفِ مشائخ را ملوک دادند و قبول کردند

مکتوب پنجاہ و چہارم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین از درویشِ درویشاں خاکراہِ ایشاں سلام محبت انجام مطالعہ فرمایند دو قطعہ کتابت مرسول بودند در عینِ انتظار رسیدند حقیقتہا معلوم شد آرے در سیر نفع بسیار است ہرچہ دریں باب بخاطرِ شما خواہد رسید عین صواب خواہد شد ھو ھو لا الٰہ الا ھو شاہ ضیاء الدین متوجہ لشکرِ بادشاہی شدند شنیدہ باشند کہ میاں بہاء الدین را صد و پنجاہی منصب مقرر شدہ لے برا در منصب با و شما فقرا کوشش کنید در اعلاءِ کلمۃ اللہ وجہد کنید کہ مردم از حضیضِ غفلت برآمدہ بر فرق حضور رسند

والسلام علیکم وعلی من لدیکم ؁

مکتوب پنجاہ و پنجم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدین والدنیا از فقیر سلام خوانند میاں محمد شاہ با افغانان جمع در قافلہ شیخ سوندھا ملقب رسید کمال الدین وغیرہ رسید میاں محمد شاہ بزرگ زادہ جمع اند ہمہ لیاقت دارند خوب کردید کہ ایشاں را اجازت ہم دادید اگر مستقر بہ آئے ایں کار نشینید اعلاء کلمۃ اللہ خواہد شد دیگر میرزا ابوطالب نیز رسیدند یک آثار نبات و خواتخہ گل گلاب و نان ہدیہ آوردند جان گرم معلوم میشود ایں قوم ایں قدر کہ بدروازۂ فقراء بشوق روند نہایت شوق است وعشق کہ مہیا کردہ شد از درویشے سکنۂ غریب خانہ مے پرسیدند کہ آنجا حلقۂ ذکر میشود او گفت نباری پرسیدند کہ روز جمعہ مجلس آنجا میشود یا نہ او گفت نہ عزیزاں کہ در خدمت شما تربیت مے یابند ہماں طریقہ اینجا می خواہند مینداند اکنوں دماغ کم ماندہ است والسلام ؁

مکتوب پنجاہ و ششم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الاسلام والمسلمین والدنیا والدین اندر ویش کلیم سلام مطالعہ فرمایند نوشتہ اند کہ حکما متفق اند بریں کہ یک دو راہ نگاہ دارند برائے من اعتماد بر گفتۂ حکما نخواہند کرد اگر در خود جوش ایں کار در یابند می تواں قیاس کرد کہ از غلبۂ شہوت است خون در جوش می آید و فاسد میگردد و اگر در خود مطلقاً اثرے از غلبۂ شہوت نیابند معلوم میشود کہ منشاء آں غیر غلبۂ شہوت است اگر فی الواقع از شہوت باشد پس کسالہ زوجہ اختیار باید کرد والا فلامن چندیں باب بشما نوشتہ ام و شما متوقف ماندہ اید قیاس کردیم کہ شاید محتاج نخواہید بود دیگر مخفی نماند کہ دریں روزہا داعیۂ زیارت حضرت مدینہ در دل جوش می زند اگرچہ اسباب آں موجود نیست اما قبل ازیں ہم بے اسباب ایں دولت میسر آمدہ بود اکنوں ہم دل میکشد کہ سر و پا برہنہ شدہ جانب مدینہ رواں شوم باز واللہ اعلم

عمر مساعد نماید ہا نہ اگر براہِ برہانپور آیم و شمارا ہم ہمیں معنی ندارد باید کہ شما خود را جریدہ بہ برہانپور رسانید و اگر براہِ احمد آباد روم خود وقت رجوع باید کہ شما بہ برہانپور رسید بہر طریق بسبب کثرت سکون بحرکت دل میکشد و اگر شما ہم باتفاق متوجہ حرمین شریفین شوید سیر عاشقانہ کردہ آید اما ارتباطِ دلہا بسرم آنقدر است کہ شاید ایں معنی کمتر میسر آید و المقصود قطع التعلقات والرزایل لا قطع المفازات والمنازل والوصول الی اللہ لا الی الملکۃ لیکن زیارت و زیارتِ قبرِ شیخ رحمۃ اللہ علیہ لطفے دارد والسلام ؎

مکتوب پنجاہ و ہفتم - شیخ الاسلامی شاہ نظام الحق والملۃ والدین سلمہ اللہ سلام مسنون مطالعہ فرمایند الیوم ۱۲- ربیع الثانی است مرقوم میگردد کہ احوالِ بحمد مقرون است شنیدہ شد کہ حقتعالیٰ عزشانہ شمارا ولایت و مصرے عنایت فرمودہ کہ نامِ او مظہر الدین کردید عجب ست کہ ما ایں چنیں اخبارِ راحت افزا از خارج بشنویم و شما در ایصالِ اخبار ستر و کتمان بکار برید ما ہمین چنیں نخواہید کرد حالا ناہم فرزندش و نام مادرِ او بنویسند عجب تر آنکہ اکنون شنیدہ شد کہ فرزند دیگر تولد شدہ باید اگر ایں معنی تحقیق شد تفصیل بنویسند دیگر بی بی شرف النساء کہ دختر کلاں فقیر است شادی ایشاں کردیم فضیلت و کمالیت دستگاہ شاہ محمد ہاشم کہ اکنون در سلسلۂ عالیہ چشتیہ داخل شدہ اند ایں نسبت مقرر کردیم و تفصیل حال مومی الیہ آنست کہ بزرگان ایشاں از شہرہا اند کہ شہر یست در دکھن شاہ حسن پدرِ ایشاں مرید شیخ عبد اللطیف دولتمند کہ بادشاہ بایشاں اخلاص داشت شدند ایشاں را اذن و اجازتِ الہ آباد دادہ رخصت الہ آباد نمودند اینجا محمد ہاشم بہم رسید چوں بہفت سالگی رسید در گذشتند حالا خانقاہ و روضۂ بابا اینجاست مزار متبرک - ایں فرزند بتحصیلِ علم مشغول شدہ بدہلی آمدہ ہفت ہشت سال در مدرسۂ دہلی مشغول شدتا بعضے مردم از ایشاں فارغ شدند چوں بسیار صالح و فقیر فقیر زادہ بود ایں فقیر

منعقد شد بالفعل خود بدرس شوق دارند اما قصدِ اربعین و صلوٰۃ دارند و ہوالمراد

مکتوب پنجاہ و ہشتم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین از فقیر کلیم سلام مطالعہ فرمایند در ہر کتاب شما رمزے وایمائے بدیں معنی میباشد کہ عزیزاں حقیقت آنجا چہ قسم نوشتہ باشند و حضرت متغیر گشتہ باشند اے برادر اے جانِ جہاں اے تمامِ ایمان وجانِ من مکرر نوشتہ ام کہ ہرگز ایں خیال را در درونِ خود راہ ندہند اول آنکہ ہرگز کسے ننوشتہ و احیاناً اگر احمقے موافق و مخالف بنویسد دلِ من در حقِ شما آنقدر مطمئن ہست کہ نوشتۂ آں مجہول ہرگز تصرف در مزاج فقیر نتواند نمود خاطر جمع دارند و ایں یکبار نوشتن را ہزار بار تصور نمایند ایں چنیں شیخ سومہا از زبانی شما اظہار نمودہ بود بنا بر آں طومار طویل لذیل در دفعِ ایں خطرہ نگارش یافتہ بود و مصحوب شیخ سوندہا ارسال یافتہ متضمن آنکہ من بعد ایں چنیں خطرہ را در دل راہ ندہید و نہ نوشتہ باشید کہ کسے چنیں و چناں نوشتہ باشد ایں قدر یقین تصور نمائید کہ نوشتۂ ہیچکس در حقِ شما موجب تغیر مزاج ایں عاجز نخواہد بود الحمد للہ بخدمت سلالۃ الاحباب دوست بالاسیس شاہ نورالدین محمد خواجہ سلام برسانند سردار خاں و سید خاں در طورِ خود کہ خوب ہستند و اخلاص نیکو دارند از آمد و رفت مقصر نیستند سید محمد شاہ یعنی کمال محمد در ملاقات کاہل ہست اما اخلاص دارد و در باطن مقصر نیستند والسلام ؁

مکتوب پنجاہ و نہم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الاسلام والملۃ والدنیا والدین از درویش کلیم خدامِ فقرا سلام مطالعہ نمایند امروز کہ ۱۸ از شہرِ شعبان المعظم است قلمی میگردد قبل ازیں نوشتہ بودید کہ یاران ملاقاتِ بادشاہ میخواہند اما ایں معنی قبولِ خاطر نیست بناءً علیٰ ذالک مرقوم میگردد کہ ہرچہ آنجا بخاطرِ شما رسیدہ عین صواب ہست کہ محض عنایت

ذو المنن است زنہار قصدِ ایں امور کہ موجب اہانت خرقۂ درویشان است نکنند
کہ ایں صحبت پائندہ نیست ایشاں طورِ شاہ عبداللطیف برہانپوری را اند کے معتقد اند طور
دیگر ست دشتیابنہا اگر بہر طریق آئندہ آید منع نباید کرد و اما خود نباید رفت و اگر صحرا یا مسجدے
یا جاے معتبر کے قرار یابد آنہم چیزے نیست نسیمو بالمعیدی خیر من ان تراہ بخاطر ما
میرسد ایں است و شما بمقتضیِ وقت ہر آنچہ خواہید کرد نیکو خواہد بود سلام ما بہمہ یاران
خود جدا جدا رسانند ؛

مکتوب شصتم - نظام الاسلام والمسلمین والملۃ والدین از فقیر درویش کلیم اللہ سلام
مطالعہ نمایند و اشتیاقِ ترقیِ مدارج و مراتب خویش تصور نمایند دریں روزہا شوق
آنست کہ کلمۂ چند بتفصیل نوشتہ آید اما محرم ست قلم عذر خواہ ایں داعیہ است
کہ تا پردہ مفارقت از پیشِ صورت برداشتہ شود و ایں سرِ مکنون در معرضِ اظہار آید
اگرچہ ارواح را از یکدیگر حجاب نیست اما غبارِ ناسوتی خیرگی دیدۂ بصارت می آرد چہ توان کرد
کہ ازیں چارہ نیست انشاء اللہ در مواجہ حرفے چند مذکور خواہد شد مرزا عبدالرحیم و مرزا
احمد بیگ بریں بے ہیچ لطفے نمودہ مرزا احمد بیگ را در کارِ خود گرم تر از مرزا عبدالرحیم
یافتیم اما ہر دو محبتِ ذاتی بشما دارند دیگر معروض آنکہ شما زنہار الف زنہار قصدِ ایں
طرف نمائید کہ از دولتِ عظیم محروم خواہید ماند حکم آنست کہ در لشکر خدمتگاریِ طالبانِ
حق نمائید و ایں سعادتِ خود شمارید و جہد کنید تا مردم بسیار از حضیضِ غفلت بزاویۂ
معرفت بطفیلِ شما رسند و ایں طریق نادر را شائع کنید کہ فیض یا بند و گرمیِ باطنِ شما
در فوج فوج طالبان سرایت کند والسلام ؛

مکتوب شصت و یکم - شیخ الاسلامی شاہ نظام الحق والدنیا والدین از درویش کلیم

سلام مطالعه نمایند امروز که ۱۲ شهر ربیع الثانی است مرقوم میگردد مصلحت آنست که
بعد گاه جاے را مستقر خود سازند و توطن اختیار کنند و مجرد و منفرد بگذرانند و براے توطن
شهر برهانپور در جمیع خوبیهاست خوب است هم گذر مردم هندوستان و هم گذر مردم
دکهن و هم گذر حجاج بیت الحرام و اکثر درویشان درین شهر بودند اما تکیه بر لب آب اختیار
کنند و از نظام پوره نام نهند و دیدن امرا و سلاطین چون نیست چه است چه باک اکنون
رخصت است با هر که خواهید ملاقات کنید و مجلس را اگر خواهید بر ملا سیر کنید اما در هر کار نیت
خیر پیش دارند مصرعه از آن گناه که نفعے رسد بغیر چه باک ٭ و قصد کنید که مخلصانِ شما از
سیرِ دنیا پرستی بر خیزند و کسے را که داعیهٔ ترک دنیا و انزوا و خلوت نشستن پیش آید غنیمت
شمارید و درین امر خیر از هر وجه مدد فرمایند و یاران را ترغیب ترک دنیا و احتراز عما سوی بسیار کنید والسلام

مکتوب شصت و دوم شیخ الاسلامی شاه نظام الدنیا والملة والدین سلمه الله تعالی از درویش
کلیم سلام مطالعه نمایند ۲۷ - ذالحجه است پیش شما میان بهاؤ الدین شرح ملا خوانده بهر طریق
ارتباط و اقرار دارند اگر همت بایں کار بسته شود که این بیچاره بوجه من الوجوه آب و نان برسد و
این عبادت متعدی است نه لازم حافظ شیراز میفرماید - بیت
چو قصدِ باده کنی جرعهٔ فشان بر خاک   از آن گناه که نفعے رسد بغیر چه باک ٭
اگر رجوع بخلق بامر دنیاوی پیشِ محققان گناه است اما چون براے غیر باشد جواز دارد والسلام

مکتوب شصت و سوم شیخ الاسلامی شاه نظام الملة والدنیا والدین سلمه الله از درویش
کلیم سلام مطالعه نمایند امروز که جمعه ۶ رمضان المبارک است مرقوم میگردد که کتابت رسید
مشعر بخیر امور و صلاحِ کار بود شکرِ ایزدی بجا آورده شد مرقوم بود که دو سه روز بر توکل نشسته شد
و در خانه هیچ پخته نشد آخر قرار بر پختن افتاد اے برادر خوب کردید که در خانه پختید مقصود فقیر

ایں نبود کہ در خانہ ہیچ نہ پختہ باشید بلکہ مقصد ایں بود کہ بعضے فقرا چنیں وضع اختیار کردہ اند کہ از فتوحات بر طعامِ پختہ اکتفا کردہ جنسِ دیگر را قبول نکردہ اند وایں وضع برائے یک تن خوب است کہ بر نفسِ خود ہر قدرے کہ اجبار تواند کرد رواست اما در صورتیکہ نفس چندے وابستہ ایں کس باشد قہرِ نفوسِ مختلفہ باہوائے مُتَشَتّتہ مشکل دریں صورت ہم وضع خود نگاہدارند در دائرہ قسمت اوضاع چنیں باشد والسلام ؏

مکتوب شصت وچہارم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الدنیا والدین سلمہ اللہ از فقیر کلیم اللہ عافاہ اللہ سلام محبت التسام مطالعہ نمایند مکتوب محبت اسلوب مدتہا ہست کہ نرسید چشم نگرانست اے برادر یک کلمۃ اللہ کہ از زبانِ بندہ از بندگاں برمی آید ثوابِ آں از مرکبِ خاک تا محدبِ فلکِ اعظم برمیشود بیں طوبیٰ لمن قال وطوبیٰ لمن قال قال لھم جزاءً اولی اول من قال بیں ایں ہمہ صواب برائے خود و برائے تمام سلسلہ مشائخ خود کہ جمع کند بپادشاہی سلیماں برابر نیست بیں رحمتِ خدائی تعالیٰ برشما باد کہ ایں سلسلہ را جاری کردید شکر اللہ سعیکم وایں ہمہ افتادگانِ حضیضِ غفلت را باوجِ حضور رسانیدید و ارواحِ مشائخ باخود خوشنود کردید بالفرض اگر کسے گنجے باولادِ شیخ بہ بخشد آنقدر رضا مندی جنابِ ایشاں درآں نباشد کہ در احیاء سلسلہ ایشاں باشد فتدبر وکن من الشاکرین شما در کارِ خود سرگرم تر باشید کہ ہیچکس برشما شائق نتواند بود مگر آنکہ کارِ شما بجند والسلام ؏

مکتوب شصت وپنجم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الحق والدنیا والدین سلمہ اللہ از درویش کلیم سلام خوانند اے برادر احیاء سلسلہ عجب کاریست خیر جاری است کہ تا ابد الآباد خواہد ماند وایں مزخرفات دنیا جمع آوردنِ اسبابِ فانیہ آخر معلوم کہ باکہ وفا کرد کہ با ما کند طریقہ خود را انشاء باید کرد اما بنا اطلاں نباید آموخت کہ نعمتِ شما خورند و شکر دیگراں گذارند شنیدم کہ میر عبد الرشید

از ملاقاتِ خلیفہ پیرے پیدا کردو آنگاہ صاحب نعمتاں میکند عجب است آرے این قسم درق
می باشد والسلام ؛

مکتوب شصت و ششم ۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الدین والدنیا از درویشِ کلیم اللہ سلام
خوانند مشہور آنکہ محب صادق و یارِ موافق خواجہ نور الدین محمد کہ تمام محبتِ شما میخواہند از
خجستہ بنیاد عریضۂ باین درویش نوشتہ بودند و درخواست محبتِ شما نمودند از ینجا نوشتہ
می آید کہ ہمچوں ایں عزیز را باید کہ امتیاز دادہ در تربیت باطنِ ایشاں کوشش بسیار نمود
بمراتبِ تصور برزخ و برزخ البرازخ بایشاں بوجہ احسن نشان باید داد و ہمیشہ متوجہ باطن
ایشاں باید بود و در جذب و اعطار جمعیت سعی باید کرد کہ تا ترقی نمودہ باقصٰی درجات فائز
شود من بعد کرم و لطف خود را از ہمچو مقبلاں دریغ نخواہد داشت و بہ پیراہنِ مقبولاں
ایں دوست را باید ساخت و بمحبتِ خود باید پرداخت و باحوال ظاہر و باطن او باید پرداخت
والسلام علیک و علی من لدیک ؛

مکتوب شصت و ہفتم ۔ شاہ نظام الملۃ والدین سلمہ اللہ تعالیٰ از درویشِ کلیم سلام مطالعہ
نمایند درویش را باید کہ اختلاط بپادشاہاں نماید و بخانۂ اہلِ دول طواف ننماید کہ اختلاطِ ملوک
رونقِ ایماں میبرد و بر تقدیرے کہ ملوک باعث بریں امر گردند باختیارِ خود نروند آرے اگر بزور
و تعدی برند بروند کہ عند اللہ ماخوذ نخواہد بود و اگر پادشاہے را توفیقِ آنکہ طغرائے نامۂ اعمال
خود نعم الامیر علی باب الفقیر سازد بگذرد تا آں سعادتمند ازلی بایں دولت مشرف گردد
چنانچہ رفتن بخانۂ اینہا مین ندارد وہمچناں گریختن ازیں طائفہ معنی ندارد لا ارد و لا کد اگر کسے
ازیں طائفہ بیاید گو بیاید و اگر بیاید فھو الاحری بحال الفقرا درویش صاحب تمکین کہ بمرتبۂ
ارشاد رسیدہ باشد تنفر و گریز آں خوش آئندہ نیست و اگر تکرار آمد و رفتِ آں موجب ظلمہائے

گوناگوں باشد بطریق سہر بطرفے رحلت نماید اما اگر انفراد بالا یطاق ہمین سید المرسلین و السلام ؎

مکتوب شصت و ہشتم۔ شاہِ نظام الدنیا والدین سلمہ اللہ از درویش کلیم سلام مطالعہ نمایند سرور و سماع بحسب اقتضاے وقت اگر موقوف دارند جائز باشد یا برائے سیر طرفے روانہ شوید بادشاہ فدویت کہ برائے درویشاں می نماید باہیچ درویشے نکردہ ونخواہد کرد بیچارہ معذور است منصب سلطنت وفنا بہم کم جمع شوند دیگر از ملبوسات خود نیمہ آستین برائے خواجہ نورالدین فرستادہ شتفا برائے ملا ابوالفیض ارشاد نامہ چشتیہ بایک دستار اگرچہ بفرسیند بشرف کونین مشرف خواہد گشت کہ خرقہ خرقۂ خلافت خواہد بود ما اور البسبب استمالت خاطرِ او کہ شکستہ بودیم یک پیرہن تبرکاً لاخلافۃً دادہ بودیم اما از خرقۂ خلافت تا خرقۂ تبرک از زمین تا آسمان تفاوت است والسلام ؎

مکتوب شصت و نہم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الاسلام والمسلمین از فقیر کلیم سلام مطالعہ نمایند مکتوبات رسید چندگاہ اورنگ آباد راگرم دارید کہ امروز جمعیتے دارد کہ شہرہاے دیگر ندارند وعلیکم بالسواد الاعظم نیز مقتضے ہمین است و طریقۂ سفارش و صدارت خوب است کہ البتہ نفعے بخلق میرسد دریں باب مزید تاکید دانند و خلافتِ عظمیٰ کہ مکتوب مسجل باشد خبر باہلِ علم کہ قادر بر عبارتِ عربی باشند بدہند و خلافتِ صغریٰ کہ زبانی باشد علی اقتضاء الاحوال باصحاب شوق و اربابِ سخاوت بدہند بقوت شوق و سخاوت بتوانند آدمی را کار پیش برد و عورات را چرا دستِ بیعت نمیدہید ایں راہ ہم معمور دارند و شخصے از اہلِ حال و وجد اگر مصلحت باشد در لشکر شاہ عالم بفرسیند کہ مردِ آنجا بشما تعلق دارند طریقۂ مجلس درپیش بدارند و طریقۂ ذکر بالکلیہ از دست دادہ اند بجز یاد حق سبحانہ تعالیٰ ذالخیر استغراق در مراقبہ و امرے دیگر مباد والسلام ؎

مکتوب ہفتادم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الحق والحقیقت والدین سلام خواندامروز
که ۱۴ شہر صفر ختم الله بالخیر والظفر است کتابتِ شما وکتابتِ خواجہ کامگار خان و خواجہ
نور الدین رسید مکتوب شما مضمون این داشت که حقیقتِ چشم معالجہ واستصواب اجازت موقوفات
ومضمون مکتوب خواجہ نور الدین آنکه چشم من فدائے چشم حق بینِ حضرت پیرِ دستگیر باد
ازین سخن این که این حروف نوشت گریہ سرشار مستولی شد که در شرح راست نیاید ومضمون
کتابتِ کامگار خان تاکید ہیچ حویلی بود والسلام فقیر شما اینجا با ہیچ یک از قبیلہ راہِ محبت ندارم
واگر راست پرسید قبیلہ ہم ندارم بہرحال محفوظ ام که قبیلہ ندارم که الاقارب کالعقارب والسلام

مکتوب ہفتاد ویکم لسان الذاکرین خیال العارفین نظام الاسلام والدنیا والدین متع الله
الاسلام والمسلمین بطول بقائہ از احقر خادم فقراء غریقِ بحورِ گناہ کلیم الله سلام محبت
التیام مطالعہ فرمایند بعد ہذا المکتوب آنکه ۱۱ شہر ربیع الثانی ۱۱۲۶ مصحبا الفقراء محمد قایم با منقبہ
شریفہ وملاطفہ لطیفہ رسید چون مخبر از احوالِ خیر مآلِ شما بود راحتہا انجامید نوشتہ بودند که
بعضے طالبانِ راہِ حق بنگ وشراب میخورند ومی آیند داخل کنیم یا نہ مکرر نوشتہ شدہ است
که داخل بکنید کلیہ آنست که غیرِ معتقد را داخل نباید کرد اگرچہ سیدزادہ باشد وسوائے آن
ہرکس که با اعتقاد باشد آن را داخل کردہ آید ودر کتابتِ محمد مراد خطیب عیدگاہ مسطور بود
که شخصے جائے مرید شدہ است وذکر وفکر از شیخ نیافتہ وطالب اینجا شدہ تلقین ذکر بکنم
یا نہ لے برادر چون از شیخ خود خالی است ہرچہ درو نقش کنید بجا ایست واگر از شیخ خود
مشغولی دارد ودرین صورت اگر شما بطورِ خود تربیت میکنید تربیتِ شیخ او ضائع ولغو
مے افتد مریض وحکیم مخالف گشتہ میشود در کتابتِ محمد قایم مرقوم بود که درویشان
دعوت میکنند فقیر ہرگز نمیرود وبرادرِ من فقیرِ شما نیز ہرگز بخانہ ہیچ فقیر نمیرود ومے طلبد

نحن نوت ولا نوت اگر در ظاہر ترکِ سنت است اما در حقیقت عین سنت است کہ دعوت
مسنون آنست کہ برائے خدا تعالیٰ باشد نہ برائے گفتن آنکہ بحانہٗ من فلاں درویش مشہور
ہم آمدہ بود دعوت ایں مردم از قبیل ثانی ہست واللہ اعلم بالضمائر والسرائر والسلام
مکتوب ہفتاد و دوم شیخ الاسلامی شاہ نظام الاسلام والمسلمین والدنیا والدین سلمہ اللہ
تعالیٰ از درویشِ کلیم سلام مطالعہ فرمایند نمیقۂ گرامی رسید مرقوم بود کہ حافظ فتح محمد کتابت
رسانید و از عید شروع در مراقبہ شد جزاکم اللہ تعالیٰ لے برادر مردم توران قاطبۃً بر مشرب
حضرات نقشبندیہ وطورِ ایشاں طورِ مراقبہ بود اگرچہ قبل ازیں در توران مشرب کردیہ کا ذروقہ
بسیار بود دریں دو سلسلہ ذکر بغایت کنند اما امروز طریقۂ نقشبندیہ بسبب آنکہ انقیاد
دارند بسیار شائع است شما چوں ہمہ طریقہ موجود است از طورِ مراقبہ چرا بیگانہ باشند بزرگیت
مردم دریں طور نیز گروہ باشند وحقا کہ اقرب طریق است و در بزرگی ایں سلسلہ شبہ نیست
و در پیِ مثنوی و غیر ذلک ہم وضع خوب است ہمہ یاراں سلام رسانند خاصہ بمیاں
یار بیگ سلام محبت انجام رسانند و بگویند کہ عمدہ در سلسلۂ ما پیر پرستی است اگر تو انید بکنید
و دریں کار غلو نمائید کہ ہمہ فیض مسبوط ہمیں فنا فی الشیخ است ہرچند در شیخ فنا بیشتر قرب ومیتر
نوشتہ بود یدکہ احیاناً اگر ملاقات بخانِ معہود شود حرف تکیہ بلکہ در راہ ہے وسالیانہ مصلحت
وقت باشد خواہم گفت برادرِ من درباب تکیہ وخانقاہ اگر بگویید رواست اما صرف دربابِ
وسالیانہ چیزے نیست ایں عجائب است کہ نعمتہ بے ترقب و ترصد و انتظار یک مرتبہ از خزانۂ
غیب چیزے بفرستند وجائے کہ ماہیانہ وسالیانہ میشود از عالم توکل بعید مے افتد وگذراں
بفقر وفاقہ نے نے بلکہ بعیشِ تمام و فضولِ الکلام خوب میشود نامِ نوکری وچاکری خوب
نیست کہ در تعین نوعی از بوی چاکری ست ومنافع وضعِ خودگاہ گاہ شما یا یاراں دیگر چیزے

که می گیرند بغایت لذیذ می نماید و با وجود اینهمه اگر مصلحت وقت باشد چاره نیست بعد
آنکه حویلی خوب خاطر خواه میسر آید در چوک اورنگ آباد - قریب چوک اگر یک خدمتگار نگاه
دارید به نیت آنکه بسبب پردهٔ او اندکی از هجوم عوام پناه جسته باحضرت محو مطلق باشم
اوضاعِ خواجه نورالدین محمد در دسند بهائی فنافی الشیخ همه خلفای شما مرتبهٔ فوقیت دارد
اگر علم عربی هم ضمیمهٔ او شود عالمی ازین مرد روشن شود و این منصب پنجاه دار و سنگِ راه
فیضِ عالمیان شاید گشت والا در همه اوضاع بی بدل است عادت الله جاری بآن شده
که دلهای طالبان بمرشد یکه شغل منصب داری باشد از عیب است و بالله التوفیق اگرچه
دنیای این مرد همه دین است - دیگر معلوم باشد که اولا کسی طالبِ علم که عبارت عربی را
درست تواند خواند اجازت بدهید و اگر علم ندارد اما سخاوت دارد که هر کس آینده و رونده را
خدمت توان کرد و زر دوست و طامع نباشد این قسم را هم اجازت توان داد و اگر علم ندارد
و سخاوت هم ندارد اما در قوّی و جاذبه تسلط دارد این قسم را هم اجازت توان داد چندین
مشائخ چنان و چنین گذشته اند بارے این که مرید شما باشند و خلافت از مشائخ دیگر
دارند چندان لطف ندارد والسلام *

مکتوب هفتاد و سوم - ای برادر بدانکه دنیا فانی است با که وفا کرد که ما کنیم همت معطوف
باین هرگز نباید داشت و آن گروه که معطوف این کار اند آنها را اندکی معذور باید داشت
که لولا الحمقاء خسر الدنیا واقع است نصب العین ما و شما همین است خود الله دان
باید بود و مردم را بهمین رتبه صلاح باید زد اگر حکّام دنیوی ما را نباشد گو مباش حقیقت
میر محمد جعفر که خلیفهٔ شما اند بمن می نویسند که من از نام این مرد شادم و اگر وضع و فقر و فاقه می تنوم
امید بشیوع بسیار بشود که شیوعِ فیض که در دنیاست آن شیوع نیست خمول فیض است والسلام

مکتوب ہفتاد وچہارم - اے دوست دنیا جائے نفس پروری قرین آسانی نیست
باید کہ ہمت در اعلاء کلمۃ اللہ باشد کہ چنانچہ از عالم قاف تا قاف پُر شدہ از ایمان باطن نیز
پُر شوند و اقرب عند اللہ و رسولہ آں کسے روز رستخیز است کہ در افشائے نور باطن
ایمان ساعی است سعی دریں کار بمرتبۂ سیری کسے را نرسیدہ و خدای تعالیٰ مرساد
کہ حقیقتِ ایں کار روز افزوں باد دیگر آنکہ آدمی از دستِ شیطان و نفس میتواند خلاصی
یافت ما از دستِ زن مشکل تواں رست بیت دررا ہِ خدا کہ رہزنان اند ٭ آں راہزناں ہمیں
زنانند ٭ ختنہ فرزندِ سعادتمند ابو سعید جلال الدین حامد در احسن اوقات بسر آید و مجلس بے
تکلف آراستہ شد مردم اندروں را ہمہ سراپا و درویشاں را دستار ہا رعایت نمودہ آمد
المال والبنون زینۃ الحیٰوۃ الدنیا والباقیات الصالحٰت خیر عند ربک مقاما والسلام
مکتوب ہفتاد و پنجم - شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدنیا والدین از عاجز بے ہیچ عمر
ضائع کلیم اللہ سلام مطالعہ نمایند امروز کہ ۱۳ رجادی الآخرین ست مرقوم بسلام الفت
رقم میگردد کہ شما چرا مارا فراموش کردید اگر گوئید کہ من بسیار رقیمہ می نویسم اما متر آنجا میرسد
گوئیم قرینہ بر عدم ارقام قایم میشود زیرا کہ در رقیمہ نوشتہ می آید کہ دل از ذکر و فکر و تربیت
فقرا، سالکین واز مجلس نگاہداشتن برخاستہ است چوں ذکرِ مولیٰ عزشانہ ایں حال داشتہ
باشد ذکرِ ما عاجزاں معلوم کہ چہ گنجایش داشتہ خواہد بود اے برادر خود را و عمرِ خود را فدائے
محبتِ الٰہی باید کرد و روز بروز در ترقیِ مدارجِ عشق باید کوشید و عذر و حیلہ سازی ہیچ
کارے نیاید - آناً فاناً از شوق قدم پیش باید برد و مجاہدہ عمر گرانمایہ بسر باید برد و بر دربِ ملوک
نباید رفت و آئندہ ہر قسم کہ باشد او را منع از آمدن نباید کرد و اوقاتِ خود را بمراقبہ حال
در جمع الجمع و در انبوہ خلائق بباید پرداخت و فیض دینی و دنیوی بعالم رسانند و ہمہ

حلاوت و عیشِ خود را فدای آن بندگان باید کرد و در آن باید کوشید که اکثر اہلِ دل
دل از دنیای دون کنده میل بطرفِ عقبیٰ پیدا کنند والسلام ؛

مکتوب ہفتاد و ششم - شیخ الاسلامی نظام الملۃ والدین سلمہ اللہ تعالیٰ از فقیر کلیم اللہ
سلام خوانند مکتوب شما مدتے است که دیده را سرور نه بخشیده ای برادر خدای تعالیٰ
در خواہد که این عاصی پر معاصی را بفضل و کرم از انچه در و استعداد توجه الله باشد نگاه دارد
و این عاصی می بیند که هر چند موش در سفید شدن ترقی میکند دل در سیاه شدن
نیز ترقی می پذیرد و کار از دست هیچ نمی آید موت مشرف گردید دست خالی میروم تا چه پیش آید دست
خالی خوب است از آنکه دست بنامرضیات آغشته باشد در آن کوشید که صورتِ اسلام
وسیع گردد و ذاکرین کثیر ترقی در دنیا و در آخرت آمرزش ندارد چون مردم را به بینید که متوجه
دنیا و اہلِ دنیا و اسباب دنیا باشند در آن کوشید که مردم از دنیا بآخرت متوجه شوند والسلام

مکتوب ہفتاد و ہفتم شیخ الاسلامی شاه نظام الحق والحقیقت سلام مسنون مطالعه نمایند مکتوبے
پے در پے نوشته باشند چشم انتظار در ره مکتوب شماست و ندانید که مکتوب بسیار نوشته ایم
حالا آن گرمی نمانده است ما هر روز مشتاقِ تر از روز اولیم مصرعه از دلم سردی مجو که شمع
از کانور بیست - و نوشته بود که بعضے مردم ناخوانده ادعاء خلافت نموده دست بمردم میدهند
اگر چیزے برکت درین فدویان مسموع میشود از آن چیزے بد نیست والا تغافل نکنند که آثم نشوید والسلام

مکتوب ہفتاد و ہشتم - عارف معارف الٰہی گنجینہ اسرار نا متناہی بلغ اللہ الیٰ مراتب الرجال
واحسن طوره فی الحال و فی المآل از فقیر کلیم سلام مطالعه نمایند رقیمه شما که مشتمل ذکر احوال و
منع شاہزاده حلقه ذکر جهر را و باز بیس فرستادن و مدارا کردنِ شما برای دفعِ شرارت رسید معلوم
گردید که شما حسنِ سلوک با و شاہزاده کردید ای برادر با دولتمندان و با دشاہان بلکه سائر خلق مخالفت

نیامده است مصرعه با دوستاں تلطف با دشمناں مدارا ۞ ہمہ مظہر صفتے دانستہ بخلق کریم
پیش باید آمد و آنچہ از احوالِ خیر مآلِ اخوان الصفا و خلّان الوفا شاہ ضیاء الدین محمد و شاہ
فقیر اللہ مرقوم بود ہمہ معلوم گردید اے برادر شاہ فقیر اللہ اینجا ہم سرّے باین عالم مجانست دا(رد)
ومن تغافل میکردم زیراکہ داعیۂ خلافت وصدر نشینی وایصالِ چیزے بکافۂ مومنین در دماغ
او نبود و عجائب از شاہ ضیاء الدین مینماید کہ خلفاء جاے نشینانِ مسندِ پیغمبر اند این گروہ
تمکین بغایت می نماید واللہ الہادی الی سبیل الارشاد مصرعه صد بار توبہ شکستی باز آ۔ و مکرر
نوشتہ ام واکنوں باز می نویسم کہ حلقہ ہمہ ما ہم کردہ باشید وصفتِ آں آنست کہ با ہمہ
یاراں حلقہ باید کرد از نورِ صبح و بعد عصر و آنکہ مرغوب باشد تربیتِ او او را مقابل باید نشانند
و ہمہ چشم بہ بندند و شما بچشمِ دل متوجہ خلائق شوند شما آنکہ مقابل نشستہ بقوت ذکر قلب در قلب
ہمہ قلوب تصرف کنید تا بیخودی و غیب نماید و بعضے را شوق پیدا آید اما ہمہ باید کہ تعظیم او
بکنند و متوجہ بقلب باشند اگر از خارج کسے حفظِ آں بیقراری کند روا باشد و دریں حلقہ
آں را اگر بیخودی بیشتر و بیشتر باشد پس سر آمد و سرِ حلقہ او ست بدیار ام این درود شریف
نوشتہ فرستادہ شد بسم اللہ الرحمن الرحیم ۞ اللھم صل و
سلم علی محمد تعینک الاقدام والمظھر الاتم لاسمک
الاعظم بعدد تجلیات ذاتک وتعلقات صفاتک علی اللہ کذلک
واثر این آنست کہ بعد مرور کرور صحبت پیغمبر شود انشاء اللہ۔ درویش بے خویش محمد یار
ازیں احقر سلام مطالعہ نمایند و ترقی در فنا فی الشیخ از اہم مآرب و اعظم مطالب شمارند
عورت را نیز دست دادہ باشند۔ وقتِ مرگ معلوم نیست کہ مرد کیست مرد آنست کہ بخدا
رفت بسا مرد کہ آں روز زن باشد و بسا زن کہ آں روز مرد باشند والسلام ۞

مکتوب ہفتاد و نہم۔ شاہ نظام الحق والدین سلمہ اللہ سلام مسنون مطالعہ نمایند
عرضہائے داعی بسیار برار سالِ این حروف است بشما سفارش شاہِ حقایق آگاہ محمد فضل
است کہ بالفرض والتقدیر مصدر تقصیرے شدہ باشد کہ موجب کدورت و غبار خاطرِ شریف
شدہ اکنون این مرد خود را مہذب الاخلاق ساختہ و شایستگی تمام بہم رسانیدہ لایق
نوازش است بلکہ خلافتِ نامہ درحقِ این عزیز زود روانہ سازند و بہر جا کہ حکم فرمایند را سخ
الاقدام در آن موضع نشستہ باتصالِ نعمت مشغول شود والسلام ؎

مکتوب ہشتادم۔ عارفِ عالم عاشق ماند ذات شاہد صفات عمدۂ اصحابِ وجد و وجود
آسودۂ اربابِ عینِ شہود شیخ الاسلام والمسلمین شیخ نظام الدین متع العارفین بجود وجود
از درویش نی نی خاکپائے درویشانِ کلیم شاہجہان آبادی سلام مطالعہ نمایند و مشتاق
خود شناسند بعدہٗ ہذا و قطعہ کتابت بمعرفتِ میاں مظفر فرستادہ بودند رسید مضامین
معلوم گردید اے برادر خدائے تعالیٰ خلاق جمیع کائنات است و تفاوتِ درجات در نواحی
کائنات پیداست خلق الانسان من تفاوت بیانِ اختلاف مفعول است وما ترٰی
فی خلق الرحمان من تفاوت بیان عدم اختلاف نفس فعل است پس ہرگاہ اختلاف در فعل
حق تعالیٰ متحقق شدہ اختلافِ تقدس کہ در پیشِ یک شیخ ساعتے نشستہ باشد آنقدر بعید
نیست شاہ اسد اللہ و شاہِ ضیاء الدین را براحوالِ اینہا باید گذاشت و خود را بر آنکہ
امور اید باید سپرد و دلم بسیار میخواہد کہ یاران لشکر را بگذارند اما از انجا کہ در لشکر مشیت قدر
یافتہ اندر روز را آنجا کوتاہ نمیتوانند دید یاراں چہ از کتابتہائے یاروچہ از اغیار کتابتہای
دل آن غم پیوند حاصل شدہ آدمی کہ اگر بالتصفیہ و تزکیہ نباشد آدمی نیست فکیف مرا تہ
علیا را چرمی۔ شما ہرگز متعرض بہیچ وضع اینہا نشدہ متوجہ اعلاء کلمۃ الحق باشند واللّٰہ

متم بوده ولوکره الکفرون اگر وضع شما موافق طریقت و شریعت و حقیقت است ہرگز کلمۂ ناحق ہیچ یکے مزیلِ رونق نخواہد شد والا محل زوال است دیگر شما را اذن ارشاد و بیعت یاران بار سا خواہ جوان خواہ پیر دادہ ام و مکرر این معنی نوشتہ ام حالا منتظرام دیگر بنابا شند دولتمند انرا کہ دست بیعت مید ہند توقع از ایشان نخواہد داشت کہ ایشان ہمچو صبح و شام بخدا مشغول باشند ارادت حقیقی بعض را میسر است اگر ازیں طائفہ ارادت مجازی دارند اکتفا بر توبہ دارند و تکیہ بر پیرا ما ازیں مریداں کہ تحقیق با لتقلید و عزلت اختیار کن چنانچہ عبداللہ خاں را شنیدہ ام آنرا ترجیح است و باید کہ بسیار دوست داشتہ باشید دیگر نوشتہ بودید کہ قبولِ نیاز مندان میکنیم اے برادر عملِ سنت آنست کہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم ہدایای مسلمانان مخالفان قبول میکردند بندہ ہم قبول میکند زیرا کہ دریں استحکامِ وداد است و ایضاً آنحضرت عیال داشتند و فقیر شما ہم معیل است دیگر مکرر نوشتہ ام کہ شما چوں نیت گرانی خاطر کسے دارید نیکو است نگرفتہ باشید و ایضاً شما مجرد اید شاید محتاج ہم نباشید اما عیال مند رو دیگر دارد قول حکیم سنائی قدس سرہ مؤید فعل شما است شعر زر کہ ستانی و بیفشانیش۔ بہتر از آنست کہ نستانیش یا قول النبی و فعلہ صلی اللہ علیہ وآلہ واصحابہ وسلم و لکل امر ما نوے در دعوت عمارہ دعوت شیخ احمد بونی است کہ امیر خسرو علیہ الرحمۃ او را ترجمہ ساختہ اند و سراج السالکین ہم خوب است دیگر از شنیدن وضع مجلس و سرود بے شور و شغب دل بغایت راحت مند شد نعم ما فعلت مصرع بہانگِ چنگ مخور مے کہ محتسب تیز است۔ دیگر ہمہ یارانِ خود را سلامِ فقیر رسانند بر وجہ خصوص و بہمہ یاراں عوام خود سلامِ فقیر رسانند وجہ عموم من کان خاصا لک فھو من خواصنا ومن کان عاما فھو من عوامنا شما ہمہ را بکارِ خود گذاشتہ و صلحِ کل نمودہ بارشاد و خلائق مشغول باشید اگر چہ بعضے طاعتِ ظن کنند چوں شما خوب باشید قصور نخواہد کرد و السلام اللہ سبحانہ

عزشانه جمالِ فقرِ محمدی نظرۂ بعد نظرۂ و لمحۂ عقب لمحه در چشم سویدای قلب حقیقی زیاده کناد
و ماضی مراتبِ شوق که عدم امکان مزید است بتائیدِ قوتِ قیوم نظامه رساناد نمیقه که مشتمل
در آمود بود بنظر در آمد اگرچه آثار سرعت در بعضی ابیات لایح بود اما بغایت دلنشین افتاد بر اوج
فلکِ آں دارند که ایں ہستیِ موہوم از دیدۂ اعتبار برخیزد و ایں حول که بر دیدۂ عالم نشسته و نصیب
العین گرفتاران تعینات گردیده از قوتِ باصرۂ حق بیں برخیزد و تمکین در ماسوی باید کوشید و
دیدۂ دل را از رویتِ اعتبار باید پوشید تا محویت و تشتتِ نصیبِ عاشق نسبت عارف نیست
در آں بکوشی که از اخیار و ابرار باشی در آنکوشی که از مقربان باشی صحو بعد المحو نہایت است
والسلام علی من الضحی السمیع وهو الشهید ؁
مکتوب ہشتاد و یکم۔ شیخ الاسلامی نظام الحق والدنیا والدین از فقیر سلام خوانند و مشتاق
خود دانند شاہِ ضیاء الدین برائے فقیر از بادشاه حویلی بکهہرار و دو درعه بازار خانم که مشتمل است
بر یک ایوان و دو حجره و یک چاه و یک چاچه گرفتند چوں عمارت در و بغایت کم بود مبلغ هفتصد روپیه
خرچ کرده دیوان خانه ترتیب دادیم تمه با تمام سمت یابد که عالمیان از آں بهره ور باشند دیگر
بهمه محبان و معتقدانِ خود که دستِ بیعت داده و آنکه حسنِ عقیدت بے بیعت دارند سلام فقیر
بهر فرد جدا جدا رسانند و چوں اسامی عاشقان الهی بخاطر حاضر نیست به تفصیل نپرداخت السلام
مکتوب ہشتاد و دوم راحتِ وجودِ من ایں رقعه را در عین مجلسِ سرود که اژدحام خلق و راگ
بود نوشته‌ام دوستاں را همه جا حاضر باید داشت دیگر مصلحت آں می نماید که شما هم متاہل
شوید بهر تقدیر ایں سنت را هم بجا آرید و قبولِ هدیه سنت است شما چرا هدایا قبول نمیکنند در و قتیکه
مزاج متزوج و متاہل گردید دریں وقت ردّ هدایا خوب نیست بلکه مضر سه پارچه دستار و چادر
و نیمه آستین باشجرات فرستاده شد برساناد با تمام سنت باید کوشید تا عالمیان از آں بهره ور

باشند بہمہ محبان و معتقداں کہ دستِ بیعت بشما دادہ اند سلام ایں فقیر و یارانِ اینجا بخدمت شما و اصحابِ شما سلام میرسانند ✣

مکتوب ہشتاد و سویم نظام الملۃ والدین والاسلام والمسلمین زین اللہ تعالیٰ بوجود شریفہ سلک الفقراء الی یوم الدین از فقیر کلیم سلام خوانند و ہمہ حال مشتاقِ خود دانند الحمد للہ کہ ایں نقش خاطرِ خواہ نشست و قرعہ فال توفیق ایصال فیوض الٰہی بنام آں نیکنام زدند ذٰلک فضل اللہ یوتیہ من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم شکر ایں نعمت مر از شما بیش باید کرد ما اے برادر سعی مبذولِ آں سازند کہ فیض باکثر مردم متعدی شود ہر کہ فی الجملہ صلاحے داشتہ باشد از و دریغ ندارند و دربندِ آں نباشند کہ او تارکِ دنیا باشد کہ کار خود تاثیر خواہد کرد و سماع در خلوت اکثر با یاراں مخصوص خود شنیدہ باشند کہ امروز قدر راگ مشائخ نمی شناسند و او را برعایت نمی کنند ✣

مکتوب ہشتاد و چہارم محب حقیقی مشیخت پناہ حقایق و فضائل دستگاہ مولانا شیخ نظام القلوب سلمہ اللہ تعالیٰ از فقیر درویش کلیم عنوان عنوان صفحۂ سلام مطالعہ نمایند و بہر حال مشتاق ترقی مدارج کمال و تزاید علم و حال خود شناسند از دنیا رستن بعقبیٰ رسیدن است واز ہر دو برخاستن بخدا نشستن صوفی آنست کہ بخدا صحبت داشتہ باشد نہ بجود۔ زخرفاتِ دنیا ہرگز اعتبار ندارد و مبتلاے او نیست مگر دوں و مبتلاے او نیست مگر مجنوں و مفتوں اما دنیا کہ وسیلۂ عقبیٰ باشد آں نہ دنیا ست بلکہ آں عقبیٰ است دانست آنکہ دانست و ندانست آنکہ ندانست باید کہ بر حمت عالمیاں بودہ قصد در ایصالِ خیر و تنبیہ غافلاں بسیار کوشند اما تنبیہ از آگاہ خوش است از قبیل اتامرون الناس بالبر و تنسون انفسھم نباید بود ✣

مکتوب ہشتاد و پنجم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدین ثبت اللہ علی الحق و الیقین از درویش

کلیم سلام مطالعه نمایند امروز بست و نهم ماهِ شوال است مکتوب میگردد که مجازی احوال ظاهر بخیر
است اما این گنهگار ریش سفید کرده و صورت گناه گشته آنچه می باید ازآں تهیدست است و
وقتِ فراق نزدیک رسیده امیدوار عفو است فاتحه برخوانند که خاتمه بالخیر حاصل شود و الله سبحانه راهِ
محبت و عشق آساں گرداند که همه راهها پُر آفت است مگر راهِ عشق و اخلاص این راهیست بس عجیب
آنچه مردم در عمرهاے نوح در ریاضتِ شاقه یابند در یک دم عشق با اخلاص می یابند اشباه اربابُ النعیم لهم

مکتوب هشتاد و ششم ـ مولانا نظام الدین از درویش کلیم سلام مطالعه فرمایند بند کتابِ شما رسید
و مضمون معلوم گردید سخن در بابِ فقر رفته بود اے برادر محبتِ خدا را لباس کار نباید در صفاء باطن بذکر
و مراقبه و دوام حضور باید کوشید که حقیقت مسئله وحدت وجود جلوه گر شود در وحدتِ شهود تصدیق
امر خلاف نفس الامر است و حیف باشد که عمر گرانمایه صوفی در طلبِ امر خلاف نفس الامر ضائع شود باید که
در تجرید و تفرید باطن و ظاهر کوشید و ریاضت را وظیفه خود سازند و آمد و شد با مردم دنیا کم کنند
که بسیار مضر است و بمجرد بیعت نمودن مردم را اذن و ارشاد ندهند تا دروے معنیِ فقر پیدا نشود و چون پیدا
شود اگر از عالمِ ظاهر نصیبے داشته باشد اذن بدهند و اگر مطلق عاری باشد بکار خود مشغول باشد و اگر
بیعت جاے دیگر کرده باشد شما تلقین ذکر نکنید اے برادر تلقین ذکر و مراقبه موقوف بر اعتقاد است
اگر اعتقاد بر خود بینید تلقینِ ذکر و مراقبه و اکساب بکنید اگرچه کافر مطلق باشد که اعتقاد آں را هدایت
و تربیت خواهد کرد و بے اعتقاد را هرگز راه ندهید و بحضورِ او تلقین نکنید که بسیار مضر است والسلام

مکتوب هشتاد و هفتم شیخ الاسلامی شاه نظام الحق و الدین سلمه الله تعالیٰ ازین درویش سلام
خوانند از لشکریانِ اعظم شاه پنج شش کس مرید واشده اند اما بحالِ خود گرفتار بودند صاحبِ من از
مریدنِ بادشاه چندان نفع بمردم نخواهد رسید که از مکاتیب فیما بین ـ مکاتیب فیما بین به از ملاقات
است نوعی شود که راه مفتوح شود دیگر معلوم باشد که محبت الجوار محمد جعفر بیگ که حامل کتاب بفقیر اند

مدت پنج شش سال آنجا ماندند همیشه خوابهاے نیکو دیدند و مناسبتِ خود بارواحِ حضرتِ خواجه قطب الدین و حضرت سلطان نظام الدین بسیار میکنند اما توفیق بیعت نیافتند هرچند میر عبدالرشید بایشان ایما نوشته بودند آخر همچو ما عاجزان در نظرِ ایشان نیامدند اکنون بفقیر ملتجی اند که سفارشی بشاه نظام الدین بنویسند بنابرآں نوشته می آید که ایشان را البته البته داخل سلسله چشتیه کنند که این مردِ همچنین ضائع نشود والسلام۔ دیگر واضح باد که مرتبهٔ فقر پیشِ خدا و رسولِ خدا بیشتر از مراتب جمیع طوائف است چه ایشان را اهل الله میگویند و این اضافت چه شرف بخش است فعلی هذا که شما خود را تمکین همین طور بسیار بدید و اسمِ طالبِ علمی که مایهٔ غرور و تکبر و غرور و خودبینی است از خود بردارید بلکه تغیرِ لباس هم بکنید که مبادا طالبِ علمان چون لباسِ شما را لباسِ طالبِ علمان بینند شما را فریب داده از راهِ خدا براهِ دنیا برند و ارشاد خلائق دریغ ندارند و جهد بلیغ نمایند که مردم در سلک شما داخل شوند و بمرتبهٔ فقر رسند و محبتِ دنیا از دلِ ایشان سرد شود و در سماع و وجد برنگِ شما گردند و شیطنتِ باطنی آنها بکلی برحمانیت مبدل شود و از کار و افکار شائع سازند اما باهلِ دنیا اهل این حرام است۔ الحمد لله که میر عبدالرشید داخلِ این سلک شده اند اما باید که تسلیم باشند و سیادت و فقیرزادگی گذاشته خاکِ قدمِ فقرا شوند و از اول ابجد شروع نمایند فللعاشق المسکین ما یتجرع اخوی بایزید خان باخلاصِ تمام بجانبِ شما متوجه اند در امرِ دین و دنیاے ایشان متوجه باشند والسلام

مکتوب هشتاد و هشتم۔ شاه نظام الاسلام والحق والشرع والدین از فقیر سلام مطالعه فرمایند کتابتِ شما رسید درج بود که سید محمد شاه که از اکابران اند رسیده اند خلافت سید مذکور بر جا است که اسلاف ایشان بزرگ و درویش بودند و هم فی الجمله علمی که براے خلافت ضرور است دارند بهر تقدیر خوب است اگر مجرد براے همین کار میشوند سلسله جاری خواهد شد دیگر عزیزے فلاں جا خانقاهے بطول و عرض یکصد و بست و پنج ذرع ساخته امیدوار اجازت است اگر فیضی باو رسیده است

برہند منتظر باندن او برائے اذن ارشاد این ہم از دیانت و امانت او ست و قاضی ابوالبرکات فاضل
قوی است او که درباره او سفارش نوشته البته قابل این کار شناخته باشند حامل رقیمه محمد ذاکر
فرمان دوست دارد توجه فرمایند که حاصل فرمان در دستش بیاید شاه ضیاء الدین باز بدہلی
آمدند الله تعالی جمعیت دل بدہد گدڑی شالی که محمد جعفر فرستاده بودند رسید و السلام -

مکتوب ہشتاد و نہم کعبۂ ارباب ارادت قبلۂ اصحاب سعادت آستان ہدایت مقتدائے عرفان
درویش نظام الدین مقتدائے اہل عشق باد خاکپائے درویشان کلیم الله سلام میرساند اے
درویش بدانکه رفتن بخانۂ دولتمندان ہمین ندارد و نعم الامیر علی باب الفقیر و بئس الفقیر
علی باب الامیر حدیث صحیح است من رخصت این معنی نداده ام و نخواہم داد و اگر او را نفس و
شیطان باور نیست پس چرا بجد دست شامی آید بیدانید که پیش فقرا بادشاہان رفته اند و
سعادت دانسته اند غازی الدین خان نوکر است از نوکران بادشاه اگر احیاناً او بفقیر نوشت
من اجازت خانۂ دولتمندان شما را نخواہم نوشت باقی ماند مقدمۂ فتوح اگر خواہید بگیرید بہ نیت رد
و اگر خواہید نگیرید باظہار الغناء عن الناس و الافتقار الی الله تعالی اے عاشق صادق
بدانکه از رجوع خلائق و کثرت مریدان خود را گم نخواہید کرد که انچه در دنیا قیمت دارد عشق الٰہی
که بے ریا باشد قیمت دارد باقی ہمه تسویلات نفس است باید که روز بروز عشق الٰہی افزون شود
ہرگز ریا و عجب راه دخل نیابند و فروتنی و شکستگی زیاده شود و بہائے عمر گرانمایه بخیر باد - دیگر حالات
معمولات شما از خط شما ظاہر بود احتیاج تکرار نیست بارے ہمه حال بحق مشغول باشند والسلام
حقیقی ہمین وقت باید دانست باقی اسم و رسم است آنکه مشغول بحق است مشائخ سلاسل باو
مشغول و آنکه از حق مشغول است مشائخ از و مشغول عمده یاد بودن است مصرعه مرا روزے
مباد آندم که بے یاد تو بنشینم یار او ہمان وقت است که یاد دیگرے نباشد - بیت

مقیدانِ تو از ذکرِ غیر خاموشند　　　　بخاطرے که توئی دیگران فراموش اند

رسالهٔ اوراد و اشغال احتیاطِ تمام دارد بدستِ ہرکس فرستاده نمیشود تا عزیزِ اعتباری رسد بعد از اکتساب فرستاده خواہد شد توقع که ایشان نیز در اخفاے این امر از نظرِ اغیار اہتمام تمام مرعی خواہند داشت الله تعالیٰ نگہدار و آنقدر که بہبود دارد ؛

مکتوب نودم - برادرم محمد نظام الدین سلام محبت انجام مرفوع باد پیوسته دل نگران خیر خیریت شما است از رشتهٔ آگاہی امید که گاہے نا آگاہی نرود دنیا و ماجراے دنیا سہل است خوشا حال کسے بیدار دلان که درین غفلتکده ہشیار اند ہرجا که طالب خدا را ببیند آبروے ما را بر خاکِ قدم وے نثار کنید ہر که از حالِ ما استطلاع از ما سلام خوانند والسلام

مکتوب نود و یکم - الحمد لله رب العالمین که نامهٔ نامی آں صاحب سرِ سامی حضرت نظامی بادر عید روز مجلس و جوش و خروش عاشقان گمنامی رسید از خواندنِ آں عریضه و از سوزشِ حالِ آں اعنی اخوی دلیرخاں صد حصه رنگِ عشق دوبالا شد ہزاران شکرِ آلہی بجا آورده شد که الحمد لله والمنة که نفس گیرا که محتاجِ درویشاں ہمگی این است بآں برادر بوجه احسن و اتم رسیده که اثر آں درین عزیز یعنی دلیرخاں نمود دارد و قبل ازیں اخوی ابراہیم خاں رسیده بود لہذا ما دل معطوف باموردیگر ہم داشت این مرخود　از عشق بر کاله آتش بود اللهم زد ولا تنقص سوزِ دلِ سینه دلیرخاں کم تحفه نبود رسانید که این ضمیمه بر آں باید جزاکم الله عنا خیر جزا والسلام - دیگر آنکه مثلاً اگر خلوت گزیده بجلوت گراید اگر صوم داشته باشد افطار کند و اگر افطار داشت صوم اختیار کند بیمارستان و بندیخانه ہا را سیر کند اہلِ ابتلا را دریابد و در مقابرے رفته باشد تا اینہمه بر شوق آرد و داند که نه جایگاه جز است بیں یاد گیرد و از غیر او بپرداز د نقل است که پدرِ مجنوں مجنوں بکعبه برد که حلقهٔ درِ کعبه را مجنوں بدست گرفته دعا کند که حق تعالیٰ او را از دیوانگی خلاص دہاد حلقه

کعبہ را در گرفت و دعا کرد کہ خداوندا مرا بطفیل ایں در معظم ہر دم محبت لیلیٰ زیادہ دہ و ایں جملہ مضمون را شاعرے دریں دو بیت آوردہ

پے دعاے فراغت ز عشق مجنوں را	بکعبہ برد پدر باصد آہ و سیلے
گرفتہ حلقہ کہ یارب بحق ایں خانہ	بہر دمم سوے لیلے زیادہ دہ میلے

چوں در مجاز ایں رنگ باشد حقیقت را از عدم ایں رنگ ننگ۔ آرے بعضے عرفا را حضوری گاہی ایں قسم دست دہد کہ کار از ذکر جہر و خفیہ برخیزد و در ہمہ حال مراقبہ دوست میبا شد ایں خود نعمت است ایں دریں صورت ترک مراقبہ یعنی ادر دلبکہ دوام مراقبہ شعار باید ساخت

مکتوب نود و دوم شیخ الاسلامی شاہ نظام الملۃ والدین سلمہ اللہ تعالیٰ از درویش کلیم اللہ سلام مطالعہ فرمایند امروز کہ ۵ اربیع الاول است قلمی میگردد مرقوم بود کہ بخانہ غلام محی الدین پیرزادہ قصد ارتباط است کہ حال بیماری چنانست اے درویش بدانکہ جز عشق الٰہی انچہ ست اگرچہ شکر خوردہ است زہر خوردن است مقدمہ ہر کار عشق پروردگار باید داشت پس انچہ معین عشق الٰہی باشد محمود باشد وانچہ درو ایں معنی مفقود نامحمود پس در ماکل و مشارب و ملابس و مجالس و داخل و مخارج در ہمہ مطمح عشق الٰہی باشد وانچہ بہ نسبت عشق الٰہی باشد امید خیر و برکت ازدست وانچہ درو ایں نسبت نیست ہمہ شر است پس چوں ایں مقدمہ ممہد شد بداں کہ زنے کہ موجب اطمینان عبادت گردد و از خدمت او خدمت مولا منقبض نباشد مبارک است و زنے کہ بسبب او تشویش جان صوفی زیادہ گردد و در عبادت مولی و عشق او نقصان پذیرد نامبارک پس تفحص باید کرد و زنے باید خواست کہ ہمہ آرام و طاعت باشد نہ ہمہ غصہ و غضب و قہر و بے آرامی ما امتحان کردہ ایم کہ زنان مساوات مے جویند و شیطان پیدا میکنند زنہار انچنیں زناں در راہ خدا کہ رہزنان اند + آں راہ زناں ہمیں زنان اند + استغفت

قلبک و ان افتاک المفتون مقدمہ ہرگاہ باید داشت اما اگر از فقیر استفسار میکنند ہیہ
این درویش آنست کہ درم خرید باید بہم رسانید و آزاد باید کرد و در نکاح باید آورد بخوف
آنکہ دار الحرب موجود نیست و الاخریدن کفایت داشت و اگر برین صبر نتوانند کرد زنے کہ مہر
از دہ درم شرعی متجاوز نباشد باید خواست کہ دو شوق فی الجملہ خیر است اما زنان قبیلہ بزرگ
قیامت انگیز اند ذاق من ذاق فہم من فہم اما شنیدہ ام کہ میاں محمد علی موجب این تشویش
شما شدہ اند و میخواہند کہ جاے کہ خود کتخدا شدہ اند در میان قبیلہ شما نیز میخواہند ہرچہ باشد
اما وضع خدا پرستی و بے نیازی از دست نرود و زنہا بسیار پیدا خواہند شد اما عشق و محبت الٰہی
و بے نیازی از عالم عدیم الوجود است و الاختیار معکم دیگر آنچہ نوشتہ بود ید کہ لذت ذکر و
فکر الٰہی نماندہ است نعوذ باللہ من ذلک فتنہ ہاے درویشی ملاقات دولتمندان
و ہجوم خلائق است استغفر اللہ ربی من الحور بعد الکور مردن درپیش است
بحق تعالیٰ رو نمودن است غفلت درین کار مباد توبیخ تازیانہ از مرگ و اموات نمودہ
بتازگی دریا درحق ساعی باشد این نفس بیت المال آسایش طلب است ہرگز آسایش
روا نداریدو در طعام قلت و در خلوت کثرت ہمیشہ خود را بجد خوان طریقت بنید یشند و شوق و
ذوق مشغول ہا کنید و از صحبت مُردہ دلاں اجتناب کنید کہ اینہمہ سرایت صحبت ایشان است
کہ دل بی یاد و ذکر مولیٰ بیا ساید و السلام

مکتوب نود و سوم عارف معارف گنجینہ اسرار نامتناہی نظام الاسلام و الدین از درویش
کلیم اللہ سلامی کہ منبعث از فرط رحمت و مبنی از وفور رافت است برخوانند و بہمہ حال مشتاق
ترقیِ درجات خود شناسند الحمد للہ والمنۃ کہ آں نتیجہ عمر این بے سرو برگ مقبول دلہا است
اگر بر ہمیں طور امتداد کشید و خاطر کتابش مردم و ہجوم عوام و خاص سرد شد امید آنکہ فیض

فیضِ خدا گیرا تر شود مصرعه قبولِ خاطر و لطفِ سخن خداداد است۔ مکرر مکاتیب مرقوم بود در وصولِ آنہا تردد است کہ شما سیر بسیار طور دارید تا ایں طور سیر سلوک خوب ست و مقبولِ خاطر ہنوز وقتِ انزوا و گوشہ نشستن نیامدہ فی الحرکت برکت واقع است یارانِ شما بعضے صاحب حال شنیدہ شد آنرا کہ حالش مقام شدہ باشد و از علمِ ظاہری چاشنی داشتہ باشد و لباس صوفیانہ پوشیدہ در گوشہ ہیچ توکل نشنید خطِ تلقین اگر بنویسند جائز است و ایں امر مفوض برای شما است در ہر کہ لیاقتِ ایں امر بہ بینید اجازت بدہند اما علمِ ظاہر و توکل دور کن است برائے کمال و تکمیل ایں امر جلیل القدر از دعوت ہر کہ ساعی است بمراج السالکین را مطالعہ کنید انچہ بر ترک جلالی و جمالی نباشد او قریب الوصول و سہل الاصول باشد بگوئید تقسیمِ اوقات و توزیع مراتب خلوت و جلوت ہمہ معلوم شد لے برادر مصرعہ دل کہ روشن شد کتاب و دفترے درکار نیست ؛ گاہ چنیں و گاہ چناں چیزے نیست و خواجہ نورالدین نوشتہ بود کہ سفارشی برائے فقیر درباب انعام محبت خود بخدمتِ حضرت مرشدی بنویسند ایں سفارش ہمراہ کتابت خواجۂ مذکور نوشتہ خواہد شد بلکہ حاجتِ سفارش نیست باید کہ در اعطار محبت خویش دریغ ندارید کہ لیاقت اہلیت وار دو شما اوراخواہند نوشت کہ برائ محبتِ من تصور برزخ بسیار کردہ باش کہ محبت از تصور میخیزد انچہ از عدم عیادت حافظ فیروز عرف فقیر اللہ ایما رفتہ بود لے برادر خلق الانسان من تفاوت بعضے و بعضی چناں ہر کس بقدرِ محبتِ خویش بفیض میرسد ازیں باب باہیچکس تکرار نکنند کہ در ہزار بلکہ لک مرید دل رابہم میرسد باقی وبال حال مصرعہ بہر یک گل منتِ صد خارے باید کشید والسلام

مکتوب نود و چہارم۔ شیخ الاسلامی شاہ نظام الدین از درویشِ کلیم سلام مطالعہ نمایند درباب شاہ اسد اللہ انچہ حمقا میگویند سوائے سکوت جواب نیست کہ کلام الحمقاء یطوی ولا یروے

وعلی تقدیر روایت باید گفت حال فقیر الله خان از سه حال نیست یا مذکر است یا مؤنث است یا
خنثیٰ در شریعت امامت مذکر تجویز کرده اند این بدیهی است که مؤنث و خنثیٰ نیست پس مذکر الخ
امامت چرا نباشد و کسے را که امامت در شریعت درست باشد در طریقت نیز درست باشد آمدیم بر کراهت
وعدم کراهت این مر خارج از بحث است فرایض ولایت خاص فردے از افراد نیست وقال
اهل التصوف التدلیس من تلبس الابلیس من وسوس فقد باء بغضب الله نعوذ بالله
شما این کار زنهار نکرده باشید اگر از حسب و نسب من بد میگویند چه مضائقه است پیش خدا تعالیٰ خوب باید و دیگر چیز است

مکتوب نود و پنجم — شیخ الاسلامی شاه نظام الاسلام والمسلمین والدنیا والدین متع الله العاشقین
بطول بقائه از خاکپای درویشان کلیم سلام مطالعه فرمایند معلوم نمایند که فقیری چیزے دیگر است و شیخی
چیزے دیگر پیش ارباب عرفان آنچه قیمت دارد بے هیچ بودن قیمت دارد باقی اسم و رسم است اگر اسباب درویشی
جمع شود آن ابتلا و امتحان حضرت حق است مغرور نباید بود در فنا و بقا باید کوشید که فنا و بقا کار دارد و
هیچ و ایضاً بے تکلف باید بود اما بر نهج شریعت باید رفت جامع باید بود در شریعت و طریقت و حقیقت آنچه در شریعت
راسخ نیست ناقص است بلکه طریقت و حقیقت را و معلوم که حقیقی ندارد و مراد آنست که جامع باشد میان شریعت و طریقت و حقیقت
اے برادر در تفاوت مراتب فقرا اگر امروز خواهی که دریابی بجانب شریعت او نگاه کن که شریعت معیار است
عیار فقیر بر شریعت روشن گردد مثلاً از یک شیخ ده مرید صاحب کمال پیدا میشوند و هر یکے بحسب استعداد
خود وضعی اختیار کرد و شیخ در حق همه ظن نیکو میدارد و همچنان بخلق اگر خواهی که قبل از در آمدن
روز قیامت که پرده از روی همه کار برگیرند امروز معلوم نمائی که ازین ده کدام یکے بقرب پیش
حقتعالی تقرب دارد۔ نگاه کن که ازین ده مرید کدام یکے بشریعت آراسته هست ان شاء الله تعالیٰ
روز قیامت هم همان کس پیش قدم و بلند مرتبه خواهد بود بعضے مریدان بسبب پستی حوصلگی بعضی
اوضاع ناشایسته اختیار میکنند او از بقایای نفس است هنوز عن اصله مستاصل نشده و این معنی

مشهور است مصداق میگردد مصرعه بدنام کننده نکونامی چند + از غایب بر شاهد نظر میکند
و بسبب این فرع کج از اصل راست غافل می نشیند اما طبائع عوام برین قیاس بغایت دیرچرا
که اتحاد طریقت پیر و مرید امر شایع است حاصل سخن آنکه خود بعشق و عاشقی باید ساخت و معامله
جنگ بیشخت نباید پرداخت الحمد لله اوضاع یاران ما جمله محمود است و اگر از یکے احیاناً وقوعی واقع
شود اغماض نظر باید کرد معلوم آنکه مقتضی ما مضی اکنون یاران را باید که بالکلیه گیر فانی باشند و جنگ
مناسب طریقه نیست بیشتر باوزرے فقیر که بغایت جنگ است - اگر یارے دماغ و تکبر و خودی یکند
اولاً آنکه او یار نیست و ثانیاً آنکه فقیر هم نیست مگر عارف نکند اگر عارف شود فقیر را با شما بسیار خصوصیت
شما چرا نامهربان میدانید اگر من بر شما مهربان نباشم در دنیا کدام نور دیده دارم که برو مهربان
خواهم بود و در مکتوب شما درج بود که مردم در حق شما چیزها میگویند که تاب شنیدن ندارم کشته میشویم
لهذا تدلیس یعنی اخفا نام شما میکنم اے برادر مردم در حق فقیر آنچه میگویند فقیر از آن هزار درجه
بدتر است من عفو کردم شما هم عفو کنید اما برای خدا تدلیس نکنید که **قال اصحاب التصوف**
التدلیس للمرید من تلبیس ابلیس اگر در حق من در حسب عرف دارند معلوم حسب دارم ملای گدای
صدقه خوار عالمم چه بزرگے خود چنیم اگر در حق نسب من حرف دارند معلوم بزرگزاده نیستم از اجلاف
و ارذال هستم چه جاے بد برده است و اگر چیزے میگویند که نفس الامر است چه بلکه شادیست که کسے
در نفس الامر خوب باشد و مردم او را بد میگویند و اگر چیزے میگویند که در نفس الامر ست پس چه جاے
بد دماغ شدنست که حق میگویند و راست اے برادر چون شما را قبولیت پیدا شد مردم برائے آزار
خاطر شما که ما همچو عزیزے بزرگی را داغ کردیم این قسم کلمات آرند بے دماغ نشوید اے برادر در طریقه
بلند مرتبه آنکه فانی در شیخ بیشتر باشد و قبول بر قدر فناست اگر قبول خدا و رسول و خلق میخواهید در شیخ
فانی شوید والسلام +

مکتوب نود و ششم احوالِ آمالِ مولی المولی مولانا شاہ نظام الدین والاسلام والمسلمین
والاحسان سلمہ اللہ تعالیٰ از تغیراتے کہ موجب التزامِ شریعت و طریقت و حقیقت باشد مفتون
و محظوظ باد۔ ای برادر این نامہ مرا دستور العملِ خود شناسید و در حکمِ آں احتیاط نمائید کہ فروگذاشت
درآں مدخل نباشد کہ موجبِ افراط و تفریط نگردد و حدِّ وسط از دل بروں نرود آں احکام را
بدفعات نقل میکنم رحم اللہ من اتقی لسمیع و ہو شہید اولاً آنکہ مقصود ایصالِ خیر است و خیر
عبارت از فنار ماسویت از جمیع المسالک الی البقا بحق تعالیٰ و قیام السالک فی جمع محبۃ اللہ ایں
سعی باید کہ ہمیشہ در نظر باشد و شرح ایں را درین رقعہ نتوانم داد ثانیاً آنکہ در ایصالِ خیر امرے
مرعی نگردد کہ مدد نباشد بلکہ لنفسہ باشد کہ غولِ خمار ایں شراب دمار از روزگارِ درویش خواہد
برآورد و دیگر آنکہ تغیرِ لباس چنداں اعتبار ندارد دیماً در اواخر ہرچہ کہ پوشانند پوشند و خورد در آنرا
حظ و نصیب نباشد اما ایں کہ صوفی را از لباس فقر ننگ عار می آید عجب است کہ شمار انگے آید
آنکس کہ شما پیشِ او میروید اگر شمارا ننگ می آید عجب فقیر اید و اگر او را ننگ مے آید چرا پیشِ او میروید
و ترکِ صحبت ایں قسم مردم چرا نمیکنید ثالثاً از دحامِ خلایق مستوجب شکرِ الٰہی است ہرچند
ازدحام زیادہ شود شکرِ الٰہی بسیار بجا آرید کہ ہرکس قدر قیمت خود نیک نمیداند کہ بچہ مے آرزد
و رجوعِ خلایق محض فضل و کرمِ اوست ازیں تنگ نشوید ایں دولت ہمہ را میسر نیست رابعاً
آنکہ چوں کسے بیعت نماید بجز و بیعت اذنِ ارشاد ندہید و بر خود قیاس نکنند کہ آں لفظ آنہ
عالمِ دیگر بود خامساً آنکہ چوں قابلیت بکثرتِ ذکر و مراقبات و مشغولیات برائے خلافت رساند
اگر علمِ ظاہر داشتہ باشد مبارک است آں از امثال بنولیسند والا بگویند کہ بکار خود مشغول باشد سادساً
اینقدر دستگاہ باشد کہ جدا یا با فقیرے چند گذران توانید کرد و ہمچناں با مردم بیگانہ بیگانہ گذارند
و آنچہ مفتوح برسد با آں فقیرہا ہمراہ صرف نمایند و روزیکہ نرسد آں روز را غنیمت شمارید کہ

در فقر و فاقه تأثیرے عظیم است فهم من فهم سابقاً آنکه مسئلهٔ وحدتِ وجود را شائع بلیغ هر آشنا
و بیگانه نخواهید بر زبان آورد بلکه بعضی مریدان که استعداد فهم داشته باشند برمزِ ایما باید گفت
اگر فهم ایشان آهسته قبول کرد زیاده واضح باید گفت والا همانقدر زیاده است ثانیاً آنکه یا وضعِ
ملاقات با همه و لتمشدان اختیار کنید یا قطع ملاقات بهمه اما با بعضے ملاقات و با بعضے منافات چیزے
نیست ثالثاً آنکه صلح با هندو و مسلمان سازند و هر که ازین دو فرقه که اعتقاد بشما داشته باشند ذکر و فکر
و مراقبه و تعلیم او بگویند که ذکر بخاصیتِ خود او را برقبهٔ اسلام خواهد کشید و با غیر معتقد اگرچه سیدزاده
باشند تعلیم نباید کرد که رابطه مبنی بر اعتقاد است لے برادر مشیخت متبوعیت را میخواهد تابعیت را ممکن
تابع باشند و اهلِ دول را نباید گفت اگرچه اخلاص هم داشته باشند که در تابعیت بر وضع خود و روش
بیمانند دیگر آنکه مجلسِ سرود بطورِ ریا میکنند ازیں معنی بسیار محظوظ شدیم خوب میکنند که در مجلس علانیه
شهرت است اما اگر گرمی هست و مقصد گرمی است و اگر تقاضای وقت علانیه باشد آنرا هم اذن است
دیگر آنکه با مخلصانِ صحبت تعلیم و ادب و هیبت نگاه دارید که صحبتِ انبیا با اصحاب چنان بودے
برادر مشغولی با خدا تعالی مقصود است و آنکه مقصود غیر این دولتِ عظمی و سعادتِ کبری است
آن مدعی است فقیر حقیقت نیست که اطلاق فقیر بروے مجازیست من وجه شیخ علیه الرحمة
معتقد علیه این امر بوده اند اگر عزیزے از یارانِ من بریں نمط نه ایستد گویا یارِ من نیست اما چون
تعبیه مقبول است اگر بعد سفاهتی و لغزشے پائے توبه درمیان آید التائب من الذنب کمن لا ذنب
له عذر خواهِ اوست هر کرا از یارانِ خود اذن دهند مبالغه در احیاے سنت ـ و اماتتِ بدعت خواهند نمود

مکتوب نود و هفتم شیخ الاسلامی شاه نظام الحق والشرع والدنیا والدین سلمه الله علی
رؤس الطالبین از درویش کلیم الله بصره بعیوب نفسه سلام مطالعه نماید ملاطفهٔ نمایق رسید
مضامینِ مکاتیب معلوم شد آنچه گفتگوے شاهِ ضیاء الدین و مرزا یار بیگ و حقائق دیگر

که مرقوم بود بوقوع انجامید موقع وصواب نمود اے برادر نیک تخم بر جبلتے پیدا میشود هر یک بنوعی
و رنگے همه یکسان نیستند آنچه مرقوم بود که یاران میگویند که بما شغلها بسیار رسیده و بشاه ضیاء الدین هم
این حروف ممنوع نیست چه فقیر همه معمولات خود را نسخه کشکول ساخته آن را بهر کس رسانیده
بیک وتیره۔ وقطع نظر ازیں بتقدیر تسلیم از آن کم شغل عالمی را روشن کردید و یاران باوجود آنهمه
کثرت اند واشتغال۔ عالمی را بدظن کردند لیں این قلت از آن کثرت به است وآنچه مرقوم بود که صحبت
با دولتمندان نمیتوانم داشت الحق صواب همین است دیگر چون دولتمندان صحبت میکنند از ایشان
مترصد و مترقب وجد و حال نشده باشید که اینها گرد افکار میگردند که منشاء شوق وحالت و وجد آنست
اینها را معذور باید داشت و تکالیف وسفارشهاے شاقه اگر از وسعت ایشان خارج باشد نباید داد و
اوقات را معمور بذکر جهر و مجلس سماع دارید ووقتی را مقرر کنید که در آن مراقبه نموده باشید ونقشبندیه
یاران را حاضر ساخته باشند ذکر جهر براے مبتدی است و مراقبه براے منتهی شما هم اکثر اوقات بمراقبه
باشید وحضوری کرده باشید۔ مقرر آن برادر باشد که ملاقات امراء و سلاطین اگر براے نفس خود
باشد یا براے جیفهٔ دنیا باشد لعنت خدا براو باد که این کار شیطانی است نه رحمانی واگر براے آن باشد
که براے غریب عاجزی نفع تواند رساند خود عین مسلمانی ورحمانی است اگر خود بخانهٔ امیر و سلطان
نمیروید راه خط وکتابت مفتوح سازید که در سلف وخلف انیمعنی بود و هیچکس منکر نشود این سخن بغایت
دقیق است فهم من فهم وغفل من غفل و این سلوک را هم قابلیت باید مصرعه نه هر که سر بتراشد قلندری داند
مکتوب نود و هشتم۔ آنچه از ناهنجاری بعضی اهلِ دل که بوسیم فساد اعتقاد متصف اند نوشته بودید عجیب
غریب نمود چه اعتقاد این مرد موجب تعجب غرائب که این گروه مجهول اند بر مفاسد اعتقاد زنهار
این گروه را مرید نباید دانست در اصول این امامیه مقرر شده که ولایت منحصر بر ائمه بود پس توجه شان
بمشائخ بغرض از اغراض دنیوی خواهد بود ولیس لا هذا اطلاق اسم ارادت درین گروه مجاز هم

ستعارف نیست بلکہ حقیقت مہجور است شما باین گروہ یاری ونعم سلوک مے کردہ باشید وہرگز
ذکرِ مذاہب درمیان نیارید واگر تفصیل حکم سوال کنند بہا امکن تبصریح ہیچ امرے مبادرت نباید کرد
این درصورتے ہست کہ آمد ورفتِ او مستمر نفع نبدہ از بندگانِ خدای تعالیٰ باشد واگر مردک لاخیر باشد
بنوعی مہجور از مجلس باید ساخت وبا دیگران صحبت بتربیت بہدایت ووصول بمراتب بروشنی باید
کرد الحاصل با دولتمندان مدد در معاش باید کرد وعاجزان را مدد در معاد ودر رقیمہ مکتوب بود کہ اکنون
طعام پختہ قبول خواہم کرد ہر قدر کہ باشد این خوب ست وطعام پختہ ذخیرہ نتواند شد خواجہ نورالدین
از نجبتہ بنیاد وعریضہ مشتمل طلب محبت پیر ارسال داشتہ بودند چون طلب ومحبت شما بود وبسیار
خوش شدم کہ استعداد بلند دارد وقابلیت او از طلب ومعلوم میشود وسفارشی خواستہ ہمین سفارش
آنست کہ بمراقبہ تصورِ صورت وحقیقتِ خود ارشاد فرمایند کہ محبت را زیادہ کند دیگر آنچہ اطبا
میخواہند کہ شما را در دفع بادہ ودنبل دلالت بازدواج ونکاح میکنند باید دانست کہ ازدواج
اگرچہ نافع است ہیچیان اذیت بیشتر بسبب نفع ناممکن باشد اصلاح دموی بفصد وحجامت
وجلاب وتنقیہ از ہر قسم کہ باشد باید کرد اگرچہ نکاح ہم تنقیہ است اما خالی از بلاے نیست حضرت
بشر حافی را قدس سرہ پرسیدند کہ نکاح سنت است چرا ترک کردی گفت **شغلنی الفرض**
عن السنن جمعیت فقر را از فرائض است بر تقدیر این کہ ضرورت داعی باشد والضرورة
تبیح المحظورات واہی درم خریدہ بہ از خاتون مدمغ وبعضی وصف کنند کہ این خاتون نجابت
غریب دارد ہرگز اعتبار نباید کرد شکستہ لب خاتون رتبہ برابری وسویت پیدا میکند وموجب
ایذا میگردد آرے گاہ باشد بحسب اتفاق ہمچنین خاتون افتد واین نادر ہست دیگر اخلاص با
شیخ خود ہر کہ دارد دور از ہیچ نیست والسلام اصل در این است کہ چون فقیرے شہرت پیدا
میکند عیب جویان وعیب بینان برائے آزارِ خاطر او فکرہا میکنند ومیخواہند کہ رونق بازار او

بر وو وآں معترزاز کاوش ایشاں محقق شود ایں نمیدانند واللہ متم نورہ ولو کرہ المشرکون
سلطان نظام الدین اولیا را مردم بر سر منبر دشنام میدادند و حضرت سلطان جیو درآں
مجلس حاضر می بودند روزے کار از حد گذشت بعضی یاراں شکایت بخدمت حضرت آوردند کہ
زیادہ ازیں تاب نداریم کہ ذم حضرت بر سر منبر بشنویم ما کشتہ خواہیم شد حضرت فرمودند کہ قوم ما را میگویند
ما عفو کردیم شما طفیل عفو ما نیز عفو کنید و ایں رباعی بر زبان مبارک راندند۔ رباعی

ہر کہ ما را رنجہ سازد راحتش بسیار باد		ہر کہ ما را یار نبود ایزد او را یار باد
ہر کہ خارے افگند در راہ ما از دشمنی		ہر گلے کز باغ عمرش بشگفد بے خار باد

اگر نیکیم از شما ایم و اگر بدیم از شما ایم اینقدر میدانیم بیقین کہ مستحق اہانت بسیار ایم لیکن شکر
خدا میکنیم کہ مردم رحم کردہ اہانت کم میکنند دنیا و اہل دنیا و حطام دنیا و کاروبار دنیا معلوم در راہ
بذل مال و جاہ و جان باید کرد ایں عادت مستمر است بیت ما مخی للہ والرسول معاً من
لسان الورے فکیف انا برائے غیرت خود شیخ محمد را بنام دیگر یاد نباید کرد دیگر بسیر کور در شہر
در آمد و بخانہ مشائخ رفت و نذرہائے نیک گذرانید بعد روزے چند ماہ بدست مغلے زری فرستاد تخمیناً
صد خواہد بود در آں وقت بروے آفت ضبط اشتہا شدہ بود نفس مرا خوش نیامد کہ خود دنیا دار زر
بفرستد قبول نکردم گفتم شما در تعب و ما از قبول کنیم انشاء اللہ تعالیٰ چوں شما را فرح حاصل شود
قبول خواہیم کرد بعد از آں فرح حاصل شد خود آمد اما معنی ارادت در وے یافتم اینقدر ہست کہ ظنے
فی الجملہ دارد والسلام ✤

مکتوب نود و نہم۔ نظام الاسلام والمسلمین را از درویش کلیم اللہ دعا و سلام برسد انتہا
آنکہ یک قطعہ کتابت بمضمون آنکہ چند قاب طعام اعظم شاہ فرستادہ و شما قبول نکردید و برائے
درویشاں نیز قبول نکردید۔ و منع ذکر جہر در مسجد۔ حق ایں است کہ شما ہم خوب کردید و ہم خوب
کرد خوبی شما ظاہر است کہ طعام ظلمہ خوردن چہ نافع است اگرچہ فقرا برائے مصلحت قبول
ہمچنیں چیزہا کردہ اند بعد از آں بصاحب مخمصہ دادہ اند کہ بر وحلال حرام ہیشود و خوبی او

آنست که علماء ذکر جهر در مسجد منع کرده اند وقت شام اگر مردم بنوافل اوّابین وغیر ذالک مقید نشوند
پس درینوقت ذکر جهر چرا سه صد کس یا دوصد کس باید کرد واکثر علماء دراصل ذکر جهر اختلاف
دارند چه جاے در مسجد جامع بوقت نوافل با اینهمه مردم وسبب منع علماء انیست که نماز افضل از
ذکر مجرد که ذکر عام است وصلوٰة خاص چه در نماز ذکر است و در ذکر نماز نیست پس از ذکر جهر
وقت مصلیان پریشان میشوند بنا برآن ذاکران جهر را منع باید کرد که وقت آنها پریشان نکنند و
شمار آن پس نبود که در زمان غازی الدین خان مغلی صوفی را دُرّه زد برائے همین ذکر جهر در مسجد
ذکر جهر در خرابه و ویرانه باید کرد و نه در معموره خصوص در مسجد - دیگر بدانید که بادشاه هندوستان
از اولادِ امیر تیمور است و امیر تیمور ارادت بخدمت شاه نقشبند میداشت این تورانیان قاطبةً
وکلهم اجمعون منسلک سلسلهٔ نقشبندیه اند و هیچ سلسله دیگر را وزن نمی نهند عجب ست که
شمار این سلسله هم رسیده است و شما جاری نمی سازید و رواج نمی دهید فعلی هذا اصلاح و رأی
فقیر آنست که غلو در سرود و سماع خوب نیست که این امر مختلف فیه است و غلو در مراقبه خوب است
که متفق جمیع سلاسل است پس بعد از نماز فجر با جمع یاران تا وقت اشراق مراقبه باید کرد و
بعد از مغرب تا عشاء مراقب باید ماند وقت ظهر و عصر اگر توفیق باشند باز مراقبه باید کرد و روز شنبه
تمام روز مراقب باید ماند و مجلس ذکر منحصر در شب جمع باید داشت و مجلس سماع در یکے روز از ایام
هفته مقرر باید ساخت و یاران را ذوق و شوق چنانچه در ذکر جهر و سماع میشود همچنان ذوق و شوق
و محویت و بیخودی در مراقبه هم پیدا گردد ۵ تو مباش اصلا کمال این ست و بس + رو در و گم
شو وصال این است و بس - بیشتر اوقات در مراقبه باید بود و حلقهٔ مراقبه وسیع از حلقهٔ سماع
باید کرد شریعت را احکام باید نمود حضرت خواجه قطب الدین بختیار کاکی بغایت مشغول بمراقبه
بودند اے عزیز در مراقبهٔ بزرگان مکمل را حالتے بهم رسیده که بیگانگان فوت پنداشتند قصد
تجهیز و تکفین کرده اند تا پانزده روز بیهوش محض مانده اند این بودهاے سماع و سرود نیست
این مراقبه بجوے نمی ارزد - یاران اهل علم را درس تفسیر و حدیث و عبادات و فقه در میان [illegible]

وعصر و بعد از صبح بگویند و اہلِ شوق کہ اندکے بعلم آشنا باشند درس لمعات و لوائح و امثالِ آں
بہر حال مراتبِ تمکین بہ از مراتبِ تلوین است و آخر شبہا بعد از نماز تہجد بمراقبہ نشستن بہ از
ذکر جہر کہ مشوش خلوت اللہ باشد کہ مراقبہ احتمال ہا ندارد و تجلات ذکر جہر۔ آرے در ریا یا نہادن ذکر جہر
لطفے دارد و درسِ نسخہائے سلوک و سیر مشائخ اللہ مطالعہ باید کرد خاصہ تذکرۃ الاولیاء شیخ فرید الدین
عطار و نفحات الانس مولانا جامی و منازل السائرین و رشحات نقشبندیہ و امثال ذلک باقی
ماند ملاقاتِ دولتمنداں مسنون آنست کہ بہمہ ملاقات باید کرد و اگر دل نمیخواہد اختیار است ترک کنید
ایں ہم طور است بزرگاں چنیں ہم کردہ اند مقصودِ من ازیں تطویلات آنست کہ اغراض خواص
و عام را بر شیخی شما جا نباشد یارانے را کہ خلافت بدہند بگوئید بمار قیمہ برنگارند کہ از فحوای سخن
و رقم ایشاں علم و کمالِ ایشاں معلوم خواہد شد و حقیقتِ باطن نیز و السلام علی عبادہ الذین اصطفے
مکتوب صدم۔ بخدمت شاہِ نظام الدین و الدنیا سلام فقیر رسانند و ایں سخن ہرگز بلا حضور
کسے مذکور نکردہ باشند کہ ما قائلیم با خفاء آں الا اعلیٰ من القیٰ السمع و ہو شہید و صلی اللہ علیٰ سیدنا
محمد و آلہ اجمعین و آنچہ مرقوم بود کہ اگر ذات بحت در دیدن نمی آید پس حیاتِ عشاق عبث است
اے درویش حیاتِ عشاق عبث نیست حیاتِ او برائے عدم دید ما سوی ہست و چوں ایں امر
عظیم حاصل شد ہمہ مراد در کنارِ او نہادند و آنکہ محبت را الصورتے و تشبیہی و تنزیہی تصور
کنی افاداتِ بحت نماند و آنچہ مبعوثِ تست ہیچ تو است ہرچہ باشد ایں اصل را مقرر داں
و بر گفتۂ بیخبراں قباحت شناس بے صفت و بے رنگ بے قید بود و بے کیفیت و کمیت باش والسلام
مکتوب صد و یکم۔ درویش نظام الدین مقتدای اہلِ عشاق باد خاکپاے درویشاں
کلیم اللہ سلام میرساند اے عاشقِ صادق بدانکہ از رجوعِ خلایق و کثرتِ مریداں خود را گم
نخواہی کرد کہ در دنیا قیمت دارد عشقِ الٰہی کہ بیرا ایں قیمت دارد باقی ہمہ تسویلاتِ نفس است
باید کرد کہ روز بروز عشقِ الٰہی افزوں شود ہرگز ریا و عجب را مدخل نباشد و شکستگے زیادہ شود و سوائے
دو خادم تا لثی را نگاہ ندارید و آنچہ از غیب میرسد از و نصیب خود و خادمانِ خود جدا کنید و ما بقی کہ

فاضل باشد آنزا وقتِ شام ہر قدر عزیزاں کہ وارد شوند بیشِ آنہا باید داشت درویشی کہ ضلوتخانہ
ندارد زندگانی ندارد واگر حق پرسید چنانچہ درزن کردن بے آرامی است ہمچناں بوجود چشتی
آرام است والسلام ؛

مکتوب صد و دوم ۔ شیخ الاسلام والمسلمین نظام الدین اعلی اللہ درجۃً فی مراتب التوحید
واتصال طریق العشق والتفرید از خادمِ درویشان کلیم سلام موصول است اے درویش
مہما امکن در اعلاء کلمۃ الحق وایصال فیض من اللہ الی العبد و فی اللہ و باللہ مقصر نخواہند بود
مدتیست کہ مراسلہ شما بما رسیدہ مرقوم بود کہ از پیر کانو متوجہ بشما میخواہم کہ شوم اے درویش بحمد اللہ
کہ مصلحتِ این کارِ شما نیکو میدانید کہ ہرچہ میگوئید خوب خواہد بود اینقدر باید کہ نیتِ فاعل بر فعلِ خیر
میباید کہ نیت المرء خیر من عملہ دنیا واسبابِ دنیا ہیچ در ہیچ است ہرچہ برائے حق است خیر است
باقی ہمہ شر شہرت وقبولِ خلق اعتبار ندارد خدا تعالی ہیچ مسلمانے را بایں بلا مبتلا نکند مرقوم بود
کہ ذکرِ جہر با یاراں در خانہ موضع دیگر میکنم اے درویش بیخود در ذکر ہولی باید شد کہ بیخودی نشان
فناء فنا ست بعد ازآں بقا ست در ہر ذکرے وشغلے و مراقبہ کہ بیخود نمی شود در حسابِ شمار
این فن بیکار است اے درویش طریقۂ عجیبۂ دیگر است میخواہم کہ آنرا بخلق رسانند فی الواقع
بس نادر است امید کہ معمولِ شما افتد و عالمگیر شود آں اینست کہ بعد نماز فجر حلقہ کنید ہر چند
زیادہ مردم باشند بہتر و فقیر و غنی و عالم و جاہل ہر کہ باشد داخل حلقہ شود و مراقب نشینند و چشم
فراہم آرند و شما نیز چشم فراہم آرید واز چشمِ دل بقوت اسمِ ذات متوجہ دل مقابل باید شد کہ فیض مقابل
زیادہ میرسد از آنجا معلوم میشود المقابلۃ خیر من المقارنۃ وگاہ گاہ متوجہ اصحاب یمین اصحاب یسار باید شد و با
بصورتِ اسمِ ذات در دل خود تصرف باید کرد کہ این تیغ جہ در دل مقابل کہ تربیتِ او منظور و مختار افتادہ طور
این تصرف در مقابل بحسب صفائی دل و خواہد شد مثلاً کسیکہ صفائی دل بسیار دارد و بیہوش و بے خود
شدہ بیفتد و غلطاں غلطاں شوق و بیقراری نماید باید کہ اہلِ حلقہ آں نیز دارند و نگذارند
کسے ہرچہ خود بکند اگر کسے خارج از حلقہ رعایت حالش بکنند روا است و کسیکہ صفائی قلب

کم دارد بیهوش افتاده خواهد ماند و آنکه ازین هم کم دارد فی الجمله بیهوش و بیخود و فی الجمله باهوش
خواهد بود این حلقه را حلقه همان میگوئیم که فی جلاله و جماله و فی مطالعة ذاته نه درین طریقه ذکر جهر است
نه سرود که هر دو امر مختلف فیه است و توجه الی الله سبحانه متفق علیه جمیع مذاهب - همدرین طریقه
مشرب نقشبندیه است و هم مشرب چشتیه و هم مشرب قادریه رزقنا الله و ایاکم ایصال هذا
الطریق الی خلائق الله محبت فی الله و یاران را درود نوشته ام که مواظبت نماید درود انیست
شما هم بهمه محبان خود میفرموده باشند که بسیار مقبول است و آثار ظاهر میشود و صحبت حضرت میسر
می آید چون از ذکر و درود مستمر میشود و بسم الله الرحمن الرحیم اللهم صل وسلم علی محمد تعینک الاقدم
والمظهر الاتم لاسمک الاعظم بعد تجلیات ذاتک و تعینات صفاتک و علی اله ذالک ۔

مکتوب صد و سوم - شیخ الاسلامی شاه نظام الحق والشرع والدنیا والدین سلمه الله تعالی
بخاطر فقیر مے گذرد چنانچه ایام هفته توزیع و تقسیم یافته است بمجالس ذکر و مجالس سماع همچنان
قسمی مقرر شود برای مراقبه بطور نقشبندیه که همه اصحاب سلاسل را فیض باشد بلکه اول و آخر
هر روز بشغل توجه و مراقبه معمور باشید که شغل مراقبه مقبول هر سلسله است بخلاف سماع و ذکر جهر
که طائفه از ارباب شریعت و برخی از اصحاب طریقت درین دوام خلاف دارند قطع نظر مراقبه
متفق علیه هر سلاسل است و کیفیت بیخودی و غیب و وجد در مراقبه حاصل است طور مراقبه را
بهر قسمے که مقرر سازند بهمه یاران خود بنویسند که مروج شود که مردم را
نفع زیاده شود - دیگر در روز ذکر جهر یا حی یا قیوم همه مردمان مجلس با شیخ استاده شده ذکر نمایند
که بسیار نافع است سند ذکر یا حی یا قیوم آنست که همه استاده شد ضرب یا حی بر صحیفه دل زنند و در رکوع
رسند و بذکر یا قیوم باز استاده شوند و دستها بایکدیگر سباک نمایند نقل خط حضرت یحیی المدنی که باو [illegible]
نوشته اند نسبت از جانب شیخ یحیی سلام برسد از آنجا که سماع قوت صبا لحانست منع کردن را هم وجهی ندارد والسلام

مکتوب صد و چهارم - هو الملیک الحمد لله علی کل حال والصلوة علی مولاه محمد والوصل بالعدد و
الاصال و علی آله و اصحابه ما خطر فی البال و طالبه فی الفراق اما بعد نموده می آید که برادر دینی

ومحب یقینی الصادق المصدوق فی الشوق الناہج الحب الذوق نظام الدین و آنچہ از کاتب الحروف
در سلوک طریق وداد یافته و بآن معامله نموده و مآلِ آں امر گشته باو وانسته که از روے رحمت و شفقت
علی عباد اللہ بمستحقانِ ایں طریق رسانند لیکن بطبیکہ عنوانِ ظاہرِ خود را از وسمۂ شریعت و ید بیضائے
ہنر دن داشته باشند و مرا و دت ابنائے دنیا نه نمایند و انزوا و تجرید و تفرید شعار خود نمایند که اگر ایں چنیں
یابند آنچه بر من اعتماد نمایند و من اللہ النصر و علیه التکلان ولا حول ولا قوۃ الا باللہ العلی العظیم
التماس آنکه چوں اندیشۂ سالک از ہجوم خطرات مستغرق گردد و بلاحول گفتن و معوذتین هم از دل
کمی نه پذیرد و از معالجه آں در ماندہ چه علاج کند امید که از روی شفقت معالجه سریع الاثر درین
باب زدۂ کلک عطوفت گردانند۔ جواب تجدیدِ وضو کند و اگر غسل میسر شود بهتر۔ دو رکعت نماز
ادا کرده بسجده نهد و ایں دعا در یک نفس یک مرتبه اگر تواند سه بار بخواند یا مقلب القلوب و
الابصار ثبت قلبی علی دینک یعنی ای بر گردانندہ دلہا و بصرہا ثابت دار دل مرا بر دین خود چوں
خطرہ بر مرکب نفس سوار شده در دل جولاں میکند اگر انس نفس بذکر اللہ کند بسیار کم شود
و حاصل آنست که مولوی قدس سره میفرماید بیت پور بند و سوء عشق ہست و بس + ورنہ کے
وسواس را بست است کس + والسلام +

مکتوب صد و پنجم۔ شاه نظام الملة والدین والاسلام والمسلمین زین اللہ تعالی بوجود
شریف سالک الفقرا الی یوم الدین از فقیر کلیم اللہ سلام خوانند و بهمه حال مشتاقِ خود دانند
الحمد للہ که ایں نقش خاطر خواه نشست و قرعه توفیق ایصالِ فیوضاتِ الٰہی بنامِ آں نیکنام
درگاہِ الٰہی زدند ذالک فضل اللہ یؤتیه من یشاء واللہ ذو الفضل العظیم شکر ایں نعمت را
مرا از شما بیشتر باید کرد اما اے برادر سعی مبذولِ آں سازند که فیض باکثر مردم متعدی شود
هر که فی الجمله صلاح داشته باشد از و دریغ ندارند و در بنائے آں نباشند که اللہ تعالی تاثیر خواهد کرد
مرزا محمد رحیم بیگ یک گلابی گلاب آورده ملاقات ایں بے ہیچ نموده اند کے از حلویات و نبات تبرکا
داده شد جوانِ سعادتمند از شغل احمد بیگ بیشتر از مرزا رحیم بیگ بنظر آمد و العلم عند اللہ و اگر

با یاران خود در خلوت مخصوص خود شنیده باشند که امروز قدر راگ مشائخ نمی شناسند و آداب را
رعایت نمیکنند و قصداً این طرف نکنند بلکه در لشکر این طریق را شائع سازند و بمردم رسانند والسلام
مکتوب صد و ششم۔ الحمد للہ والسلام علی عبادہ الذین اصطفے اما بعد محبۃ اللہ حقاً و محبۃ الفقراء حقاً
و محبۃ غیرہم فی اللہ حقاً مولانا نظام العشق و الشوق والدین از فقیر کلیم اللہ سلام خوانند و پیوستہ
ناظر احوال خویش دانند کتابت سامی باندر که مرسول بود بدست شیخ عبد القادر رسید بهجت انجامید
باید که کتابت پے در پے بنویسند و موقوف بر چیزے ندارند خبر آمدن شما مرزا جعفر بیگ میگفت اما معلوم
نیست که اکنون چه بخاطر رسیده اگر قصد ہمراہی میاں شیخ جیو بزیارت حرمین الشریفین باشد و جہے
دارد و اگر اتفاق نیفتد خود این طرف بیایند اللہ تعالی با خود دارد آنقدر که بنجو د سازد والسلام
میاں محمد تقی از کم صحبتی شما ہیچ تفاوت نکردند بحال ایشاں متوجہ خواہند ماند والسلام
مکتوب صد و ہفتم۔ فضائل و کمالات دستگاہ عوارف و معارف پناہ مولانا نظام الدنیا و
الدین مخصوص سلام فقیر خاکپاے درویشاں کلیم اللہ بعد از شرح شوق آنکہ معلوم شد که
شما را منصب درویشی از دیوان حضرت واہب العطایا که مالک الملک حقیقی است عنایت گشتہ
دلیل بریں آنکہ از فضل الٰہی شما را محبت دنیا و اہل دنیا و اہل آن نماندہ اللّٰھم زد و لا تنقص لیکن
کار استقامت دارد اگر شما را استقامت دہند کمال فقر دادہ باشند بعجالۃ الوقت این دو کلمہ وقت شب
نوشتہ شد از دواج موجب تشویش است و آن آب و تاب اوقات و صفائی باطن و طمطراق و استغنا
نمیماند الا ما شاء اللہ تجرید ظاہر وسیلہ تجرید باطن است مہما آنکہ اگر تجرید ظاہر را از دست نباید داد
و اگر ضرور و لابد باشد که بہ ہیچ وجہ از و گزیر نباشد داہی اختیار باید کرد قالوا البکر خیر من الثیب
زیرا که الا نہا تعلم شیئاً من الفنون الموجبہ لاضاعۃ اوقات الفقیر الصوفی و اما الثیب فانہا تعود تجہر الی
اضاعتہا و اگر او میسر نیاید برای تعفف اگر از دواج کنید باید که دختر کسے باید خواست که در اصالت و نجابت
معروف بود و در رتبہ دنیاوی یکدرجہ کم که آسودگی در ین است فقیر شما را در اول تحصیل علم از دواج
کردہ بود قبل از فراغ علم از ایں بار فارغ شدہ اکنون داہی خریدہ آزاد کردہ [illegible] نکاح شرعی

می آرد که آرام یافته ام عیب شما عیب ماست عیب فرزند عیب پدر است بعد تجربه به عقد خواهند بست والا
مناسب شان شما نیست و در کنیزک اگر قدرت نباشد که همه غوغا خواهد شد بخلاف آنکه قبیلهٔ کلان مسکنند
مصرعه مردیت بیازمای و آنگهی زن کن - آزمایش همین راه خوبست بعد از آن خود احتیاج شرعی
تمایند بگرانند که بسبب عرف و عادت کسی از حرم آنرا نخواهد - نمی بینید که مادر اسمعیل چه بود و مادر حضرت
زین العابدین رضی چه بود و مادر امام باقر رضی چه بود و مادر امام جعفر صادق رضی چه بود همه حرم خریده بودند والسلام

مکتوب صد و هشتم - محبت اطوار خواجه دیارام از یاد حق بآرام تمام باشند قبل ازین نمیقه ارسال
این طرف نموده بودند یکی از دوستان شاه نظام الحق والدین رسانید و ازین طرف جواب
مکرر رفته قاصدان نامه بر راچه توان کرد والسلام ؁

مکتوب صد و نهم در جواب مکتوب سید محمد درج شده شهود آنکه بحکم اصیب فالزم جوب باین فیض
که طریق عشق و محبت است فایض گشته اید باید که در ترقی این کار بکوشید و ازین قطره دریا ها بنوشید
الحمد لله علی ذلک که ارث آبای کرام بآن وارث علی الاستحقاق اند که از پیش رسیده بکوشش استیفا
همه توانکرد والسلام مصرعه دلا بسوز که سوز تو کارها دارد الدنیا یوم ولنا فیها صوم بهر نهج که میگذرد
شاد باید بود که اگر هوا میسر گردد از آن سود در وازها بند شوند ؎ لا شک این ترک هوا تلخی ده است
لیکن از تلخی بعد حق به است ؛ الله بخود دارد واللسان منه الانسان منه اباه والسلام

مکتوب صد و دهم درویش عبدالرشید معلوم نماید که مینار حقیقت طریقت است و مینار طریقت شریعت
آنکه در چشم او جمال شریعت بیش بود طریقت و حقیقت اتم و اکمل بود و علامت وصول بدرجهٔ حقیقت
اینست که روز بروز آناً فاناً سالک در شریعت قدم راسخ گردد و این ملحدان که شریعت را از دست داده
کلام لاطائل ملحدانه بسبب گدائی و لقمهٔ چرب نموده به متشرعان طعنهٔ بی حقیقتی میزنند تعزیر کردنی اند
که همه توحید ایشان بی معنی است و بی لطفی قالی است بی حال زنهار در صحبت همچنین حمقا نخواهند نشست
و کلام توحید از همچو بیدینان نخواهند شنید آنرا که آناً فاناً در شریعت توفیق رفیق گردد لمحه بعد لمحه و لحظه بعد لحظه
حال تنگرف که مقبول کتاب الله تعالی و سنت رسول الله علیه وسلم پدید آید و روازنا سوی الله الی ما ورای الورا

آرے سخن او و نقل او دیده و شنیده حال و مقال باید ساخت بدانکه کنهِ غیب الغیب تعالیٰ شانه مدرک
هیچ نبی و ولی نتواند شد انبیا و رسل و اولیا اکمل و عوام و خواص البشر و ملک در عدم ادراک این مرتبه
برابر اند و یحذرکم الله نفسه و الله رؤف بالعباد ۵ عنقا شکار کس نشود دام باز چین + که اینجا همیشه باد بدست
است دام را ۵ صدیق اکبر رضی از این مرتبه خبر می دهد که العجز عن درک الادراک ادراک طلب این ادراک درین
مرتبه بپیش محققان عدم ادراک ست و بس بعضی از کمال تحقیق سخن بجای رسانیده اند که کنهِ ذات در علم
حضرت جل شانه و عز برهانه هم نیست زیرا که کنهِ ذات اطلاق اصلی دارد و علم لامحاله اگرچه علم مطلق باشد هم تعینست
لازم آید و مطلق حقیقی برداشتِ احاطه نمیکند اگرچه این احاطه هم مطلق باشد زیرا که خالی از احاطه نیست
پس چون اطلاق کنهِ ذات از علم حق بیرون باشد از علم ملک نبی معلوم ۵ کس ندانست که منزلگه آن یار کجاست
اینقدر هست که بانگ جرسے مے آید ۵ میدانی که آن بانگ جرس چیست آن بانگ جرس شیون تنزلات ست
و اثبات حضرتِ وجود مطلق که در مراتب کیانی و الٰهی این سخن را نیکو دریاب که خود مبدا را اصل کار ست
اگر گوئی وجود مطلق هرگز مدرک نشود و آنچه در حیزِ ادراک می آید نیست مگر حادث و صورت ذهنی - و آنچه تراشیده
اوست همه حادث است پس چه معنی دارد نقل ایشان شهود ذات و تجلی ذات و محبت ذات و معرفت ذات
اے درویش معنی این کلمات آنیست که چون سالک از امور درایت ذات غایب بود این غیب شهود ذات است
و عدم شناسائی ماورای شناسائی ذات لیس قاعده کاینه نمود هم فقس علی هذا القیاس نه آنکه چیزی محسوس و
معقول و منظور و مذهون معلوم سالک میگردد و شهود و تجلی او و معرفت او و شهود ذات و تجلی ذات و محبت
ذات و معرفت ذات تعالی الله عما یقولون علوا کبیرا اے جان آنچه در سخن تو آمده تراشیده سخن گشت تو
افتعبدون ما تنحتون نشنیده مگر چون این مقدمات معلوم کردی و بالاجمال که تفصیل آن درین رق نگنجد
بدانکه سالک را در مراقبه عبور با نوار افتد و استاده شدن و قانع بر آن شدن از کمال فطرتی است بلکه نفی آن
کردن و متوجه بحضرت غیب هویت گشتن نشان سعادت - یا صورت درمیان ست خواه صورت ارواحی یا صورت
مثالی یا صورت اشیائی یا صورت لطیف یا صورت کثیف یا نوری ملون یا غیر ملوات یا ظلمات یا نمرد یا غیر ذالک
یقین بدان که ترا نصیبه از محویت و محاق و طمس تام نشده آری اگر بسبب جهد بلاکیف رسی که اینجا طمس محض و

وطس بحث باشد دانم که بهره مند گشتی و تفصیل این مرتبه در سایر مراتب الٰہی و کیانی باید شناخت خصوصاً
در حضرتِ انسان که جامع جمیع مراتب و شیون است و باللہ التوفیق کاغذ نامه با تمام رسید و السلام
مکتوب صد و یازدهم۔ شاہ فقیر اللہ بعد سلام معلوم باد که شمار اتو کرہای عمدہ بهم رسیدند انا قبول نکردید
وطورِ توکل و فقر را از دست نداد بد خوب کردید می باید که وضع را بهر حال انجام تا لب گور باید کرد و اینکه فتوح
رسد آن فتوح لا یرد از غیب هرچه رسد بے عیب است غرض از حقتعالی اگر باید خواست آن باید خواست
که هرگز نباید خواست تا خواسته درمیان است مپندارید که چه درمیان است سخن از وادی دیگر میگویم و السلام
مکتوب صد و دوازدهم شاہ علیم اللہ بعد سلام معلوم باد بهتر آنست که در خانه هیچ نه بخته باشید و چون نسبت
این مرد میان آید در آن نقابت و اسامی اصحابِ سلاسل بدستِ خود نوشته و سپارید چه اول الاخرقهٔ قادریه خرقهٔ
چشتیه و بعده آسپلن نقشبندیه چادر قادریه است۔ دیگر همچنین سنتِ مشائخ جاری شده که اقسام اقسام مریدان
بهم میرسد بعضی بطوری و بعضی بطوری۔ دیگر اختلاف امت همه رحمت است اگر موافق شریعت و طریقت
باشد و الاضلالت و السلام علیکم و علی من لدیکم ؎
مکتوب صد و سیزدهم۔ مقبولِ اہل اللہ محمد علی سلمہ اللہ دولتِ محمدی در ترقی و تزاید باد اعزاز استماع جریان فیض
وگرمی یاران شب یازدهم هر ماه زنده داشتن دلِ مسکین حزین نهایت خوش ٥ اے وقتِ تو خوش که
وقتِ ما خوش کردی۔ حقتعالی غرضِ شما اداکند که لقمهٔ توکل بخورند که لقمهٔ توکل مزهٔ خاص دارد تا آنکه این
دولت بدست آید کارخانهٔ صحبت و عشق جاری دارند و اگر دریاری تربیت ببینند اجازت داده باطراف و اکناف
بفرستید که علم عشق محیطِ کائنات گردد و السلام
مکتوب صد و چهاردهم۔ حقایق و معارف آگاه شاہ محمد علی سلام خوانند الحمد للہ که وضعِ شما مقبولِ اہل اللہ است
سلسله را جاری دارند و اجازت از مستحقِ اجازت دریغ ندارند بهترین اوضاع توکل است انشاء اللہ اسم روشن
خواهد شد غلام محی الدین را توکل بفرمایید و مستقل در داشتن ۲۸ صفر که روز مجلس وفات حضرت شیخ یحیی المدنی
است فرمایند شما از دهم کرده باشید انشاء اللہ ایشان را هم اسباب میسر خواهد شد حالِ فقیر انیست که پنجه چپ
بر کفِ دستِ چپ خوب نمی نشیند و زانوی راست وقتِ رفتار لنگے میکند سن بهفتاد و نه رسیده چند

دمے باقی اگر باشد دریادِ مولیٰ کہ اولیٰ است بگذرد والسلام

مکتوب صد و چہاردہم۔ باعز اخوان الصفا و خلان الوفا شیخ محمد علی رسانند او سبحانہ تعالیٰ جل شانہٗ از قرض مخلوق رہائی بخشیدہ باداے قرضِ خود توفیق خیر رفیق سازاد گوشۂ توکل مزۂ دیگر دارد و دریں سیرت فیض بیشتر از بیشتر محیطِ عشاق میگردد والحمد للہ کہ دریں صورت ہمہ فیض شیوع دارد اللہم زد و لاتنقص بہمہ یاراں سلام رسانند و بفرزنداں نیز سلام برسانند ؁

مکتوب صد و پانزدہم حامداً و مصلیاً و مسلماً برادر دینی محمد علی سلام مطالعہ فرمانید خلافت منصب انبیا است و دنیا مغضوبہ حضرتِ صمدیت است ہیچ نبی بدنیا نہ آویختہ است توابعانِ ایشاں را باید کہ نہ آویزند و بزی فقرا و بلباس فقرا عمر گذارند و ہمیشہ دراعلاء کلمۃ اللہ کہ از پیراں من عن یسبدہ کوشش نمایند دریں باب جہاد نمایند و ایں کار سہل نہ انگارند و منتشر اندر معمورۂ عالم سازند کہ رضاء الٰہی دریں است و اصلاح مفاسدۂ فرزنداں آدم نمایند کہ انبیا مبعوث برای ہمیں کار بودہ اند اوقات را مضبوط دارند تامریداں را مبسط باشند و بریاضت و مجاہدات امر فرمایند و از رزائل تخلی فرمایند و بفضائل موجب تجلی التماس آں برادر کہنہ ہمیشہ ترک کہ خدمتِ ایں درویش بسیار کردہ مرسل گشت مراچہ قدر مقدار ہست کہ ہمیشہ ہمراہ خواہد بود صحبت اغنیا سم قاتل است اگر ایں طور اختیار کردہ اند اجتناب از صحبتِ ایں مفتونِ دنیا باید کرد و اجراء سلسلہ را کمر باید بست عرس حضرت شیخ ۸ ۲ صفر مقرر است ہمیشہ کردہ باشند در شہرے بنشینند کہ بسر راہ باشد تا آئندہ و روندہ از شما چیزے بار سانند والسلام ؁

مکتوب صد و شانزدہم برادر دینی میاں محمد علی سلمہ اللہ تعالےٰ بیت تراز کنگرۂ عرش میزنند صفیر تراست کہ دریں دامگہ چہ افتاد ست و حقتعالیٰ فرصت دہاد کہ طریقۂ توکل سپری و خود را بدر وازۂ حق بدر کنی اگر خوف قرض ست مگر در خانۂ اولیٰ است کہ بدو باحاجی گیری ادا نخواہد شد ہر کہ طالب دنیاست یا حاجی است چہ مقصود و مطالب آں چیز افتادہ است و حق سبحانہ تعالیٰ از روز ریحہ ورا آفریدہ است بانگاہِ لطف یاد کردہ باحیا ماندہ زنہار کہ دروازۂ توکل را محقر نشناسی ہمہ حاجات ازیں باب روا گیری یقین شناسند اجراء سلسلۂ توکل از آں میشود کہ در صیغہ نوکری اگرچہ بعضی درصورت سپاہگری باحق متحقق بودند لیکن اجراء سلسلۂ پیری مریدی

خوب در صیغهٔ توکل نقیرزاده محمد حامد و محمد فضل الله و محمد احسان الله سلام میرسانند؛

مکتوب صد و هفتادم بمحب صادق بسعادات محمدی عاشق برای لهای عاشقان الٰهی طبیب حاذق و واقف اسرار خفی و جلی شیخ محمد علی از درویش سلام خوانده ای برادر کوشش فرما که فیض این سلسلهٔ عالمگیر شود و گروه غافلان را بحلقهٔ ذکر و مراقبه بدروازهٔ عرفان برسان که این ذخیرهٔ معرفت بهتر از ذخائر گنج و مال است که بعالم رسانی چون از بار قرض فارغ شوی گوشهٔ توکل و لباس فقر را بپوش که این وضع بهتر از وضع نوکری و چاکری است حقیقت آن فقیر از شیخ احمد معلوم خواهید کرد و حفظ اوقات بذکر و مراقبه و هیشه عرس یازدهم لازم وقت اند ناغه نشود همه مریدان خود را سلام فقیر رسانند و حامد سعید و محمد فضل الله و محمد احسان الله سلام میرسانند؛

مکتوب صد و هشتادم بنام جامع مکتوبات الحمد لله که خیریت آن دوست جانی از اکبرآباد در سید باید که تا رسیدن بمکان استقرار از منازل و مراحل بیاباتها آگاه سازند که اکثر جای المکتوب نصف الملاقات مقرر است اینجا تمام الملاقات خواهد بود ای برادر دنیا که در تحصیلش ایمان از دست رود چه کار آید آنقدر مصروف نشوید که دل را برباد دار حلیهٔ خدا پرستی عریان سازد و اخیبین دنیا مبارک برای هیچ دشمن مباد دنیا آنست که با حفظ دین آئین و امان آید اگر تمام کمال مراتب هند میسر آید در زمان تحصیل این هم نباشد که از تغافل بلبهاز رکاسب دین افتد ؎ گرچه در تعمیر جسم فارغ از دل نیستم + دست در گل دارم اما پا سے در گل نیستم +

مکتوب صد و نود و هم - اعزار شیخ احمد از درویش سلام خوانند صحبت درویشان و تاثیر نفس ایشان یک لمحه بیک عمر کافی است بیت هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد بعشق + ثبت است بر جریدهٔ عالم دوام ما + پس آنکه مدتی حق صحبت بسر برده از و خلاف صحبت مقصود نباشد پیش آنکه دلش بمحبت آگین شده دور و نزدیک مساوی است و لطیفهٔ قلبش با طوار محبت الٰهی شب و روز حاوی ما را هر دم پیش خود تصور نماید و خود را پیش خود بکدم تصور نماید ای خواجه اگر در خانه کس است صد حرف مجو یک حرف بس است والسلام

مکتوب صد و بستم اعز الاحباب فی عشق الاحد معز الاصحاب الشیخ رحمة الله لا اله الا الله حماکم و ابقاکم حیث کان بلاه رقیمه الشوق رسید الحمد لله که مخبر وصل الوصول بود چون نعمت فراغ افراغ بر شما که شکر این نعمت فراغ شما ست از هر ربع و صرف همت است از هر عزیمت بسوی او تعالی و تقدس باید کرد و دنیا را کیسے از سرای که عبور ممو کرده بود ندانند

ودل را از آن وانچه در اوست از زخارف گیتی بشمار ند دیگر معلوم شد که تاریخ عرس حضرت ما را معمور بفاتحه داشتند
جزاکم الله عنا جزاء حسنا به اوقات گرامی را گرامی داشته باشند که روش انچه دارد همین وقت دارد مبادا کسی ازین نقد
مفلس افتد امور دنیا برای فراغ وقت و وقت برای متاع آخرت آنکه در بنای تحصیل دنیا ماند وازین بآن طرف نیز
هم یحسبون انهم یحسنون صنعا والله لبئس ما شروا به انفسهم اولئک هم الخاسرون ﴿
این دو کلمه هدیهٔ اصحاب احباب است در خانه اگر کس است یک حرف بس است در ربیع الاول حقتعالی ما را
بفضل خویش در سنی که شصت و هشتم بود فرزندی عنایت کرد نام او محمد و لقب فضل الله و کنیت او ابوالحیا
کرده ایم سلام این عاجز انام بوالد بزرگوار خود رسانند ودعا در حق ما و فرزندان ما التماس دارند که به عشق زییم و در عشق
میریم و در زمرهٔ عاشقین محشور شویم و بخدمت حافظ عبدالله جیو و بخدمت اطوار مودت آثار عبدالحی و شیخ
عبداللطیف و نزدیک بدل غلام جعفر و مهر کیش محمد جعفر و دولت دوستان من شیخ محمد و محب محبوبان
درگاه میان محمد علی و طالب فقیر و فقیر اعبدالحق و صادق در رهٔ صدق مخدوم و دوست یک رنگ
الف خان و جمیع یاران که یاد این نا یاد کنند سلام محبت انجام مودت استیلام رسانند

مکتوب صد و بست و نهم ـ اعز قلوب اهل لا اله الا الله ارشد هدایت طریق موصل الی الله شیخ احمد محمود العاقبت
درویش سلام مسنون بهزار توجه مشحون بخوانند میقتة الشوق که مرسول بود موصول گشت دل عشق منزل را
فرحت بی اندازه حاصل گردید معلوم شد که بعد از تعب بسیار و رنج بیشمار بمقتضا ان مع العسر یسرا وان مع
العسر یسرا روی آرام و طمانیت از حجب الغیب نمایان شده و موافق ان فرج بعد الشدة چهرهٔ مقصود از نقاب نصیب
گردید حقتعالی جمعیت باطن که هرگز حالات آدمی ست از دائرهٔ شتات بثبات برآورده سویدای جان و مال
گرداناد و جمعیت صوریه علاوهٔ جمعیت معنوی ساخته نور علی نور کناد ای برادر انچه میکنند لهف بر آن نیست
انچه میگذرد و تاسف بر فقدان آن نیست باید دل مشغول باطن فی الله باید ساخت خورد و خواب اگر دلخواه
شد و گرنه شد چه شد همه این گوشه بسلام یاد آورند بندهٔ خدا امت مصطفی حامد سعید و محمد فضل الله
و امهات با نبات و سائر اهل خدمات سلام میرسانند

مکتوب صد و بست و دوم ـ حق جمعیت صوری و معنوی از لطف و کرم خویش ما و شما را ها ست که در گرداب النوائب

افتاده اند ما مردم از شنیدن امتداد این تفرقه به تنگ آمدیم الله سبحانه بر شما رحمت کناد که مصنف باین تفرقه
نیستید ای برادر قیاس کن که دنیا چه جیفه بیش نیست و در تحصیل آن عمر برباد میرود و دولت آخروی که پاینده
تا ابد و ابد است در تحصیل آن چگونه دون همتان طرفه راه آبله پا میکردند نمیدانند که از نقطه اول تا نقطه آخر هیچ
مرتبه دلخواه پا نگذاشته هم تهیدست رفته اند و در هر مرتبه فوق بیش نظر باقیست نمی بینی که سید المرسلین را میفرمایند
عسیٰ ان یبعثک ربک مقاما محمودا مقصود آنکه آنکسے که اول اندیشه جمعیت صوری پیدا کند و من بعد
در تحصیل جمعیت معنوی کوشد بطال است هزار هرگز بدولت معنوی فائز نمیشود قوت کو و عمر کجا فرصت سید ها
بلکه جمعیت صوری اکثر راهزن جمعیت معنوی است بزرگان گفته اند جمعی جمعیت جمعے در اسباب دانستند و در تفرقه
ابد ماندند و جمعی جمعیت را از اسباب تفرقه دانستند دست از دو کون افشاندند کلام محقق و منقح آنست که در عین
تفرقه ظاهر از جمعیت باطن غافل نباید بود ؎ غم دین خور که غم غم دین است + همه غمها فروتر از این است
غم دنیا مخور که بیهوده است + هیچکس در جهان نیاسوده است + محمد حامد سعید و محمد فضل الله سلام میرسانند و
همه مردمان درون و بیرون نیز ؛
مکتوب صد و بست و سوم حضرت ذو الجلال و الاکرام بنجویکه مرضی او باشد دارد مکتوب مرغوب محبت اسلوب بعد
مدت مدید و عهد بعید و انتظار شدید رسید الحمد لله علی ما مضی و الحمد لله علی ما بقی تشتت خاطر و تفرقه باطن ابتلاء
من الله للعبد فمن کان معه فهو معه و حفظ حمایت کائناً کان غرض بهر حال با او باش و بغیر او مباش۔
کتابت شما مشتمل بر اسامی اعزا که مشتاق این طریقه بودند بود میخواستم که آنها هم رقعه ها علیحده بنویسیم لیکن
آن کتابت نیافتم هر چند تلاش کردم کتابت مذکور رهست نیامده مستعجل برین دو حرف اکتفا کردم بیت
مصلحت دید من آنست که یاران همه کار + بگذارند و خم طرهٔ یاری گیرند ؛ من کان لله کان الله له و من کان فی
هذه اعمی فهو فی الآخرة اعمی الاقت سیف قاطع و برق لامع شب اول ماه محرم که ماه باشد
حق تعالی از بس بیهیچ را از فضل خویش که سن هفتاد و پنج رسیده فرزندی عنایت کرد نام او احسان الله کردیم
که برادر کلان او مسمی بفضل الله است حامد سعید و محمد فضل الله و محمد احسان الله سلام میرسانند تاریخ
عرس شیخ محفوظ خواهند داشت والسلام ؛

مکتوب صد و بست و چهارم - شوارق فتوحات غیبیه و خوارق فیوضات لاریبیه مجلی و مجلی حق منزل قدوة الاخوان و اسوة
الخلان اعز شیخ احمد باد مکتوب شریف بعد سالها که جمادی الثانی ۱۲ فرحت افزا گشت الحمد لله علی ذلک
ما در ارسال جواب درنگ نداریم اما اگر قاصدان نهادن در زند و مکتوب نرسانند و اگر رسانند تخلف در وعده
نمایند باز خبر نگیرند این را چه علاج بود که اعزه دیگر توفیق انخراط در سلک بجا و نیاز ندارند برادر این سلک حضرت
شیخ یحیی قدس سره است هر که ارادت می آرد بالقطع سعادت می برد ارادت صفت مرید است نه صفت پیر اگر
کسے گوید مثلاً که من مرید زیدم و زید گوید که مرید من نیست زید کاذب باشد و او مرید زید باشد و اگر گوید که مرید زید
نیستم و زید گوید که این مرید من است زید کاذب باشد زیرا که ارادت صفت مرید است و از حال خود خبر میدهد
قول او معتبر است پس اعزه که دم ارادت میزنند در قول خود ایشان صادق اند ما این دم قدیم و جدید را
قبول کردیم ان عهد الله کان مسئولا ازین عهد پرسش خواهد شد طاقیه و اسمی مع الشجرات داده
باشند و اذکار و مراقبات که بشما رسیده باشند بتوفیق الهی آثار و نتائج ظهور خواهد کرد کسانیکه از پیرایه دنیوی
انتقال بسوی فقیر کنند بغایت عزیز اند که من تشبه بقوم فهو منهم معاضد حال ایشان همه یاران قدیم و
جدید من الصالحین و الصالحات همه را سلام رسانند برخی از حال خود گوییم بست و چهارم جمادی الثانی مولد فقیر است
و تاریخ تولد فقیر غنی است تا امروز نهم شهر جمادی الثانی است سال عمر هفتاد و هشت است چهارده یا پانزده روز
باقیست که شروع سال نهم خواهد شد آزار نقرس و وجع المفاصل بافراط شده که دست چپ و زانوی پای راست
و هر دو پا آماسیده اند و چهار ماه است که صاحب فراشم درین روز لنگ لنگان باستعانت چندی از اندرون بخانه
میتوانم رفت نماز به تیمم نشسته میخوانم همین روز بمشورت حکیم اسمعیل قصد خوردن چوب چینی دارم الله سبحانه تعالی
موافق آرد و الآن در فرزندان سه پسر شده و سه دختر موجود اند محمد حامد بکسب سلوک مشغول است محمد فضل الله ده ساله
دوازده سیپاره قرآن حفظ کرده محمد احسان الله پنج ساله بمکتب نشسته بخواندن ابجد مشغول است نام دختر یکی بخانه
محمد هاشم دادیم بی بی رابعه نام دارد و دیگر بی بی فخر النساء برادرزاده خود دادیم سیوم زینب بی بی مشهوره بی بی
مصری چهارده ساله است تا حال جائی منسوب نشده و السلام غلام داؤد با یاران قدیم و جدید سلام میرسانند
شاه ضیاء الدین و جلال الدین هر دو خلیفه ما فوت شدند بارواح گذشتگان فاتحه خوانده شد غلام جعفر عرف

میاں صاحب الف خان و شیخ عبد اللطیف و حافظ عبد الله و محمد مخدوم و شیخ محمد و شیخ عبد الوهاب و فقیر محمد و علاؤ الدین همه را سلام رسانند و محمد باقر و قاضی احمد هوائی با مسماة همه را سلام رسانند

مکتوب صد و بست و پنجم حقایق آگاه معارف دستگاه شاه حافظ عبد الله بدوام حضور مسرور باشند مکتوبات مشتمل بر اسامی طالبان رسید هر که با اخلاص باطن بیاید کرد ما همه را قبول کردیم شما صحبت ها در یافته اند دو کشکولی و مرقع آنجا موجود اند هر طالب را موافق حوصلهٔ آن به نیابت ذکری و شغلی بفرمایند و دست شما به نیابت دستِ ما شمرند و بیعت کنند و ذکور طاقیات و اناث را مقانع بپوشانند و از حالات عزیزان همیشه می نگاشته باشند که ذکر و مراقبه چه قدر تاثیر کرده ۲۸ صفر عرس شیخ یحییٰ مدنی قدس سره مقرر است همه یاران را چه قدیم چه جدید ختم قرآن یا درود یا ذکر با قدری طعام و سرود با هم نشسته بخوانده باشند والسلام

مکتوب صد و بست و ششم - عزیز دلها روان تن ها میاں عبد الحی بنجیات محفوظ باشند دو روزه دنیا در مرحلهٔ محبت یکسان است حقیقت جامهٔ انسانیه را هر جا که تعلق است از همه بے تعلق است معلوم نشد که تعلق محبت با قیست یا فانی اگر باقی این چیست و اگر فانی آن چیست ؛

مکتوب صد و بست و هفتم - اعز ارشد اعنی شیخ عبد الحی سلام خوانند عجب که درین بار خطی از شما نرسیده پریشانی و حیرانی اگر کسے دارد درین روزگار آنرا جمعیت داند که مردم آنجای که زیر رایات عالیات در زندگی میکوشند اکثر پریشان اند پریشانی عیب نماند بلکه جمعیت عیب گشته العزت اذا عمت طابت درین روزها جلوه گر است عمری در طلب دنیا گذشت و حاصل عمر انچه در خود می بینیا انصاف باید که فنا عمر در طلب دنیا بهتر است یا در طلب مولیٰ بهتر - اما کجا دیده بلند که حسن این سخن بینید و آشفتهٔ این سخن گردد از سر دنیا بگذرد چه نغز و معقول گفته اند گفته ۵ دامن توفیق ما گرد تعلق بر نداشت - آفتاب همت ما از سر دنیا گذشت

مکتوب صد و بست و هشتم - برادر عزیز عبد اللطیف از درویش درویشان سلام خوانند الحمد لله که صحبت شما موثر شیخ عبد الله افتاد من سن سنة فله اجرها و اجر من عملها چون اخوان شیخ حاجی عبد الله و مردمی قصد توبه دارند معلوم شد شکر ایزد بجا آورده شد که از صحبت شما جماعتی بفیض توبه رسیدند و خواب که دیده اند بسیار مبارک آمد همه اخلان طریقت را تاکید نمایند که ظاهر شریعت را آراسته دارند

و باطن بتفیق مولی بپیراسته سازند عرس حضرت یحیی المدنی قدس سره ۲۸ صفر مقرر است

ختم قرآن یا ذکر ورد و یا مجلس سرود و طعام واشته باشند ❊

مکتوب صد و بست و نهم محمود یارخاں اوصلکم اللہ تعالی بمدارج العباد رزقکم اللہ بالمحیط الاوفی وامر صحبۃ الصادقین فی محبۃ اللہ علی ہو المسئول من جنابہ المقبول مکتوب شمارسید الحمد للہ کہ حصول امول بر طبق اہل دوستاں صورت گرفتہ جاکہ در حفظ دل عاجزاں خواہد کوشید کہ دل شکستہ ... وار در حضرت او کہ ہیچ درستی آں ندارد و استمداد از عاجزاں و شکستہ دلاں منتج فتوح غیبی ... فوائح لاریبی است و شیخ احمد از یاران باختصاص تمام باید کہ مختص باشد ما از او مفارع ایشاں راضی ایم وصول رقیمہ تازہ منشا توجہ تازہ است بندہا ے حضرت او حامد و محمد سلام میرسانند

مکتوب صد و سی ام شیخ عنایت اللہ صدر حقتعالی شرح صدر اسلام حقیقی کناد بحکم الاذن نعوذ قبل التعیین احیاناً دو کلمہ براے ربط معنوی نگاشتہ بودند رسید چوں ارادت صفت مرید است عقیدہ آں طرف کافیست دریں کار بیعت ظاہر رکن ایں کار نیست ❊

بیت گر در یمنی با منی پیش منی ❊ در پیش منی بے منی در یمنی ❊ فضل صحبت ظاہر است وآں موقوف بر ملاقات صوری بنا بر ایں کار بر فنا فی الشیخ است آنقدر کہ ربط باطن قوی تر کار گیرا تر والسلام

مکتوب صد و سی یکم محب صادق بو داد فقیراں واثق اعزار شد شیخ محمد سلام محبت انتسام خونابہ ریزہ کہ در اورنگ آباد بخانقاہ شاہ نظام الدین براے ایں طرف سپردہ بودند الحمد للہ بخیر رسید جزاکم اللہ خیر الجزاء۔ اما از فحوای اام نامہ نفرے کہ بمیاں محمد علی ارتباط داشت و محمود یارخاں آنرا قاصد ساختہ بدہلی فرستاد بر مصیبتہا گذشت ۱۴ شوال منکوحہ میاں شاہ میر فوت شد ۱۹ ذیقعد منکوحہ میاں محمد ہاشم فوت شد ہر دو دختر تمازی و نیک بخت بودند دختر ثالثہ رامیاں

رحیم الله برادرزاده که خدا ساختنیم و دختر رابعه ما میخواهیم که بمیان محمد هاشم نسبت کنم اگر در عمر بیاید
کلان خورد اند امّا مرد فاضل است و صالح و مرید و خلیفهٔ من است درین مدتها مبلغ سیصد
روپیه خرچ شدند - و درین شادی سیوم قریب هزار روپیه خرچ شد الحال دختر چهارم و پنجم
مانده اند انچه خدای تعالی خواهد فرستاد نثار این هر دو خواهد بود و السلام فقط تمت

غلط نامهٔ مکتوبات کلیمی

صفحه	سطر	غلط	صحیح
٢	٤	[illegible]	عاصی
〃	٥	ادل [illegible]	اول الخلیقه
٣	١٦	سنه یک هزار و یکصد و چهل و یک	سنه یک هزار و یکصد و چهل و دو
٤	١	سنه ١٠٤١	سنه ١٠٤٢
〃	٧	زینب الحیواة	زینت الحیواة
٥	٣	زندرانی	زندگی
〃	١٦	٠	وحضرت ایشان بحضرت خواجه شیخ محمد اعظم چشتی قدس سره
١٠	٣	رساند	رسانند
١٣	٢	حوضهم	خوضهم
١٤	٨	بیهوشی	وبیهوشی
١٥	٥	بیادشاه	ببادشاه
١٧	٨	سماغ	سماع

صفحہ نمبر	سطر نمبر	غلط	صحیح
۱۷	۱۲	اندکے کتب	اندکے بمطالعہ کتب
۲۰	۱۴	کلام	کلیم
۲۲	۳	کلام	کلیم
〃	۷	میخواہم	میخواہیم
۲۳	۱۹	نمیقہ ہ ملاطفہ	نمیقہ و ملاطفہ
۲۵	۳	کہ از ذکر	کہ دل از ذکر
۲۶	۴	شدہ باشند	شدہ باشد
۲۸	۷	بمجرد	بمجرد
۳۲	۵	کہ ہر کہ	و ہر کہ
〃	۱۰	قدں	قدس
۳۵	۸	ایں عم	ابن عم
〃	۱۶	اگر با ایشاں	کہ ایشاں
۳۸	۱۹	مغصبات	مغتنمات
۴۱	۶	یعنی	معنی
۴۶	۱۹	نارک	تارک
۴۸	۲	سثیت	سنت
۵۷	۱۰	زو	رو
۶۱	۱۵	شمائید	نمائید
۶۲	۹	حیر	خیر
۶۳	۱۹	دیگرال	دیگران

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۶۴	۱	دو بنہ	درو بنا
۶۵	۱۳	سرور وسماع	سرود وسماع
۶۶	۸	نقشبند بہ بسبب	نقشبندیہ بسبب
۶۸	۴	بہمہ خلفای	برہمہ خلفائی
۶۸	۱۶	نصب العین ما وشما	نصیب العین ما وشما
۶۹	۱	٠	نقش پروری وتن آسانی
۷۲	۱۷	تو اسد	توانید
۷۵	۱۷	قصد در	در قصد
۷۸	۱	ہم	ہم
〃	۱۹	ے	ہے
۸۱	۱۹	٠	ابید آنکہ فیض
۸۲	۱۵	بعضے وبعضے	بعضے چنیں و بعضے چناں
۸۳	۳	کراست	کراہت
〃	۳	نروی	فردی
〃	۱۰	جمع	جمیع
〃	〃	وتی	وباقی
۹۰	۶	ہین پست	ہمین ہست
۹۲	۱۸	تبربیت	تربیت
〃	۲۱	خود بخشد	خواہد بخشد
۹۳	۱	ماموش	ماہوش